

Vooruit met ...
TAAAL B

7

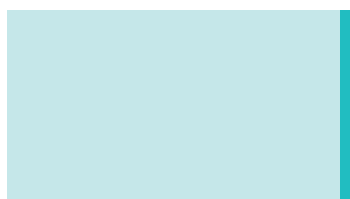
MINISTERIE VAN
**ONDERWIJS,
WETENSCHAP
EN CULTUUR**

Deze uitgave kwam tot stand door samenwerking tussen de afdeling Curriculumontwikkeling van MinOWC en een lokaal en internationaal team, bestaande uit vakexperts, onderwijskundigen, educatieve auteurs, (eind) redacteurs, fotografen en illustratoren en grafisch ontwerper, onder leiding van de Vrije Universiteit Brussel.

© 2022, Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur
Paramaribo, Suriname

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

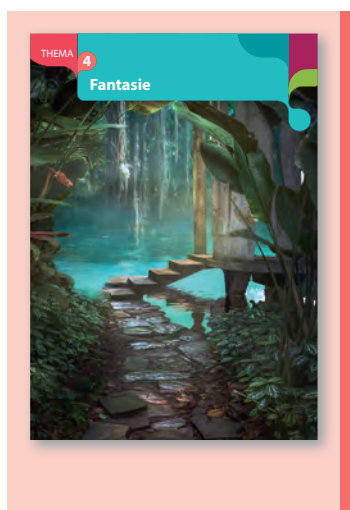
Ondanks vele inspanningen is het de uitgever misschien niet gelukt alle rechthebbenden te achterhalen. Als u denkt rechthebbende te zijn, neemt u dan contact op met de uitgever.

Inhoudsopgave	3
1 Inleiding	5
1.1 Wat kan je verwachten?	5
1.2 Evaluatie en beoordeling	6
2 Domeinen binnen een thema	7
3 Structuur leerlingenboek	8

Thema 3: Technologie	9
Les 1 Een nieuw thema	10
Les 2 Themawoorden	11
Les 3 Inleiding, kern en slot	14
Les 4 Het lijdend voorwerp	16
Les 5 Als-vergelijkingen	17
Les 6 Gebruiksvoorwerpen in verschillende talen	18
Les 7 Een alarmnummer bellen	19
Les 8 Een betoog schrijven	21
Les 9 Leestekens	23
Les 10 Themawoorden	25
Les 11 Intensief lezen	28
Les 12 Telwoorden	30
Les 13 Benaming van inwoners en talen	32
Les 14 Leenwoorden	34
Les 15 Telefonisch verzoek aan een onbekende (1)	35
Les 16 Een verhaal over stroomuitval	37
Les 17 Bijvoeglijke naamwoorden	38
Les 18 Themawoorden	40
Les 19 Globaal lezen	43
Les 20 Herhaling van les 4 en 12	45
Les 21 Herhaling van les 5 en 13	46
Les 22 Een gesprek in een andere taal	47
Les 23 Telefonisch verzoek aan een onbekende (2)	48
Les 24 Een brief aan een vriend(in)	50
Les 25 Werkwoorden in de v.t.t.	52
Les 26 Verbanden: oorzaak en gevolg	54
Les 27 Leenwoorden en nieuwe woorden	56
Les 28 Herhaling van les 9, 17 en 25	58
Les 29 Herhaling themawoorden	59
Les 30 Interviewen	60

Thema 4: Fantasie	63
Les 1 Een nieuw thema	64
Les 2 Themawoorden	65
Les 3 Alinea's verdelen	68
Les 4 Meewerkend voorwerp	70
Les 5 Letterlijk en figuurlijk	72
Les 6 Afro-Surinaamse verteltraditie	74
Les 7 Een dialoog voeren	77
Les 8 Een dialoog schrijven	79
Les 9 Leestekens en hoofdletters	81
Les 10 Themawoorden	83
Les 11 Alinea's ordenen	86
Les 12 Persoonlijke voornaamwoorden	89
Les 13 De trappen van vergelijking	91
Les 14 Odo, spreekwoorden in het Sranan	93

Les 15	Interviewen	94
Les 16	Een fantasieverhaal schrijven	96
Les 17	Werkwoorden in de voltooid tijd	98
Les 18	Themawoorden	100
Les 19	Hoofdzaken en bijzaken	103
Les 20	Herhaling van les 4 en 12	106
Les 21	Herhaling van les 5 en 13	107
Les 22	Codewisseling	109
Les 23	Een reclamebericht presenteren	110
Les 24	Een flyer schrijven	112
Les 25	Engelse leenwerkwoorden	113
Les 26	Een script lezen	115
Les 27	Fantasietaal	117
Les 28	Herhaling van les 9, 17 en 25	119
Les 29	Herhaling themawoorden	120
Les 30	Spelregels uitleggen	121

Thema 5: Samenwerking	123	
Les 1	Een nieuw thema	124
Les 2	Themawoorden	125
Les 3	Verbanden: voorbeeld	128
Les 4	Lijdend en meewerkend voorwerp	130
Les 5	Stoffelijke bijvoeglijke naamwoorden	131
Les 6	Lied over saamhorigheid	132
Les 7	Open en gesloten vragen stellen	133
Les 8	Een oproep schrijven	135
Les 9	Leestekens en hoofdletters	136
Les 10	Themawoorden	137
Les 11	Verbanden: doel - middel	139
Les 12	Bezittelijk voornaamwoord	142
Les 13	Bijvoeglijke naamwoorden benoemen	144
Les 14	Geven en bedanken	146
Les 15	Een discussie voorbereiden	147
Les 16	Regels schrijven	149
Les 17	Samenstellingen	150
Les 18	Themawoorden	152
Les 19	Verbanden: tegenstelling	154
Les 20	Herhaling van les 4 en 12	156
Les 21	Herhaling van les 5 en 13	157
Les 22	Spreekwoorden over samenwerken	158
Les 23	Een discussie voeren	159
Les 24	Een vrij vers schrijven	160
Les 25	Werkwoorden met voorzetsels	162
Les 26	Informatie uit een amuserende tekst	163
Les 27	Javaanse klanken	166
Les 28	Herhaling van les 9, 17 en 25	167
Les 29	Herhaling themawoorden	169
Les 30	Telefoneren met een onbekende	170

Bijlagen	172
-----------------	------------

Taal is een leergebied voor alle leergebieden, wat betekent dat de lessen die je leert bij Taal ook bij de andere leergebieden kunnen worden gebruikt.

Door Taal leer je:

- jouw gedachten, gevoelens en emoties in woorden uit te drukken;
- beter te begrijpen wat er geschreven staat, waardoor je beter kunt leren, denken en met elkaar praten;
- de verschillende Surinaamse talen meer te waarderen en tegelijkertijd je eigen identiteit versterken.

Leerjaar 7 bestaat uit 8 thema's die je terug kan vinden in 3 leerlingenboeken. Deze thema's zijn: Milieu, Recreatie, Technologie, Fantasie, Samenwerking, Helden, Media en Sport.

Dit leerlingenboek bestaat uit de thema's Technologie, Fantasie en Samenwerking (thema-nummers 3 tot en met 5).

1.1 Wat kan je verwachten?

De verschillende lessen van Taal zijn over het schooljaar verdeeld in leesteksten en opdrachten in domeinen (zie hoofdstuk 2 voor de domeinen). Lees de leesteksten altijd goed door en stel vragen aan je leerkracht als je iets niet begrijpt. De opdrachten maak je soms alleen of soms in groepjes. Je leerkracht zal de groepjes vormen en verder uitleggen hoe je te werk moet gaan. Sommige opdrachten zijn op een zodanige manier geschreven dat je ook zonder hulp van je leerkracht alvast hiermee kan beginnen.

Vind je een opdracht toch moeilijk, laat het je leerkracht weten. Maak je een opdracht juist heel snel, dan krijg je van je leerkracht nog een opdracht om mee aan de slag te gaan. Let op, je leerkracht zal niet alleen letten op hoe goed je de opdrachten maakt, maar ook op de manier waarop je leert, hoe je samenwerkt en hoe je je gedraagt in een groep.

In het schema hieronder kan je zien hoe de acht thema's zijn verdeeld over het schooljaar.

Kwartaal	Lesweken	Thema's (8)
Kwartaal 1	Week 1-5	1. Milieu
	Week 1-5	2. Recreatie
	Kerstvakantie	
Kwartaal 2	Week 1-5	3. Technologie
	Week 1-5	4. Fantasie
	Week 1-5	5. Samenwerking
	Paasvakantie	
Kwartaal 3	Week 1-5	6. Helden
	Week 1-5	7. Media
	Week 1-5	8. Sport
	Grote vakantie	

1.2 Evaluatie en beoordeling

Je wordt beter in iets door het vaak te oefenen. Het oefenen heb je deels zelf in de hand. Om je hierbij te helpen, worden er bij de domeinen Begrijpend lezen, Spreken en luisteren, Schrijven en Meertaligheid formulieren gebruikt die je zelf kan invullen of die je leerkracht voor je invult. Hierop schrijf jij of je leerkracht hoe goed je een bepaalde activiteit hebt gedaan en waar je nog beter in kunt worden.

Als je moeite hebt met het presenteren, kan je tijdens de lessen Spreken en luisteren oefenen om steeds beter te worden in het spreken voor een groep. Ook houd je zeker twee maal per jaar een spreekbeurt van 10 minuten. Je krijgt een stappenplan van je leerkracht om je hierop goed te kunnen voorbereiden.

2 DOMEINEN BINNEN EEN THEMA

Precies zoals in het vorige leerlingenboek, is er een indeling in taaldomeinen. Je ziet weer de vaste volgorde onderverdeeld naar acht taaldomeinen:

1. Taal verkennen - Woordenschat
2. Begrijpend lezen
3. Taal verkennen - Grammatica
4. Taal verkennen - Taalgebruik
5. Meertaligheid
6. Spreken en luisteren
7. Schrijven
8. Spellen

Elk thema begint met een introductieles, waarbij je op een speelse manier kennis maakt met de onderwerpen. Daarna krijg je steeds les volgens een vaste volgorde. Je leert nieuwe woorden bij de lessen Woordenschat, zodat je de teksten beter kan begrijpen. Daarna ga je zelfstandig of samen met je leerkracht de teksten lezen bij de lessen Begrijpend lezen. Als daar toch woorden in voorkomen die je niet kent, kan je deze samen met je leerkracht opzoeken in een woordenboek of met een klasgenoot overleggen om samen tot de betekenis te komen.

Bij de lessen Grammatica en Taalgebruik leer je hoe taal op verschillende manieren wordt gebruikt: bijvoorbeeld in een brief aan je oma schrijf je veel beleefder dan in een brief aan je beste vriend of vriendin. Ook leer je spreekwoorden.

Als je nieuwsgierig bent naar de verschillende culturen van Suriname en hun taal, dan kom je daar iets meer over te weten bij de lessen Meertaligheid. Je kennis over andere Surinaamse talen wordt vergroot en ook leer je om je eigen cultuur en taal meer te waarderen. Je ervaart respect te hebben voor je eigen cultuur en taal en die van anderen.

In allerlei situaties is het belangrijk dat je kan vragen wat je nodig hebt en ook dat je goed kan luisteren naar het antwoord van de anderen. Bij de lessen Spreken en luisteren leer je om hier steeds beter in te worden. Als je namelijk goed kan luisteren, lukt het je ook beter om goede aantekeningen te maken. Dit helpt je weer verder bij de schrijfopdrachten van de verschillende lessen Schrijven. Schrijven is meer dan alleen maar opschrijven wat je hebt gehoord of gelezen. Wanneer je een opdracht krijgt van je leerkracht om iets op te schrijven, moet je er ook voor zorgen dat je het netjes opschrijft. Niet alleen jij moet het kunnen lezen, maar ook je leerkracht.

Bij de lessen Spellen leer je niet alleen hoe je bijvoorbeeld werkwoorden in de verleden tijd moet zetten, maar leer je ook hoe jij je schrijfwerk kan verbeteren.

De lessen zijn ingedeeld in onderdelen, zodat je de leerstof goed kan volgen. Je herkent steeds de volgende onderdelen:

- Onderwerp
- Je leert
- Informatie
- Opdrachten
- Terugkijken

Onderwerp

Het onderwerp van elke les staat in de titel en deze titel is dezelfde als in het boek van je leerkracht.

Je leert

Hier staat kort beschreven wat je gaat leren bij de les. Dat is belangrijk om te weten, zodat je aan het eind van de les zelf kan aangeven of je dat allemaal hebt geleerd.

Informatie

Soms wil je nog een keer voor jezelf teruglezen welke belangrijke leerstof je leerkracht heeft uitgelegd. Dit staat dan kort en simpel beschreven in het informatieblok in je boek.

Opdrachten

Nadat je uitleg hebt gehad van het lesonderwerp, mag je zelf de opdrachten gaan maken. Bij elke opdracht staat hoe je dat moet doen. Soms kan je alleen aan de slag, maar bij bepaalde opdrachten moet je met anderen samenwerken. Dat kun je zien aan het pictogram voor de opdracht.

Dit pictogram betekent dat je die opdracht samendoet met een duopartner.

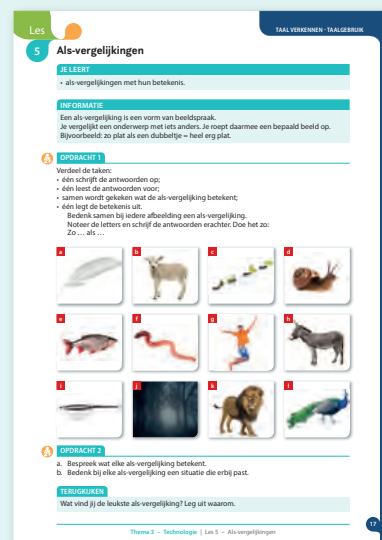
Dit pictogram betekent dat je die opdracht doet in een kleine of grotere groep.

Er zijn opdrachten, waarvan je de antwoorden makkelijk in de les terugvindt. Maar er zijn ook opdrachten waarbij je eerst op andere plekken op zoek moet gaan naar informatie.

De lessen en opdrachten hebben soms ook afbeeldingen, die je helpen de tekst of opdracht beter te begrijpen. Sla de afbeeldingen niet over, kijk hier goed naar en als je vragen hebt, stel die dan aan je leerkracht.

Terugkijken

Aan het eind van de les geeft je leerkracht een samenvatting over het lesonderwerp. Je leerkracht kan je ook vragen om na te denken over wat je hebt geleerd tijdens de les en wat jij goed of minder goed vond gaan. Door op deze manier te werk te gaan, blijft de leerstof beter en langer in jouw gedachten.

Technologie

1

Een nieuw thema

JE LEERT

- woorden en begrippen rond het thema Technologie.

INFORMATIE

Het nieuwe thema is Technologie. Dat heeft als basiswoord 'techniek'. Techniek heeft te maken met bepaalde bewerkingen om iets te maken, om iets tot stand te brengen. Bijvoorbeeld in de kunst, de wetenschap of de industrie, zoals de techniek om een boek te drukken of mangrove te planten. Een woord met '-logie' op het einde geeft een wetenschap aan. Je kan het leren en bestuderen. Technologie is dus de leer, de wetenschap van al die bewerkingen om een product te maken. Bij moderne technologie worden producten en manieren uitgewerkt om oplossingen voor dagelijkse problemen te brengen, bijvoorbeeld wat te doen met al het plastic afval. In dit thema ontdek je hoeveel technologie er in ons dagelijks leven voorkomt en hoe belangrijk die kan zijn.

OPDRACHT 1

- Maak een lijst van technische producten waarin technologie is verwerkt en dat je elke dag ziet of gebruikt.
Doe het zo:
 - Noem om de beurt een apparaat of technisch product.
 - Eén iemand schrijft het op een kladblaadje.
- Ieder kiest een apparaat of technisch product uit de lijst. Je vertelt elkaar om de beurt waarom je daarvoor gekozen hebt.
- Hoe belangrijk is technologie in het dagelijkse leven?
Kies uit: *erg onbelangrijk* – *niet zo belangrijk* – *belangrijk* – *heel belangrijk* – *heel erg belangrijk*.
Bedenk drie argumenten voor je keuze.

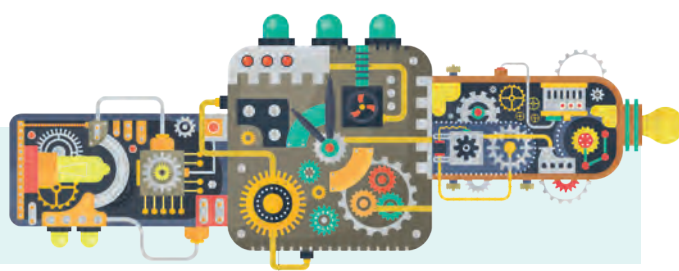
OPDRACHT 2

Blader door de lessen van dit thema. Schrijf de antwoorden op de vragen in je schrift op.

- In welke les leer je de betekenis van het woord 'innovatief'?
- Welke les gaat over bellen naar een alarmnummer?
- In welke les ga je een brief schrijven?
- In welke les ga je elkaar interviewen?
- Welke nieuwe leestekens leer je in dit thema? In welke les gebeurt dat?
- Welke lessen gaan over stroomuitval?
- In welke lessen zie je afbeeldingen van robots?
- In welke lessen komt een kettingzaag voor?
- Schrijf je de naam van een land met of zonder hoofdletter?
In welke les vind je het antwoord hierop?
- In welke les staat een tekst over techniek en gezondheid?

TERUGKIJKEN

Je hebt het thema bekeken.
Welke les vind je het meest interessant?
Hoe komt dat?

2

Themawoorden

JE LEERT

- de betekenis van woorden bij het thema Technologie.

INFORMATIE

Woord	Betekenis	Voorbeeldzin
het apparaat	Een kleine machine die meestal op stroom of een batterij werkt. Je kunt er dingen sneller en vaak beter mee doen dan met de hand.	Oom Sapon scheert zijn baard met een scheerapparaat.
(iets) bedienen	Handelingen die ervoor zorgen dat bijvoorbeeld een apparaat werkt.	Dino bedient het toetsenbord van zijn nieuwe computerspel.
besturen	Een bewegend voorwerp (bijvoorbeeld een auto) in een bepaalde richting laten gaan.	Het besturen van een auto is moeilijker dan je denkt.
chemisch	Het proces van hoe stoffen zijn gemaakt en wat er gebeurt als je verschillende stoffen bij elkaar brengt of uit elkaar haalt, gaat scheiden. Ook wat er gebeurt als een stof gaat scheiden (opdelen). Bijvoorbeeld chloor met water of zout opdelen in de delen waaruit het bestaat.	Bij de goudwinning gebruikt men gevaarlijke chemische stoffen om het goud af te scheiden.
een analyse maken	Onderzoeken hoe iets in elkaar zit.	De analyse liet zien dat de melk bedorven was door het sap van een lemmetje.
elektronisch	Apparaten of technieken die werken met elektrische deeltjes (elektronen). Iets wat te maken heeft met stroom en apparaten, bijvoorbeeld computers of bankzaken doen (e-banking) of e-mails verzenden.	Computers zijn elektronische apparaten.

de gedaante	Iets of iemand met een onduidelijke vorm.	In het donker zag ik een gedaante bewegen.
global warming	De langzame opwarming van onze aarde.	Door global warming smelt het ijs op de polen en stijgt het water in de oceanen.
de industrie	De activiteiten, de bedrijvigheid waarbij grondstoffen worden verwerkt en producten worden gemaakt, bijvoorbeeld de bauxietindustrie, de houtbewerkingsindustrie en veel meer.	Rijst is een belangrijk product van de landbouwindustrie in Suriname.
de mensheid	Alle mensen op de wereld.	De opwarming van de aarde is een gevaar voor de mensheid.
de monteur	Iemand die apparaten, machines, auto's en veel meer kan repareren, of weer in elkaar kan zetten.	Er komt een monteur om de wasmachine te maken.
de productie	Het in (grote) hoeveelheden maken van iets.	De productie van kleding en speelgoed gebeurt vooral in China.
de technologie	De wetenschap van de techniek en de ontwikkeling van uitvindingen.	De mobiele telefoon is een voorbeeld van moderne technologie.
de uitvinding	Iets nieuws dat door iemand is bedacht.	De computer is een van de belangrijke uitvindingen van de vorige eeuw.
de vaklieden	De vakmensen. Mensen die hun vak goed kennen en deskundig uitoefenen.	Je kunt zien dat dat huis door vaklieden is gebouwd.

OPDRACHT 1

Vul het juiste woord in. Schrijf de hele zinnen in je schrift op.

Kies uit: *apparaat – bedienen – de mensheid – technologie – uitvinding*.

1. De pinautomaat is een ... van John Shepherd Barron.
2. Het is een ... waaruit je geld kan halen met je bankpas.
3. Je ... de pinautomaat door knopjes op het toetsenbord in te drukken.
4. De pinautomaat is een voorbeeld van moderne ...
5. Met de pinautomaat kreeg ... een nieuwe en gemakkelijke manier om geld te ontvangen.

OPDRACHT 2

Schrijf het nummer van de zin in je schrift op. Schrijf het passende themawoord erachter.

1. Scheikundig.
2. Iemand die kapotte apparaten repareert.
3. Langzame opwarming van de aarde.
4. Iets met een onduidelijke vorm.
5. Het maken van goederen.

OPDRACHT 3

Welk woord past in de zin? Schrijf dat woord in je schrift op.

1. Aan de oever van de rivier is veel *industrie* / *productie* gevestigd.
2. Bellen tijdens het *besturen* / *bedienen* van een auto is verboden.
3. De robotgrasmaaier is een *elektronische* / *chemische* uitvinding.
4. Het schilderen van die muur kun je beter door *vaklieden* / *monteurs* laten doen.

OPDRACHT 4

Welke woorden passen in de woordspin van 'een analyse maken'?

Teken de woordspin in je schrift over. Zet de goede woorden bij de pijlen.

Kies uit: *onderzoeken* – *oplossing* – *probleem* – *verzin* – *uitpluizen* – *opschrijven* – *repareren*

OPDRACHT 5

Vergelijk je antwoorden bij opdracht 1 tot en met 4 met je duopartner. Zijn er verschillen?

Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

TERUGKIJKEN

Maak een zin met een woord dat je nog niet kende.

Welk woord sprak je het meest aan? Waarom?

Inleiding, kern en slot

JE LEERT

- de structuur van een informatieve tekst herkennen.

INFORMATIE

Een informatieve tekst:

- wil je iets meedelen;
- is bedoeld om informatie te geven;
- gaat over een echte gebeurtenis of situatie;
- geeft vooral feiten.

Bijvoorbeeld: krantenartikel, folder, informatief boek.

Een informatieve tekst bestaat uit:

- een inleiding waarin duidelijk staat wat het onderwerp is;
- een kern waarin het onderwerp in deelonderwerpen wordt uitgewerkt;
- een slot waarin een samenvatting of conclusie staat.

OPDRACHT 1

Kijk naar tekst 1 'Knappe koppen en hun uitvinding'.

Schrijf het nummer van de alinea('s) op.

1. De inleiding: ...
2. De kern: ...
3. Het slot: ...

OPDRACHT 2

- a. Welke uitvindingen worden in de tekst genoemd? Schrijf er minstens twee in je schrift op.
- b. In welk deel van de tekst worden de voordelen en nadelen van technologie genoemd?
A in de inleiding
B de kern
C het slot
- c. Wat is een voordeel van technologie?
- d. Wat is een nadeel van technologie?

OPDRACHT 3

Vergelijk je antwoorden bij opdracht 1 en 2 met je duopartner. Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

OPDRACHT 4

In de tekst lees je over de technologie van vroeger, nu en in de toekomst.

- a. Vul aan:
In de inleiding gaat het over ...
In de kern gaat het over ...
In het slot gaat het over ...
- b. Neem het schema hieronder in je schrift over. Vul het schema aan.
Zoek de antwoorden in de tekst.
Let op: je hoeft niet alle vakjes aan te vullen.

Vroeger	Nu	Toekomst
Handenarbeid door mensen.	Robots en machines doen het werk.	Grotere werkloosheid in bepaalde beroepen.

OPDRACHT 5

Schrijf met je eigen woorden de conclusie van de tekst op.
Gebruik niet meer dan twee zinnen.
Gebruik ongeveer 25 woorden in totaal.

tekst 1

Knappe koppen en hun uitvindingen

- 1 Door de eeuwen heen hebben slimme uitvinders handige voorwerpen bedacht om het de mensheid gemakkelijker te maken. Een van die uitvindingen is de robot.
- 2 Een robot is een apparaat dat elektronisch bestuurd wordt. Met een computerprogramma kun je de robot 'vertellen' (programmeren) wat hij moet doen. Soms hebben robots de gedaante van een mens en kunnen ze ook menselijke bewegingen maken. Een robot vervangt vooral handenarbeid. Werknemers in een broodfabriek die vroeger urenlang deeg kneedden, zijn nu vervangen door machines. Deze machines kneden, het brood in de deegvorm gieten en het gebakken brood in sneetjes snijden. Mensen hoeven alleen maar de machines te bedienen, vanachter een computer.
- 3 Als er iets stukgaat aan een machine, bijvoorbeeld de motor, dan kun je met de computer snel een analyse maken. Vaklieden, die speciaal opgeleid zijn om de machines te onderhouden, weten zo precies welk onderdeel stuk is en vervangen moet worden. Nadat deze monteurs de machines gerepareerd hebben, kan de productie verdergaan.
- 4 Dankzij technologie kan de mens veel meer in kortere tijd. Door ontwikkeling ontstaan er ook nieuwe beroepen. Tegelijkertijd hebben technische uitvindingen ook negatieve kanten. Als machines in enorme fabrieken het meeste werk voor ons doen, kan er meer werkloosheid ontstaan. Daarnaast neemt de milieuvervuiling toe door gassen en chemische afvalstoffen die in de industrie vrijkomen. Vervuild water moet bijvoorbeeld gefilterd worden om het weer schoon te maken. Bomen die de vieze stoffen uit de lucht kunnen halen, worden omgehakt om ruimte te maken voor nieuwe industrie. Hierdoor wordt het op aarde steeds warmer. Dit heet global warming.
- 5 Organisaties als de Verenigde Naties houden daarom al jaren de gevaren voor het milieu in de gaten. Zij proberen met Groene Technologie milieuvriendelijke oplossingen te vinden voor de opwarming van de aarde.

TERUGKIJKEN

Wat vind jij het belangrijkste deel van een tekst: de inleiding, de kern of het slot?
Leg je antwoord uit.

4

Het lijdend voorwerp

JE LEERT

- het lijdend voorwerp in een zin benoemen.

INFORMATIE

Zo vind je het lijdend voorwerp (lijd vw) in een zin:

Vraag: wie of wat + werkwoordelijk gezegde + onderwerp?

Het antwoord op die vraag is het lijdend voorwerp.

Bijvoorbeeld:

De monteur repareert de machine.

Wat repareert de monteur? = de machine

Wat + wg + ond = lijd vw

Antwoord = het lijdend voorwerp = de machine

Let op: een lijdend voorwerp begint nooit met een voorzetsel (bijvoorbeeld: in, op, achter, voor).

Niet elke zin heeft een lijdend voorwerp.

OPDRACHT 1

Bepaal in elke zin eerst het onderwerp, de persoonsvorm en het werkwoordelijk gezegde. Maak daarna een vraag bij elke zin volgens de regel: wie of wat + werkwoordelijk gezegde + onderwerp?

Schrijf ook het antwoord op de vraag op.

1. Mijn vader koopt elektronische apparaten.
2. De robot maakt menselijke bewegingen.
3. De mensheid moet oplossingen voor de global warming bedenken.
4. De eigenaar van de fabriek zoekt echte vaklieden.

OPDRACHT 2

Benoem de persoonsvorm, het onderwerp, het werkwoordelijk gezegde en het lijdend voorwerp. Schrijf het steeds zo in je schrift op:

pv =

ow =

wg =

lijd vw =

1. De monteur vervangt een onderdeel.
2. Niemand kan de toekomst van de aarde voorspellen.
3. De schoorsteen van de fabriek laat de gasen in de lucht ontsnappen.
4. In het donker zag hij een gedaante.

TERUGKIJKEN

Welke vraag stelde je het vaakst? De wie-vraag of de wat-vraag?

Schrijf je antwoord in je schrift op.

5

Als-vergelijkingen

JE LEERT

- als-vergelijkingen met hun betekenis.

INFORMATIE

Een als-vergelijking is een vorm van beeldspraak.

Je vergelijkt een onderwerp met iets anders. Je roept daarmee een bepaald beeld op.

Bijvoorbeeld: zo plat als een dubbeltje = heel erg plat.

OPDRACHT 1

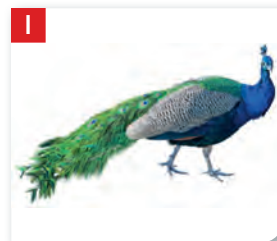
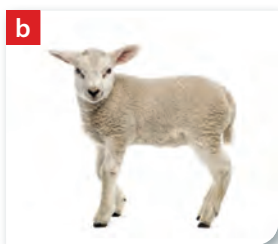
Verdeel de taken:

- één schrijft de antwoorden op;
- één leest de antwoorden voor;
- samen wordt gekeken wat de als-vergelijking betekent;
- één legt de betekenis uit.

Bedenk samen bij iedere afbeelding een als-vergelijking.

Noteer de letters en schrijf de antwoorden erachter. Doe het zo:

Zo ... als ...

OPDRACHT 2

- Bespreek wat elke als-vergelijking betekent.
- Bedenk bij elke als-vergelijking een situatie die erbij past.

TERUGKIJKEN

Wat vind jij de leukste als-vergelijking? Leg uit waarom.

6

Gebruiksvoorwerpen in verschillende talen

JE LEERT

- woorden voor gebruiksvoorwerpen in drie Surinaamse thuishalen.

INFORMATIE

Er zijn een paar voorwerpen en apparaten die wij dagelijks gebruiken. Deze hebben een eigen naam in de verschillende Surinaamse thuishalen.

OPDRACHT 1

Vergelijk de afbeeldingen a en b. Bij welk voorwerp is er elektriciteit nodig?
Schrijf de Nederlandse naam op.
Doe hetzelfde ook met c-d, e-f en g-h.

OPDRACHT 2

- Bekijk de afbeeldingen.
- Probeer de namen van de voorwerpen in de drie Surinaamse thuishalen te onthouden. Vraag eventueel hulp aan klasgenoten die de taal kennen.

TERUGKIJKEN

Welk woord in welke taal vond je het moeilijkst om te onthouden?

Een alarmnummer bellen

JE LEERT

- wat je moet zeggen als je naar een alarmnummer belt.

INFORMATIE

Het belangrijkste alarmnummer in Suriname is 115. Dit is het alarmnummer van het Command Centre van de politie en geldt voor heel Suriname. Vanuit het commandocentrum kunnen andere alarmdiensten worden ingeschakeld, zoals de brandweer en de ambulancedienst.

1. De beller moet kort en duidelijk informatie geven, zodat de hulpdienst snel hulp kan bieden.
2. De beller vertelt:
 - wat het probleem is;
 - waar het probleem is;
 - de naam van de beller.
 (Het telefoonnummer hoeft niet te worden doorgegeven, want dat wordt automatisch opgeslagen als iemand belt.)
4. Het is belangrijk dat de beller zo duidelijk mogelijk antwoord geeft op de vragen die de hulpdienst stelt.
5. De beller moet proberen zo weinig mogelijk in paniek te raken tijdens het praten.

Voorbeeld

Hulpdienst "U spreekt met het Command Center."
Beller (beetje paniekerig) "Er is, mijn hemel, er is, verschrikkelijk, oh wat erg, er is een felle brand, schuin aan de overkant, mijn gunst, mensen rennen..."
Hulpdienst "Rustig, mevrouw. Waar bevindt u zich?"
Beller (wat rustiger) "Hier thuis bij mij, het is bij dat restaurant aan de overkant."
Hulpdienst "Mevrouw, wacht even, wat is uw adres?"
Beller (rustig) "Malangistraat 35, achter Charlesburg."
Hulpdienst "Goed zo, mevrouw. En wat is uw naam?"
Beller "Ik heet Tekisha Gordon. Komt u snel, want het vuur komt al uit het dak."
Hulpdienst "Wij schakelen de brandweer nu in."

OPDRACHT 1

Neem het observatieschema in je schrift over.

Observatieschema

Naam beller:			
Observatiepunten:	Ja	Nee	±
1. Het probleem is duidelijk omschreven.			
2. De locatie is duidelijk aangegeven.			
3. De beller noemt zijn naam.			
4. De beller geeft nog andere gevraagde informatie.			
Zijn er nog andere dingen die zijn opgevallen tijdens dit gesprek?			

OPDRACHT 2

Voer een telefoongesprek dat te maken heeft met een noodgeval.

- Verdeel de rollen: de beller, de telefonist van het Command Center en de observator.
- Kies een noodgeval van het bord.
- Voer het gesprek. De observator vult het observatieschema in.
- De observator vertelt eerst wat hij of zij heeft ingevuld op het observatieformulier. Bespreek daarna hoe het gesprek ging.

OPDRACHT 3

- Voer nog twee gesprekken. Wissel steeds van rol.
- Bespreek het gesprek na, aan de hand van het observatieformulier.

TERUGKIJKEN

Schrijf twee tips die je hebt voor iemand die belt in een noodsituatie in je schrift op.

Een betoog schrijven

JE LEERT

- een betoog schrijven.

INFORMATIE

In een betoog:

- probeer je de lezer te overtuigen van jouw gelijk;
- schrijf je vooral je mening;
- verdeel je de tekst in een inleiding, een kern en een slot:
 - In de inleiding schrijf je een stelling.
Bijvoorbeeld: 'Een leerkracht kan vervangen worden door een robot.'
 - In de kern geef je aan of je voor of tegen de stelling bent en leg je uit waarom.
 - In het slot geef je een conclusie of samenvatting.

Robot voor de klas

- 1 'Goedemorgen, mevrouw Robot!' Zal het in de toekomst zo gaan, met een robot-leerkracht voor de klas? Bedrijven die robots maken, zeggen: "Een leerkracht kan vervangen worden door een robot."
- 2 Mijn mening is dat je een leerkracht niet kunt vervangen door een robot. Een leerkracht kan enthousiast vertellen en zorgt voor een goede sfeer. Ik vraag mij af of dat activiteiten zijn die een robot wel of niet zal kunnen doen.
- 3 Een leerkracht weet daarnaast van elk kind wat het moeilijk vindt en houdt daar rekening mee. Hij/zij maakt ook een praatje met je over het weekend en ziet het als je je niet zo goed voelt. Hij/zij houdt rekening met je gevoelens. Met een robot kun je geen persoonlijke band opbouwen.
- 4 Het wordt tot slot ook maar saai in de klas. Zo'n robot-leerkracht zal de kinderen eerder tot menselijke robotten maken. En wat doe je als zijn batterij oprakt of als hij een kortsluiting heeft?
- 5 Kortom, een echte leerkracht voor de klas is veel gezelliger!

OPDRACHT 1

- a. Lees de twee stellingen.
- b. Kies een stelling.

Stelling 1: Mensen moeten bang zijn voor robots

In de toekomst zullen er steeds meer robots komen. Robots die spullen produceren in fabrieken, robots die helpen bij operaties in het ziekenhuis, robots die huishoudelijke taken doen en zelfs robohuisdieren. Sommige mensen waarschuwen voor gevaren. Robots zouden te veel macht krijgen. Of te veel mensen zouden hun baan verliezen aan robots.

Stelling 2: Een robot-huisdier is even leuk als een echt huisdier

Je kunt hem aaien, hij miauwt of blaft. Hij ziet eruit als een echte kat of hond, maar het is een robot.

OPDRACHT 2

- a. Trek in het midden van je schrift een lijn van boven naar beneden.
Schrijf links van de lijn bovenaan: voor.
Schrijf rechts van de lijn bovenaan: tegen.
- b. Praat over de stelling.
Schrijf de antwoorden op volgende vragen kort in steekwoorden op.
 - Waar gaat de stelling over?
 - Wat zou een voordeel kunnen zijn?
 - Wat zou een nadeel kunnen zijn?
 - Ben je het eens of oneens met de stelling?

OPDRACHT 3

Schrijf een betoog van zeven tot tien regels bij de gekozen stelling.
Verdeel de taken.

1. Schrijver 1 schrijft:
 - a. de inleiding met daarin de stelling;
 - b. de eerste alinea van de kern met daarin een mening.
2. Schrijver 2 schrijft:
 - a. de rest van de kern met daarin uitleg over de mening;
 - b. het slot.

Schrijf jouw deel van het betoog.

TIP

Kijk nog eens in het kopje informatie om te weten waar je op moet letten.

OPDRACHT 4

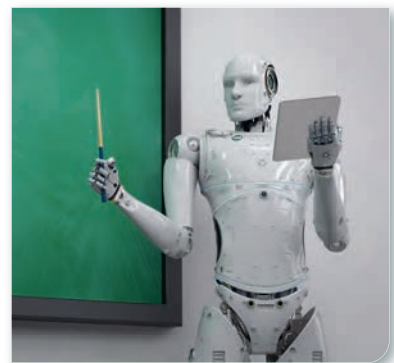
Controleer je betoog. Kijk naar de onderdelen die jij hebt geschreven.

- a. Schrijf de antwoorden in je schrift op.
 1. Staat de stelling duidelijk in de inleiding? ja/nee
 2. Staat je mening duidelijk in de kern? ja/nee
 3. Staat er een duidelijke uitleg waarom je het eens of oneens bent? ja/nee
 4. Staat er een conclusie of samenvatting in het slot? ja/nee
 5. Is het handschrift goed te lezen? ja/nee
 6. Is de spelling correct? ja/nee
- b. Verbeter je betoog indien nodig.

OPDRACHT 5

Vergelijk je betoog met dat van je duopartner.
Geef elkaar een top en een tip.
Bespreek elkaars betoog.
Maak van de stukjes één geheel.

TERUGKIJKEN

Wat vond je het moeilijkste aan het schrijven van een betoog?
Wat is het belangrijkste dat je ervan hebt geleerd?

Leestekens

JE LEERT

- de leestekens dubbele punt en puntkomma gebruiken.

JE HERHAALT

- het gebruik van andere leestekens.

INFORMATIE

Een **dubbele punt (:)** wordt gebruikt om te laten zien dat er een opsomming, een uitleg of een citaat volgt.

Voorbeelden:

De robothond kan: kwispelen, blaffen en omrollen.

De monteur zei: "Ik heb die machine al gerepareerd."

Technologie: wetenschap van de techniek en de ontwikkeling van uitvindingen.

Ik dacht altijd: robots zijn eng.

Let op: na een dubbele punt volgt geen hoofdletter, behalve:

- als het een hoofdletterwoord is, zoals bij een naam;
- als er een hele zin wordt geciteerd;
- als er een opsomming komt van meerdere zinnen of vragen.

Een **puntkomma (;)** zit tussen een punt en een komma in.

Meestal kun je in plaats van een puntkomma ook kiezen voor een punt of een komma.

Bijvoorbeeld:

De monteur heeft maar één machine gerepareerd; de andere machine repareert hij morgen.

Net als de punt sluit de puntkomma een mededeling af, maar tegelijkertijd maakt hij duidelijk dat er een directe band is met de volgende mededeling.

OPDRACHT 1

Schrijf de zinnen in je schrift over. Schrijf dubbele punt (:) of puntkomma (;) op de juiste plaats.

1. De onderzoeker vroeg : / ; "Welke technologische uitvinding verwacht jij in de toekomst?"
2. Kinderen hebben niet alleen goede ideeën over technologie : / ; kinderen hebben over veel meer zaken goede ideeën.
3. Kinderen hebben weinig angst voor nieuwe technologie : / ; ze zijn ermee opgegroeid.
4. Wat vind jij leuker : / ; een computerspel spelen of een bordspel spelen?

OPDRACHT 2

Schrijf de zinnen in je schrift over. Zet een dubbele punt of puntkomma op de juiste plaats. Vergeet de andere leestekens (komma, punt, aanhalingstekens) en de hoofdletters niet!

1. als een computer het niet doet controleer je het volgende staat hij aan zit de stekker erin is er stroom
2. mijn moeder ging toch laatst achter de computer zitten ze moest nog iets afmaken voor haar werk
3. vanachter de computer riep ze bezorgd wie heeft er aan de computer gezeten
4. ik zag haar denken de kinderen hebben de computer stuk gemaakt
5. ik controleerde de computer en zag meteen de stekker was eruit

OPDRACHT 3

- a. Schrijf een verhaal over een elektrisch apparaat dat jij handig of juist helemaal niet handig vindt op een kladblaadje. Schrijf vijf of zes zinnen. Gebruik tussen de vijftig en zestig woorden.
- b. Gebruik een zin met een dubbele punt en een zin met een puntkomma in je verhaal. Vergeet de andere leestekens niet!

OPDRACHT 4

Vergelijk het verhaal met een ander duo. Geef elkaar een tip en een top.

TERUGKIJKEN

Leg uit wanneer je een dubbele punt en een puntkomma gebruikt.

10 Themawoorden

JE LEERT

- de betekenis van vijftien nieuwe woorden bij het thema Technologie.

INFORMATIE

Woord	Betekenis	Voorbeeldzin
de boiler	Tank waarin water opgewarmd en warm gehouden wordt, zodat er warm water uit de kraan komt.	Eddy moest met koud water baden, omdat we vergeten waren om de boiler aan te zetten.
de communicatie	Het uitwisselen of overbrengen van informatie, nieuws, kennis, enzovoort.	Door de komst van internet is communicatie met de familie in het buitenland veel makkelijker geworden.
de elektriciens	Iemand die voor zijn beroep elektrische apparaten en elektrische leidingen aanlegt en repareert.	De elektriciens legt de elektriciteitsleidingen aan in het nieuwe huis van tante Prya.
het elektriciteitsnetwerk	Het geheel van elektrische leidingen waarmee de elektrische stroom naar de gebruikers wordt getransporteerd.	De rukwinden hebben de draden van het elektriciteitsnetwerk beschadigd.
de energiecentrale	Gebouw waarin energie wordt opgewekt.	De grootste energiecentrale van de N.V. Energie Bedrijven Suriname (EBS) staat in de Saramaccastraat.
de generator	Apparaat waarmee elektrische stroom wordt opgewekt.	Veel dorpen in het binnenland hebben een generator om stroom op te wekken.
de industriële revolutie	Tijd waarin de manier waarop mensen spullen maakten veranderde: van 'met de hand' naar 'met machines'.	Tijdens de industriële revolutie zijn veel machines uitgevonden die de handarbeid van mensen vervingen.
de medici enkelvoud: de medicus	Deftig woord voor dokters, artsen, specialisten.	In dat ziekenhuis hebben ze de beste medici.

het noodgeval	Bijzondere situatie waarin meteen hulp nodig is.	Dat telefoonnummer moet je alleen bellen als er sprake is van een noodgeval.
het onderhoud	Zorgen dat iets in een goede staat blijft.	Het onderhoud van een houten huis is duurder dan van een stenen huis.
de prehistorie	Oertijd. Tijd waarvan geen teksten bewaard zijn gebleven.	In de prehistorie gebruikten de mensen stenen als gereedschap.
de stroomuitval	Storing in de levering van elektriciteit.	Als de stroomuitval lang duurt, kan de melk in de koelkast bederven.
het transport	Het vervoeren van mensen of goederen van de ene plek naar de andere.	Het transport van Paramaribo naar Kwamelasemutu gebeurt per vliegtuig.
het werktuig	Groot stuk gereedschap dat gebruikt wordt bij het werken.	Een spitvork is een werktuig waarmee de bovenste laag van een stuk grond wordt omgekeerd.
de zekeringskast	Kast waarin de zekeringen zich bevinden. Zekeringen zorgen dat de stroom stopt, als de elektriciteitsleidingen overbelast worden of als er een kortsluiting optreedt.	Als er geen stroom meer is in huis, moet je altijd eerst even de zekeringen in de zekeringskast controleren.

OPDRACHT 1

Welke zinsdelen horen bij elkaar? Schrijf de zinnen in je schrift op.

a.	De generator	1.	is bij ons thuis in de gang.
b.	De zekeringskast	2.	van steenslag gaat met een ponton over de rivier.
c.	Het onderhoud	3.	was de tijd dat men van handarbeid overging naar machines en fabrieken.
d.	De elektriciën	4.	van het elektriciteitsnetwerk gebeurt dagelijks.
e.	De industriële revolutie	5.	wekt stroom op.
f.	De boiler	6.	veroorzaakte paniek in de buurt.
g.	Het noodgeval	7.	repareerde de lichtschakelaar.
h.	Het transport	8.	zorgt voor warm water in de keuken.

OPDRACHT 2

Schrijf de twee woorden uit elkaar in je schrift op.

Zoek daarna van elk woord apart de betekenis of een synoniem op. Schrijf dat erna.

Doe het zo: werk/tuig

werk = bezigheid

tuig = toestel

1. stroomuitval

2. prehistorie

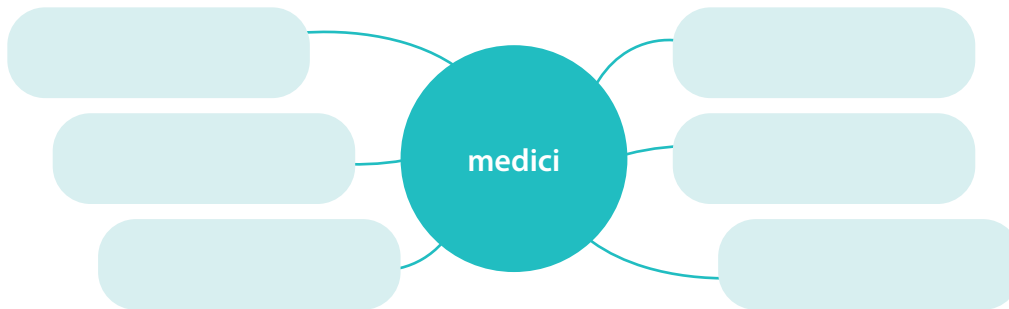
3. energiecentrale

4. elektriciteitsnetwerk

OPDRACHT 3

- a. Maak de woordspin met 'medici' af. Teken de woordspin in je schrift over. Schrijf de goede woorden erbij.
Kies uit: *polikliniek – elektriciteit – stroomuitval – gezondheid – medicijn – ambulance*

- b. Bedenk zelf welke woorden er nog meer bij passen. Je mag meer pijlen gebruiken.

TERUGKIJKEN

Maak een zin met een woord dat je deze les leerde.

Intensief lezen

JE LEERT

- hoe je een informatieve tekst herkent;
- wanneer je een tekst intensief leest.

INFORMATIE

Er zijn informatieve en amuserende teksten. Elke tekst heeft een eigen structuur. Een informatieve tekst lees je intensief, zodat je er vragen over kunt beantwoorden.

Intensief lezen

Een tekst intensief lezen betekent dat je:

- de tekst helemaal en aandachtig leest;
- moeilijke woorden opzoekt;
- signaalwoorden en verbanden opzoekt;
- het onderwerp van de tekst bepaalt;
- de hoofdgedachte formuleert.

Je leest een tekst intensief:

- als je informatie nodig hebt om iets te kunnen doen. Bijvoorbeeld bij het beantwoorden van vragen over een tekst, bij een handleiding of bij een studieboek;
- als je een verhaal leest.

OPDRACHT 1

Lees de titel en de inleiding van tekst 2 'Weer geen stroom'.

- Waar gaat de inleiding over?
- Waarover denk je dat de rest van de tekst gaat?
- Lees de rest van de tekst. Klopte jouw voorspelling van tekst 2? Leg uit waarom wel of waarom niet.

OPDRACHT 2

Hoe lees je een tekst intensief? Kies uit:

- Door alleen de titel en de inleiding te lezen en de signaalwoorden te onderstrepen.
- Door de titel en de inleiding te lezen en alle moeilijke woorden te onderstrepen.
- Door de tekst van begin tot eind woord voor woord te lezen en op de signaalwoorden te letten.

OPDRACHT 3

Bij welke situaties ga je intensief lezen? Schrijf de juiste nummers in je schrift op. Kies uit:

- Je leest een leesboek.
- Je gebruikt een recept om roti's te maken.
- Je zoekt in een woordenboek de betekenis van een woord.

OPDRACHT 4

Lees tekst 2 intensief.

Schrijf de antwoorden op de vragen in je schrift op.

- Waarvoor heeft technologie gezorgd? Noem vier zaken op.
- Hoe vindt opa het dat er weer geen stroom is?
- Is het toch leuk geworden, ook al was er geen stroom? Leg je antwoord uit.

tekst 2

Weer geen stroom

- 1 “Is er wéér stroomuitval of is er iets met de zekeringskast?” roept mijn moeder. Opa zit in de woonkamer voor de televisie en staart naar een zwart scherm. Hij lacht. “Dit is niks,” zegt hij. “Jullie zijn tegenwoordig zo verwend met technologie. Vroeger zaten we wel vaker in het donker, zo slecht werkte het elektriciteitsnetwerk.” En met lachende ogen voegt hij toe: “We aten heel vaak romantisch bij kaarslicht.”
- 2 “Pa, jij bent al op leeftijd! Alles is veranderd,” zegt mijn moeder streng. “Wij leven nu in een andere tijd, hoor. We kunnen niet meer zonder techniek. Ik ben blij dat we een elektricien kunnen bellen. Bovendien kunnen we altijd nog de generator aanzetten in noodgevallen. Jij hebt toch geen last van de herrie van die generator, want je vergeet zo vaak je gehoorapparaat op te laden!” “Wat zeg je?” roept opa. Mijn moeder weet dat hij haar plaagt.
- 3 Ik denk na over wat opa zegt. In zijn jongere jaren was er al elektriciteit, ook al werkte het niet altijd even goed. Maar ook vóór de uitvinding van elektriciteit probeerden mensen het zich makkelijker te maken. Gemak dient de mens. Het begon in de prehistorie met het uitvinden van stenen werktuigen. Daarmee konden mensen hakken en snijden, wat met de blote handen niet ging. Na het Stenen Tijdperk vonden mensen het

wiel uit, waardoor het transport van mensen en spullen van de ene naar de andere plek veel makkelijker ging.

4 In de industriële revolutie bedachten de mensen machines om spullen te maken. De eerste machines werden aangedreven door een rad of stoom, maar later draaiden de machines op elektriciteit. En daarna bracht technologie ons: robots die de productie in fabrieken doen. Apparaten voor medici, waarmee ze zieke patiënten kunnen behandelen of onderzoeken. Computers en telefoons waarmee razendsnelle communicatie tussen mensen mogelijk is. Snel transport in vliegtuigen tussen werelddelen. Of een buitenboordmotor aan een korjaal, waardoor je snel via de rivieren over de sula's de dorpen in het binnenland kunt bereiken.

- 5 Ik schrik op uit mijn gedachten als opa ineens luidop zegt: “De energiecentrale EBS is vast weer bezig met onderhoud.” Hij zit nog steeds in het donker voor de televisie. Pfff, wat is het warm, de ventilator werkt natuurlijk ook niet meer. Mama belt met tante Rieke, die zegt dat we bij haar kunnen douchen, als het nog langer duurt. Ze woont in Paramaribo-Noord en daar is nog wel stroom. Zij heeft een boiler, waardoor er warm water uit de douche komt. Yes! Ik ga snel mijn tas inpakken.

TERUGKIJKEN

Leg uit waarom het belangrijk is om een verhaal intensief te lezen.

JE LEERT

- wat telwoorden zijn;
- telwoorden gebruiken.

INFORMATIE

Er zijn twee soorten telwoorden:

- **Hoofdtelwoorden.** Ze geven een aantal aan: een, twee, drie, vier.
- **Rangtelwoorden.** Ze geven een volgorde aan: eerste, tweede, derde, vierde.

Bijvoorbeeld:

In een nietmachine zitten wel **honderd** nietjes.

Dit is al mijn **tweede** nietmachine die het niet goed doet.

OPDRACHT 1

Lees de zinnen.

Schrijf de nummers van de zinnen onder elkaar.

Schrijf de hoofd- en rangtelwoorden op.

1. Mijn vader heeft vijf monteurs in dienst.
2. Over tien minuten hebben we weer warm water uit de boiler.
3. Dit is al de vierde keer deze week dat de stroom uitvalt.
4. De prehistorie eindigde ongeveer drieduizend jaar geleden.
5. In de achttiende eeuw begon de industriële revolutie.
6. De vroegste stoommachines hadden de kracht van twintig paarden.

OPDRACHT 2

Bekijk de antwoorden van opdracht 1.

Schrijf achter ieder antwoord of het een hoofdtelwoord is of een rangtelwoord.

OPDRACHT 3

Schrijf de getallen in de zinnen voluit.
Bepaal of het een hoofdtelwoord of een rangtelwoord moet zijn.

1. Op het seminar waren zeker (250) medici aanwezig.
2. Iedere (1) vrijdag van de maand is er onderhoud aan onze machines.
3. Er stonden (5) vrachtwagens klaar voor het transport van de werktuigen.
4. Een (6) vrachtwagen was nog onderweg.
5. Als je deze (2) chemische stoffen bij elkaar doet, krijg je een explosie.
6. Dit is de (8) uitvinding die mijn opa heeft gedaan.

TIP

Alle hoofdtelwoorden onder de honderd worden aan elkaar geschreven.

Doe het zo: Deze fabriek heeft een productie van (85) spijkerbroeken per dag.

Hoofdtelwoord: vijfentachtig

OPDRACHT 4

Vergelijk je antwoorden bij opdracht 1 tot en met 3 met je duopartner. Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

TERUGKIJKEN

Schrijf met iedere soort telwoord een zin in je schrift op.

JE LEERT

- hoe je de inwoners van een land noemt;
- wat de officiële taal van een land is.

De naam van een inwoner krijg je door een achtervoegsel achter het land te zetten. Er zijn niet echt regels voor welk achtervoegsel je moet gebruiken. Ook vallen er bij het plaatsen van het achtervoegsel vaak letters weg of veranderen er letters. Je kunt de benamingen daarom het beste opzoeken en uit je hoofd leren.

Achtervoegsel	Land	Inwoner	Officiële taal
-er	Suriname Nederland	Surinamer Nederlander	Nederlands Nederlands
-aan	Brazilië Venezuela Peru Paraguay	Braziliaan Venezolaan Peruaan Paraguayaan	Portugees Spaans Spaans Spaans en Guarani
-aard	Spanje	Spanjaard	Spaans
-ijn	Argentinië	Argentijns	Spaans
-een	Chili	Chileen	Spaans
-ees	Frans-Guyana	Frans-Guyanees	Frans

OPDRACHT 1

Vul de zinnen aan. Schrijf alleen het antwoord in je schrift op.

1. Chili is het langste land van Zuid-Amerika.
Een inwoner noem je een ...
2. El Salvador ligt in Midden-Amerika. Een
inwoner van dit land heet een ...
3. Paraguay en Uruguay rijmen! Rijmen de namen
van de inwoners ook?
Een ... en een ...
4. Hij komt uit de Verenigde Staten. Hij is een ... en
hij spreekt ...
5. Onze buurman is op het Caribisch eiland Barbados
geboren. Hij is een ...

OPDRACHT 2

Vergelijk je antwoorden bij opdracht 1 met je duopartner. Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

OPDRACHT 3

Neem het schema over in je schrift. Maak een rijtje met landen die je kent. Vul de rest van het schema in.

	Land	Inwoner	Taal
a.			
b.			
c.			
d.			
e.			

OPDRACHT 4

Vergelijk je antwoorden bij opdracht 3 met die van een ander duo. Welke landen zijn verschillend? Schrijf ze in je schrift op.

TERUGKIJKEN

Hoe komt het dat de taal soms heel anders is dan je zou verwachten bij de naam van een land?

Leenwoorden

JE LEERT

- wat leenwoorden zijn;
- enkele leenwoorden en uit welke taal deze geleend zijn.

INFORMATIE

Een **leenwoord** is een woord dat uit een andere taal is overgenomen.

Let op! Leenwoorden kunnen precies zo worden overgenomen door de lenende taal, maar er kunnen ook kleine wijzigingen zijn. Computer kan als 'computer' worden overgenomen, maar ook als 'compiutë' zoals in het Trio.

OPDRACHT 1

Neem de tabel in je schrift over. Schrijf op welke taal je thuis spreekt.

Schrijf in de tweede kolom uit welke taal het woord komt.

Schrijf in de derde kolom hoe het voorwerp heet in de taal die je thuis spreekt.

Staat in de derde kolom hetzelfde woord als in de eerste kolom? Dan is het woord ook in jouw taal een leenwoord.

Leenwoord	Uit welke taal komt het woord?	Hoe heet het gerecht/apparaat in de taal die je thuis spreekt?	Is het woord ook een leenwoord in jouw eigen taal? ja/nee
roti			
blender			
kokolampu			
kasiri			
spaghetti			
computer			

TERUGKIJKEN

Heb je een woord geleerd dat een leenwoord is uit jouw thuistaal?
Van welk woord wist je niet dat het een leenwoord was?

Telefonisch verzoek aan een onbekende (1)

JE LEERT

- een beleefd een telefonisch verzoek doen aan een onbekende.

INFORMATIE

Hoe doe je beleefd een telefonisch verzoek aan een onbekende?

1. Groet beleefd. Spreek de ander steeds met 'u' aan of met 'meneer' of 'mevrouw'.
2. Stel je netjes voor. Zeg je naam en de naam van je school.
3. Als de ander zijn naam niet heeft gezegd, vraag dan of je met (noem de naam) spreekt.
4. Zo niet, vraag dan of je met die persoon kan spreken in verband met (reden noemen).
5. Als het de persoon is die je moet hebben, of met wie je doorverbonden wordt, vraag dan of die enkele minuten tijd voor je heeft.
6. Als de ander geen tijd voor je heeft, vraag je wanneer het wel schikt en of je later terug mag bellen.
7. Heeft de ander wel even tijd voor je, leg dan kort uit waarom je belt en doe eventueel je verzoek.
 - 7a. De ander wil liever niet op je verzoek ingaan. Bedank de ander vriendelijk voor het gesprek en sluit het gesprek af.
 - 7b. De ander wil wel op je verzoek ingaan. Maak afspraken om het verzoek af te handelen.
8. Herhaal kort wat er is afgesproken.
9. Bedank de ander voor het gesprek.
10. Sluit het gesprek af met een goede slotzin.

OPDRACHT 1

Lees het telefoongesprek hieronder.

- a. Verdeel de rollen. Spreker 1 is meneer Jharap; spreker 2 is Anand Diu.
Lees het gesprek luidop.
- b. Wissel van rol. Lees het gesprek nog een keer.

Telefoongesprek

Meneer Jharap "Jharap hier."

Anand "Goedemiddag, u spreekt met Anand Dju van de Wenzelschool. Spreek ik met de heer Eddy Jharap?"

Meneer Jharap "Ja, dat klopt."

Anand "Bel ik gelegen? Heeft u een paar minuten tijd voor mij?"

Meneer Jharap "Zeg het maar."

Anand "Ik bel u namens mijn klas. Ik zit in de vijfde klas en wij willen graag iemand uitnodigen die veel weet over technologie in Suriname. We zijn daarbij erg geïnteresseerd in Staatsolie. Zou u bij ons in de klas een uurtje kunnen vertellen over uw tijd bij Staatsolie?"

Meneer Jharap "Zo ..., je overvalt me een beetje. Wanneer zou dat moeten dan?"

Anand "Zou het volgende week kunnen meneer? Op woensdag?"

Meneer Jharap "Ik moet nog even kijken of ik woensdag vrij ben. Zou je een e-mail kunnen sturen met je verzoek? Dan kunnen we een goede afspraak maken."

Anand "Natuurlijk, meneer Jharap. Dank u wel dat u wilt nadenken over ons verzoek. Wat is uw e-mailadres?"

>>

Meneer Jharap "Ik stuur je zo een sms met mijn e-mailadres."

Anand "Goed meneer Jharap. U mag sms'en op het nummer 858500. Dan e-mail ik u later om af te spreken wanneer u bij ons op school kunt komen."

Meneer Jharap "Afgesproken."

Anand "Dank u wel, meneer Jharap. Ik verheug me op uw bezoek."

OPDRACHT 2

- Bespreek of Anand de beleefdheidsregels netjes heeft toegepast. Gebruik het observatieschema. Neem de nummers van het observatieschema in je schrift over. Schrijf erachter: ja, nee, of $\pm$ (ongeveer).
- Is meneer Jharap beleefd? Bespreek waarom wel of waarom niet.

Observatieschema

Naam beller:			
Observatiepunten:	Ja	Nee	$\pm$
1. Groet beleefd.			
2. Noemt naam en organisatie			
3. Vraagt naam gebelde.			
4. Vraagt of het gesprek gelegen komt.			
5. Doet verzoek			
6. Maakt afspraken.			
7. Herhaalt afspraken.			
8. Bedankt.			
9. Sluit af met een goede slotzin.			
Zijn er nog andere dingen die zijn opgevallen tijdens dit gesprek?			

OPDRACHT 3

Doe het gesprek nog een keer over. Draai daarna de rollen weer om. Anand doet zijn verzoek op een andere manier. Meneer Jharap zegt 'nee' tegen het verzoek.

TERUGKIJKEN

Welke beleefdheidsregel vind jij het belangrijkste als je een telefonisch verzoek doet?

16

Een verhaal over stroomuitval

JE LEERT

- een verhaal schrijven met een inleiding, kern en slot.

INFORMATIE

Een verhaal:

- heeft een passende titel;
- bestaat uit een inleiding, kern en slot;
- in de inleiding schrijf je het begin van je verhaal;
- in de kern vertel je hoe het verhaal verder gaat;
- in het slot eindigt je verhaal.

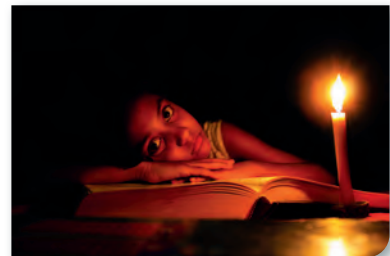
OPDRACHT 1

Schrijf een verhaal over stroomuitval.

Maak een woordspin waarin je je ideeën opschrijft op een kladblaadje.

Bedenk:

- wie de hoofdpersoon is of de hoofdpersonen zijn;
- wat er gebeurt;
- waar het gebeurt;
- hoe het verder gaat;
- hoe het afloopt.

OPDRACHT 2

Verdeel de taken.

- Schrijver 1 schrijft de inleiding en het eerste deel van de kern.
- Schrijver 2 schrijft het tweede deel van de kern en het slot.

Spreek af wat er in de inleiding, de kern en het slot komt.

Schrijf jouw deel van het verhaal.

OPDRACHT 3

a. Controleer jouw deel van het verhaal.

Schrijf de antwoorden in je schrift op.

1. Staat het begin van het verhaal in de inleiding? ja/nee
2. Staat hoe het verhaal verder gaat in de kern? ja/nee
3. Staat hoe het verhaal afloopt in het slot? ja/nee
4. Is het handschrift goed te lezen? ja/nee
5. Is de spelling correct? ja/nee

b. Verbeter je verhaal zo nodig.

OPDRACHT 4

- a. Vergelijk je schrijfwerk met dat van je duopartner. Geef elkaar een top en een tip.
- b. Bespreek elkaars schrijfwerk.
- c. Maak van de stukjes één geheel.
- d. Schrijf de hele tekst in je schrift over.

TERUGKIJKEN

Schrijf je een verhaal liever samen of liever alleen? Leg je antwoord uit.

Bijvoeglijke naamwoorden

JE LEERT

- bijvoeglijke naamwoorden spellen.

INFORMATIE

Een bijvoeglijk naamwoord:

- zegt iets over een zelfstandig naamwoord: krachtig, paars, leuk, braaf
- kan een materiaal zijn: goud, hout, katoen, steen
- kan een aardrijkskundige naam zijn: Surinaams, Japans, Chinees
- kan van een voltooid deelwoord komen: gevlucht, gemaaid, geleend

Als een bijvoeglijk naamwoord voor een zelfstandig naamwoord staat, komt er **-e** achter het bijvoeglijk naamwoord.

Uitzonderingen:

1. Als het bijvoeglijk(e) naamwoord een materiaal is, eindigt het op **-en**.
2. Bij het-woorden is het: **het** Surinaamse kind, maar: **een** Surinaams kind.

	de/het	een	meervoud
gewone regel: + e	de krachtige motor	een enge spin	paarse telefoons
materialen: + en	de gouden ketting	een houten beeld	katoenen broeken
het-woorden	het Surinaamse kind het gevluchte dier	een Surinaams kind een gevlucht dier	Surinaamse kinderen gevluchte dieren

OPDRACHT 1

Schrijf de bijvoeglijke naamwoorden in je schrift op.

1. In vieze keukens kunnen schadelijke bacteriën voorkomen.
2. Er lag een jong kind in het grote ziekenhuisbed.
3. Ze had prachtige, zilveren oorbelletjes in.
4. Mijn Chinese oma kreeg een gevaarlijke infectieziekte.
5. Hij haalde de gerepareerde werktuigen uit het oude berghok.

OPDRACHT 2

Schrijf de nummers van de zinnen onder elkaar in je schrift op.

Schrijf de bijvoeglijke naamwoorden erachter op de juiste manier.

1. Ze had een (stralend) lach op haar (blij) gezicht.
2. De (beroemd) specialist ontdekte een (werkzaam) medicijn tegen het virus.
3. In het goed (verlicht) laboratorium waren (gehaast) medici aan het werk.
4. Het (jaarlijks) onderhoud aan de machines is een (kostbaar) zaak.
5. Een (lood) plaatje houdt de stralen van een röntgenapparaat tegen.

OPDRACHT 3

Vergelijk je antwoorden bij opdracht 1 en 2 met je duopartner. Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

TIP

Soms verandert het woord een beetje. Bijvoorbeeld: het rode bloed, de brave hond, de volle wachtkamer. Denk daarbij aan de gewone spellingsregels.

TERUGKIJKEN

Op welke letter eindigt een bijvoeglijk naamwoord meestal? Geef een voorbeeld. Wanneer is dat niet zo? Geef hiervan een voorbeeld.

JE LEERT

- de betekenis van vijftien nieuwe woorden bij het thema Technologie.
- de juiste betekenis van themawoorden uit het woordenboek halen.

INFORMATIE

Woord	Betekenis	Voorbeeldzin
de chikungunya	Een virusziekte die koorts en gewrichtspijnen veroorzaakt. Musketen brengen deze ziekte over.	Toen mijn moeder chikungunya had, kon ze bijna niet lopen van de pijn.
de dengue	Een virusziekte die koorts, gewrichtspijnen en huiduitslag geeft. Musketen brengen de ziekte over. Ook bekend als knokkelkoorts.	Om dengue te voorkomen, moet je nergens water in laten staan, zodat musketen er minder eitjes in kunnen leggen.
de epidemie	Wanneer een ziekte veel vaker dan normaal in een bepaald gebied voorkomt.	Op school is er een griepedemie; de helft van de kinderen is ziek thuis.
de genezing	Het weer gezond maken of worden.	De genezing van de wond ging heel snel door het zalfje.
de infectieziekte	Ziekte die je krijgt door contact met ziekteverwekkers. Wanneer de ziekteverwekkers je lichaam binnendringen, ben je geïnfecteerd.	Ebola is een gevaarlijke infectieziekte die in korte tijd veel mensen kan besmetten.
innovatief	Als iemand nieuwe ideeën of dingen ontwikkelt.	Door een innovatieve behandeling is zij genezen van haar ziekte.
het laboratorium	Een speciale ruimte, bijvoorbeeld in een ziekenhuis of universiteit, waar proeven worden gedaan voor medisch en wetenschappelijk onderzoek.	De arts heeft de resultaten uit mijn bloedonderzoek nog niet gehad van het laboratorium.
de medicatie	Geneesmiddelen.	De beste medicatie voor zijn ziekte is een combinatie van pillen en een drankje.

laboratorium

scanner

muskiet

de pacemaker	Een klein apparaatje bij het hart dat ervoor zorgt dat het hart in het juiste ritme blijft kloppen.	Mijn opa's hart werkte zo slecht, dat hij een pacemaker moest laten plaatsen.
het röntgenapparaat	Een apparaat waarmee röntgenfoto's gemaakt kunnen worden. Een röntgenfoto is een foto waarop je bepaalde onderdelen van de binnenkant van je lichaam kunt zien, zoals je botten.	De dokter laat met het röntgenapparaat een foto maken om te zien waar het been gebroken is.
de scanner	Apparaat dat de binnenkant van je lichaam zichtbaar kan maken op een computer. Met behulp van die computer kan het beeld in plakjes weergegeven worden.	Met een scanner kun je de hersenen en organen goed zien.
de specialist	Iemand die veel kennis heeft op één bepaald gebied. Een longarts heeft bijvoorbeeld veel kennis van de longen.	Als je een longziekte hebt, moet je naar een longspecialist.
transplanteren	Een orgaan of weefsel van het ene lichaam naar een ander lichaam overbrengen. Of weefsel van je eigen lichaam overbrengen naar een andere plaats in je lichaam.	Het transplanteren van een nier gebeurde in Suriname voor het eerst in 2019.
het vaccin	Een vloeistof die met een prik in je lichaam wordt gespoten. Een vaccin zorgt ervoor dat je lichaam een weerstand opbouwt tegen een bepaalde ziekte.	Er is nog geen vaccin tegen dengue, maar wel tegen mazelen, pokken en polio, oftewel kinderverlamming.
het virus	Een ziekteverwekker.	Bof is een kinderziekte die wordt veroorzaakt door een virus.

OPDRACHT 1

- Geef iedereen een nummer: 1, 2 of 3.
Doe steeds de volgende stappen:
Nummer 1 zegt een themawoord.
Nummer 2 vertelt of hij/zij het themawoord al eerder is tegengekomen.
 - Ja? Dan vertelt hij/zij over de situatie waarin hij/zij het woord tegenkwam.
 - Nee? Dan vertelt hij/zij de uitleg in zijn/haar eigen woorden.
 Nummer 3 maakt een zin met het themawoord.
- Geef iedereen een ander nummer. Herhaal de stappen onder punt a. totdat ieder een zin heeft gemaakt met een themawoord.

OPDRACHT 2

Schrijf de nummers van de zinnen onder elkaar op.

Schrijf het woord dat in de zin past ernaast.

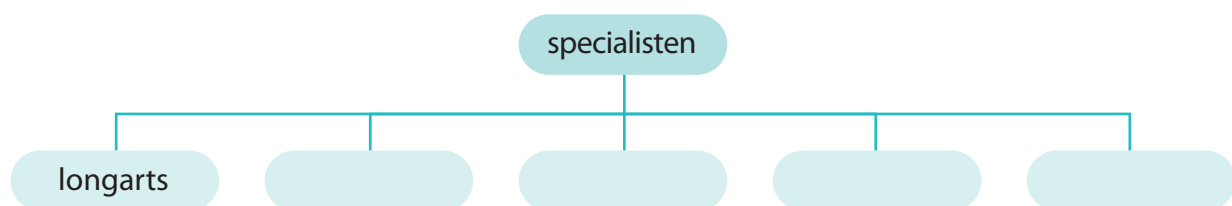
Kies uit: *chikunguya* – *dengue* – *de genezing* – *de epidemie* – *de infectieziekte* – *medicatie* – *transplanteren* – *een vaccin* – *het virus* – *ziekteverwekkers*.

1. De arts gaf me ... tegen mijn verkoudheid.
2. Om de patiënt te beschermen tegen ... droegen de bezoekers monddoekjes.
3. Bij brandwonden ... artsen vaak gezonde huid van het slachtoffer zelf. Daardoor verloopt ... beter en ontstaan er minder littekens.
4. Ziektes die je kunt krijgen door de prik van muskieten zijn ... en ...

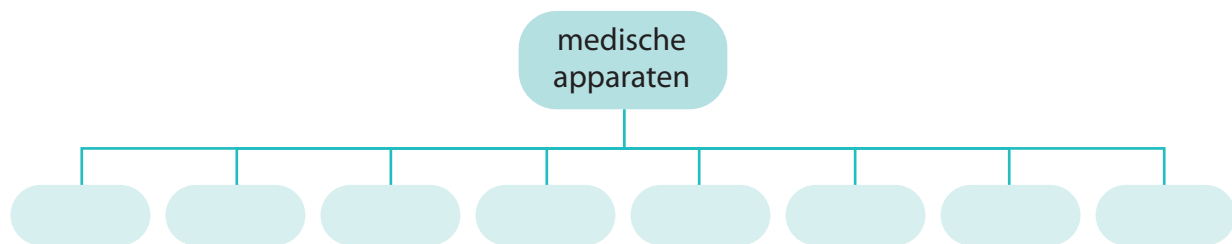

OPDRACHT 3

- a. Welke medische specialisten ken je nog meer? Teken de woordparachute in je schrift over en vul hem in.

- b. Welke themawoorden passen in de woordparachute? Vul deze aan.
Kies uit: *de epidemie* – *de medicatie* – *de pacemaker* – *het laboratorium* – *het röntgenapparaat* – *de scanner* – *het vaccin* – *het virus*.

TERUGKIJKEN

Schrijf een zin in je schrift op met het mooiste woord dat je vandaag hebt geleerd.

Globaal lezen

JE LEERT

- hoe en wanneer je een tekst globaal leest.

INFORMATIE

Globaal lezen

Je hoeft een tekst niet altijd helemaal precies (intensief) te lezen.

Je kunt een tekst ook snel lezen. Dan zoek je alleen naar de hoofdzaken in een tekst. Dat noem je globaal lezen.

Een tekst globaal lezen betekent:

- dat je alleen de titel, inleiding, het slot en de tussenkopjes leest;
- dat je de kernzinnen leest; die vind je meestal in de eerste en de laatste zin van de alinea;
- dat je naar de afbeeldingen kijkt;
- dat je bedenkt wat je al weet over het onderwerp.

Je leest een tekst globaal:

- als je snel wilt weten waar een tekst over gaat.
- als je wilt weten of een tekst interessant voor je is.

OPDRACHT 1

Lees tekst 3 'Als er geen techniek was'.

- Onder welk tussenkopje lees je hoe technologie ervoor zorgt dat mensen niet ziek worden? Schrijf dat tussenkopje in je schrift op.
- Lees de alinea onder dat tussenkopje. Klopt jouw voorspelling?
- Onder welk tussenkopje lees je over een machine in het ziekenhuis waarmee kan worden bekeken of iemand een ziekte heeft? Schrijf dat tussenkopje op.
- Lees de alinea onder dat tussenkopje. Klopt jouw voorspelling?

OPDRACHT 2

- Lees alinea 3. Wat is de kernzin van deze alinea?

Kies uit:

- A Niet alle ziektes zijn met medicijnen te genezen, maar ze kunnen wel voorkomen worden door een vaccin te geven.
- B Door je een prik te geven met een vloeistof wordt voorkomen dat je een bepaalde infectieziekte krijgt.
- C Voor infectieziekten als chikungunya en dengue bestaat helaas nog geen vaccin.

- Zoek nu zelf de kernzin in alinea 1.

OPDRACHT 3

Wanneer is globaal lezen handig?

Schrijf de juiste nummers in je schrift op.

Kies uit:

- A Je hebt weinig tijd.
- B De tekst is lang.
- C Bij een stripverhaal.
- D Je weet nog niet zeker of de tekst wel geschikt voor jou is.

OPDRACHT 4

Schrijf de antwoorden op de vragen in je schrift op.

- Waarom doen medici tests in een laboratorium?
- Wat zijn vaccins?
- Schrijf twee medische apparaten op.
- Moest je om deze vragen te beantwoorden globaal of intensief lezen?

Leg je antwoord uit.

OPDRACHT 5

Vergelijk je antwoorden bij opdracht 1 tot en met 4 met je duopartner. Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

tekst 3

Als er geen techniek was

- Is er bij jou wel eens bloed geprikt? Het voelt misschien eventjes naar, maar het is wel goed om te doen. Want nadat je bloed is afgenomen, wordt het in een laboratorium onderzocht om na te gaan of je een ziekte onder de leden hebt. Aan de hand van de resultaten kan een arts vaststellen welke medicatie de juiste is voor je genezing.

Apparaten

- Je arts kan medische technologie gebruiken om een ziekte op te sporen en te behandelen. Onder medische technologie verstaan we allerlei apparaten, zoals een scanner waarmee je hersenen bekeken kunnen worden of een röntgenapparaat waarmee je botten kunt zien.

Ziekten voorkomen

- Niet alle ziektes zijn met medicijnen te genezen. Sommige ziektes kunnen wel voorkomen worden door het geven van een vaccin. Door je een prik te geven met een vloeistof wordt voorkomen dat je een bepaalde infectieziekte krijgt. Als heel veel mensen deze prik hebben gekregen, wordt de snelle verspreiding van de ziekte onderdrukt. Zo wordt voorkomen dat er epidemieën ontstaan waarin veel mensen ziek worden en zelfs

kunnen sterven.

Voor infectieziekten als chikungunya en dengue bestaat helaas nog geen vaccin. Je krijgt de gemene virussen die deze ziekten veroorzaken van muskietenbeten. Gelukkig gaan de meeste infectieziekten meestal na een tijdje van medicatie volgen en rust houden vanzelf over.

Nieuwe technieken

- Medische specialisten bedenken steeds nieuwe technieken om mensen te helpen of te behandelen. Ze kunnen organen transplanteren of een pacemaker plaatsen om het hart kloppend te houden. Contactlenzen, gehoorapparaten voor slechthorenden, kunstledematen of een kunstgebit: alles behoort tot de medische techniek.
- Een ongeluk zit in een klein hoekje. Het kan zomaar gebeuren dat door een val je voorste tanden in stukjes op de grond liggen. Dan kun je na een tijdje toch weer met een compleet gebit rondlopen, want gelukkig zijn mensen slimme en innovatieve wezens.

TERUGKIJKEN

Waarom zijn tussenkopjes handig bij het globaal lezen?

Herhaling van les 4 en 12

JE HERHAALT

- het lijdend voorwerp in een zin benoemen;
- telwoorden herkennen en gebruiken.

INFORMATIE

Kijk nog eens terug naar de lessen 4 en 12 van dit thema.

OPDRACHT 1

Maak van onderstaande zinnen een vraag om het lijdend voorwerp te zoeken. Doe dat volgens de regel: wie/wat + werkwoordelijk gezegde + onderwerp. Schrijf het antwoord op de vragen in je schrift op.

1. De energiecentrale levert elektriciteit.
2. Mensen in de prehistorie maakten stenen werktuigen.
3. De boiler verwarmt het koude water.
4. Brian belt het Command Center voor een noodgeval.

OPDRACHT 2

Benoem de persoonsvorm, het onderwerp, het werkwoordelijk gezegde en het lijdend voorwerp. Schrijf het steeds zo in je schrift op:

pv =

ow =

wg =

lv =

1. De elektriciens onderzoekt de zekeringskast.
2. Niemand kan de duur van de stroomuitval voorspellen.
3. Kinderen onder de zestien jaar mogen de generator niet bedienen!
4. De industriële revolutie bracht grote veranderingen.

OPDRACHT 3

Maak een telwoord van het getal.

Bepaal zelf of het een hoofdtelwoord of een rangtelwoord moet zijn.

Schrijf de antwoorden in je schrift op.

1. In deze medicatie zitten wel (20) chemische stoffen.
2. Over (100) jaar bestaat de ziekte dengue misschien niet meer.
3. Dit is al de (5) patiënt vandaag die besmet is met het Zika-virus.
4. Ik was heel zenuwachtig, toen ik de (1) keer in een scanner moest.
5. De (2) keer wist ik dat het geen pijn deed.

OPDRACHT 4

Vergelijk je antwoorden bij opdracht 1 tot en met 3 met je duopartner. Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

TERUGKIJKEN

Welke opdracht vond je gemakkelijk? Welke opdracht vond je lastig? Leg uit waarom.

21

Herhaling van les 5 en 13

JE HERHAALT

- als-vergelijkingen met hun betekenis;
- hoe je de inwoners van een land noemt;
- wat de officiële taal van een land is.

INFORMATIE

Kijk nog eens terug naar de lessen 5 en 13 van dit thema.

OPDRACHT 1

Schrijf de als-vergelijkingen in je schrift op.

a.	Zo koppig als
b.	Zo sterk als
c.	Zo mak als
d.	Zo arm als
e.	Zo gezond als
f.	Zo dood als

1.	een vis
2.	een ezel
3.	de mieren
4.	een pier
5.	een lammetje
6.	een leeuw

OPDRACHT 2

Kijk naar de tekening. Welke als-vergelijking past erbij?

OPDRACHT 3

Schrijf bij elke situatie een passende als-vergelijking in je schrift op.

1. De grote doos leek erg zwaar. Maar toen ik de doos optilde, merkte ik dat hij bijna niets woog.
2. Het opblaaszwembad was binnen vijf minuten leeggelopen. "Die kunnen we beter weggooien," zei papa, "er zit een groot gat in."
3. Die zwervers hebben niets behalve de kleren die ze dragen.
4. De bus rijdt met een lage snelheid; het duurt uren voordat we onze bestemming bereiken.

OPDRACHT 4

Schrijf twee als-vergelijkingen in je schrift op. Bedenk er zelf een situatie bij.

OPDRACHT 5

Vul de zinnen aan. Schrijf alleen het antwoord in je schrift op.

1. Pablo komt uit Argentinië. Hij is een ... en hij spreekt ...
2. In Brazilië wonen ... en ze spreken ...
3. Als je in Venezuela woont, ben je een ... De officiële taal is ...
4. Een inwoner uit Peru heet een ...
5. De inwoners uit Brazilië en Colombia rijmen. Probeer maar: een ... en een ...

TERUGKIJKEN

Gebruik jij weleens een als-vergelijking? Zo ja, welke?

Van welk land vind je het lastig om te onthouden hoe de inwoners heten? Oefen het voor jezelf drie keer door het zachtjes uit te spreken.

22

Een gesprek in een andere taal

JE LEERT

- in verschillende Surinaamse thuistalen vragen of je een kettingzaag mag lenen.

INFORMATIE

Gesprek

Spreker 1 "Goedemorgen buurman/buurvrouw."

Spreker 2 "Goedemorgen buurman/buurvrouw."

Spreker 1 "Mag ik je zaag lenen?"

Spreker 2 (Geeft de handzaag). "Alsjeblieft."

Spreker 1 (Geeft de handzaag terug.) "Niet deze. Ik ga een boom zagen."

Spreker 2 "O, je wil mijn kettingzaag lenen."

Spreker 1 "Ja, buurman/buurvrouw."

Spreker 2 (Overhandigt de kettingzaag). "Alsjeblieft."

Spreker 1 (Neemt de kettingzaag aan.) "Dankjewel."

OPDRACHT 1

- Verdeel de rollen.
Speel het gesprek hierboven na. Spreek daarbij de taal van jouw groep.
- Wissel van rol. Speel het gesprek nog eens.

TIP

Vraag hulp aan een klasgenoot die de taal spreekt die jij moet oefenen.

TERUGKIJKEN

Wat vond je het leukst in deze les?

Wat vond je het moeilijkst bij deze les?

Telefonisch verzoek aan een onbekende (2)

JE HERHAALT

- beleefd een telefonisch verzoek doen aan een onbekende.

INFORMATIE

Kijk nog eens terug naar les 15 van dit thema.

OPDRACHT 1

- Verdeel de rollen. Bij elk gesprek is er een beller, iemand die gebeld wordt en een observator. De rollen wisselen bij elk gesprek.
Lees de informatie over het eerste gesprek.
Voer het gesprek. De observator schrijft de nummers van het observatieschema in het schrift van de beller. De observator schrijft achter de nummers: ja, nee/ of $\pm$ (ongeveer).
- Wissel van rol. Voer gesprek 2 en daarna gesprek 3.

Gesprekken

Gesprek 1

De beller is mevrouw Amoi, lid van de oudercommissie van kleuterschool Grietjebie. Zij belt met meneer Kartokromo, de baas van Drukkerij Mooiprint om te vragen of ze restpapier van de drukkerij mag ophalen voor de kleuterschool.

Gesprek 2

De beller is meneer Havertong, beheerder van het buurttehuis Poelepantje. Het buurttehuis heeft pas vijftien nieuwe computers gehad voor hun computerruimte. De beller belt met meneer Veldema, directeur van het computerbedrijf Compuwijs. Dit bedrijf geeft computerlessen en de beller wil graag dat een computerleerkracht lessen komt geven in de computerruimte van het buurttehuis.

Gesprek 3

De beller is mevrouw Person, zij is de moeder van Ronnie, die op de Openbare School Garnizoenspad zit. Ze belt met juffrouw Arupa, de schoolleider, om te vragen of Ronnie een week voor de vakantie mag verzuimen, omdat hij mee moet doen met zwemwedstrijden in het buitenland.

Observatieschema

Naam beller:			
Observatiepunten:	Ja	Nee	±
1. Groet beleefd.			
2. Noemt naam en organisatie.			
3. Vraagt naam gebelde.			
4. Vraagt of het gesprek gelegen komt.			
5. Doet verzoek.			
6. Maakt afspraken.			
7. Herhaalt afspraken.			
8. Bedankt.			
9. Sluit af met een goede slotzin.			
Zijn er nog andere dingen die zijn opgevallen tijdens dit gesprek?			

TERUGKIJKEN

Welke rol ging je het makkelijkst af? Welke rol vond je het moeilijkst?
Leg uit waarom.

Een brief aan een vriend(in)

JE LEERT

- een brief aan een vriend of vriendin schrijven.

INFORMATIE

Een brief schrijf je zo:

- bovenaan schrijf je de plaatsnaam en de datum;
- deel je brief in alinea's in, bijvoorbeeld per deelonderwerp een alinea, dan blijft je brief overzichtelijk;
- kies een taalgebruik dat past bij de persoon aan wie je de brief stuurt. Bij een brief aan een vriend of vriendin mag dat informeel zijn;
- begin de zinnen niet altijd met 'ik', dat is prettiger voor de lezer;
- je laatste zin is een mooie afsluiting (bijvoorbeeld: Hopelijk zien we elkaar snel weer; Fijn dat ik mijn verhaal kon vertellen);
- begin en eindigt je brief met een groet;
- vergeet niet op de envelop het adres te schrijven. Je eigen adres schrijf je op de klep van de envelop.

Paramaribo, 7 oktober 20..

Beste Carl,

Hoe gaat het? Met mij gaat het goed.

Of beter gezegd: het gaat weer goed met mij, want een paar weken geleden was het even flink mis.

Bij het fietsen raakte mijn voorwiel in een kuil en ben ik over de kop geslagen. Ik viel heel hard op mijn arm en hoorde 'knak'. Mensen in de straat zijn mijn vader gaan halen en hij heeft mij naar het ziekenhuis gebracht. Na een tijdje wachten, kwam er een dokter naar mijn arm kijken. Hij drukte erop en dat deed vreselijk pijn. Toen moest er een röntgenfoto gemaakt worden. Ik moest mijn onderarm op een speciale tafel leggen, onder een groot apparaat en toen moest iedereen de kamer uit.

Op de foto was heel duidelijk te zien dat mijn onderarm gebroken was. En nu heb ik dus gips eromheen. Schrijven kan wel, want het is gelukkig niet mijn schrijfarm. Ik verveel me kapot man, want fietsen en dyul spelen kan nu niet. Kom je eens gezellig langs? Dan kunnen we lekker tori praten of naar een film kijken. Van papa en mama mag je een weekend blijven slapen.

Ik hoop snel van je te horen!

*Groetjes,
Johannes*

OPDRACHT 1

Schrijf een brief aan een leeftijdsgenoot over iets wat je meemaakte dat met technologie en gezondheid te maken heeft.

Schrijf op het kladblaadje de antwoorden op de vragen:

- Aan wie stuur je de brief?
- Waarover wil je hem of haar een brief schrijven?

OPDRACHT 2

- Schrijf op je kladblaadje vijf belangrijke woorden bij je onderwerp op.
- Maak op je kladblaadje met de woorden een verhaaltje van tien tot vijftien zinnen.
- Schrijf de plaats en datum erboven. Schrijf aan het begin en het eind een groet.

TIP

Kijk nog eens bij het informatieblokje om te weten waar je op moet letten.

OPDRACHT 3

- Controleer je schrijfwerk. Schrijf de antwoorden in je schrift op.
 - Staat er aan het begin en het eind een groet? ja/nee
 - Past je taalgebruik bij de persoon aan wie je de brief stuurt? ja/nee
 - Is het handschrift goed te lezen? ja/nee
 - Is de spelling correct? ja/nee
- Verbeter je brief zo nodig.

OPDRACHT 4

- Wissel je brief met die van je duopartner. Geef elkaar een top en een tip.
- Bespreek van elkaars brief. Hoe zou je het vinden om deze brief te krijgen?
- Ruil opnieuw en verbeter je brief.
Schrijf je brief over in je schrift.

TERUGKIJKEN

Stuur jij weleens een brief aan iemand?

Ga je dat de volgende keer anders doen? Zo ja, wat ga je dan anders doen?

Werkwoorden in de v.t.t.

JE LEERT

- onregelmatige werkwoorden in de voltooid tegenwoordige tijd schrijven.

INFORMATIE

In de tegenwoordige tijd (t.t.) gebeurt het nu.

Bijvoorbeeld:

Het hout hangt aan de hijskraan.

In de voltooid tegenwoordige tijd (v.t.t.) is het al gebeurd.

In een voltooide zin staat altijd het werkwoord **hebben** of **zijn**.

Bijvoorbeeld:

De jongen **heeft** zijn been **gebroken**.

Het meisje **is** naar het ziekenhuis **gelopen**.

heeft/is = het hulpwerkwoord

gebroken/gelopen = het voltooid deelwoord

Bij sterke werkwoorden:

- verandert de klank in de verleden tijd.
- eindigt het voltooid deelwoord meestal op **-en**.

OPDRACHT 1

Schrijf het nummer van de zin in je schrift op.

Schrijf het voltooid deelwoord van de sterke werkwoorden erachter.

1. Ik heb een interessant boek (lezen) over internet.
2. Het is (schrijven) door een specialist in communicatie.
3. Mijn zusje heeft alleen naar de plaatjes in het boek (kijken).
4. De vaklieden zijn door een gat in de muur naar binnen (kruipen).
5. Daarbij zijn nog heel wat stenen naar beneden (vallen).

OPDRACHT 2

Schrijf de hulpwerkwoorden in de zinnen van opdracht 1 in je schrift op.

OPDRACHT 3

Schrijf de zinnen in de voltooid tegenwoordige tijd in je schrift op.

1. Help, een muskiet steekt mij!
2. De tandarts trekt mijn rotte kies.
3. Door chemische stoffen in het water sterven vele vissen.
4. Neem jij je medicatie wel op tijd?

OPDRACHT 4

Vergelijk je antwoorden bij opdracht 1 tot en met 3 met je duopartner. Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

OPDRACHT 5

Maak zinnen in de voltooide tijd.

De één begint de zin met: Ik (jij/zij/jullie enzovoort) heb/ben ...

De ander maakt de zin af en begint een nieuwe zin.

Maak zo samen minstens vier zinnen.

Schrijf ze in je schrift op.

TERUGKIJKEN

Welk hulpwerkwoord komt vaker voor: hebben of zijn? Wist je dat al?

Verbanden: oorzaak en gevolg

JE LEERT

- het verband oorzaak-gevolg in een tekst herkennen.

INFORMATIE

In een tekst hebben zinsdelen, zinnen en alinea's met elkaar te maken; er is een **verband**. Er zijn verschillende soorten verbanden. Eén ervan is oorzaak-gevolg.

Je kunt een oorzaak-gevolg op twee manieren in een tekst herkennen:

- Zoek naar de **signaalwoorden** *doordat, dat komt door, daardoor, door, met als gevolg*.

De oorzaak staat achter het signaalwoord.

- Zoek het antwoord op de vraag *waardoor*. Dit antwoord is de oorzaak.

Bijvoorbeeld:

Doordat de stroom gisteren uitviel, moest ik bij kaarslicht mijn huiswerk maken.

Oorzaak: De stroom viel uit

Gevolg: Ik moest bij kaarslicht mijn huiswerk maken

OPDRACHT 1

Lees tekst 4 'Over digitale dingen en meer'.

- a. Wat voor soort tekst is dit? Schrijf het in je schrift op.

Kies uit:

- A Een activerende tekst die je wil aanzetten tot actie.
- B Een informatieve tekst die je wil informeren.
- C Een overhalende tekst die je mening wil beïnvloeden.
- D Een amuserende tekst die je een ontspannend/leuk/spannend verhaal wil vertellen.

- b. Leg je keuze uit. Schrijf je uitleg op.

OPDRACHT 2

Lees alinea 1 nog eens. Schrijf de antwoorden in je schrift op.

- a. Welke signaalwoord voor 'oorzaak-gevolg' lees je in alinea 2?
- b. Welke waardoor-vraag kun je hier stellen?
- c. Wat is hier het gevolg?
- d. Wat is de oorzaak?

OPDRACHT 3

Lees alinea 3 nog eens. Schrijf de antwoorden in je schrift op.

- a. Welke signaalwoord voor 'oorzaak-gevolg' lees je in alinea 4?
- b. Welke waardoor-vraag kun je hier stellen?
- c. Wat is hier het gevolg?
- d. Wat is de oorzaak?

OPDRACHT 4

Maak de zinnen met een 'oorzaak-gevolg' af. Schrijf de volledige zin in je schrift op.

- 1. Het mobieltje van Saskia leek onverwoestbaar, daardoor ...
- 2. Met haar eigen tablet zou Saskia heel blij zijn, waardoor ze ...
- 3. De droom van Saskia kwam uit doordat ...

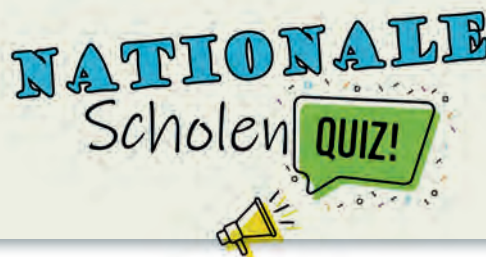
OPDRACHT 5

Vergelijk je antwoorden bij opdracht 1 tot en met 4 met je duopartner. Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

tekst 4

Over digitale dingen en meer

- 1 Saskia wilde graag een iPad, omdat ze was geslaagd voor het mulo. Ze had alleen negens en tienen gehaald. Haar ouders vonden haar echter nog te jong voor een tablet.
- 2 Op haar school hadden een paar leerlingen een tweedehandse iPad. Doordat er prima wifi op school was, kon je alle apps op de iPad goed gebruiken. Saskia vond het echt geweldig wat je allemaal met de iPad kon doen: optellen en aftrekken, e-mails versturen en vooral berichtjes sturen naar die éne leuke jongen.
- 3 Saskia had een mobiel, maar die was zo oud, dat niemand het merk nog kende. Dat mobieltje was zo vaak gevallen, maar het leek onverwoestbaar. Ze had het gekregen om te bellen en berichten te sturen, niks meer. Haar ouders wilden met haar in contact zijn, vooral wanneer de school vroeg uit was of als er een emergency was.
- 4 Saskia wilde niet achterblijven en modern zijn zoals de anderen. Haar moeder had gezegd dat ze misschien in de derde klas een iPad zou krijgen. "Derde klas, ma? Pas dan! Je bent wreed!" Saskia wist wel
- dat haar ouders streng waren. En haar ouders verdienden gewoon niet zoveel geld, daardoor konden ze niet zo'n dure iPad voor haar kopen.
- 5 Van haar vader mocht ze wel een goedkopere tablet. Dat vond Saskia eerst niet leuk, maar later dacht ze: liever iets dan niets. De juffrouw stuurde e-mails met hand-outs die ze digitaal kon lezen. Met een eigen tablet kon ze die tenminste in bed lezen en hoefde ze niet per se achter haar moeders laptop. Haar moeder was altijd zo bemoeizuchtig. Als ze op haar laptop werkte, kon ze precies zien wat ze deed. Maar dat 'bemoeizuchtige' is meer een bescherming voor kinderen. Er kan van alles misgaan als kinderen elektronica gebruiken. Het geluk had ze aan haar zijde, want toen ze meedeed aan de nationale scholenquiz, scoorde ze als de beste. Eén keer raden wat ze won!

TERUGKIJKEN

Maak een zin met 'doordat'.

Leenwoorden en nieuwe woorden

JE LEERT

- dat er nieuwe woorden gemaakt kunnen worden als je een leenwoord combineert met een bestaand woord uit de lenende taal.

INFORMATIE

Bij leenwoorden heb je een lenende taal en een uitlenende taal.

Voorbeeld 1

Lenende taal	Leenwoord	Uitlenende taal	Vertaling
Sarnámi	skul	Nederlands of Engels	School
Sranan	doni	Sarnámi	Dubbeltje
Nederlands	kasiri	Inheemse taal	inheemse alcoholische drank

Het komt vaak voor dat leenwoorden niet meer herkend worden als leenwoord. Het leenwoord is dan onderdeel geworden van de lenende taal. De lenende taal is dus uitgebreid met een nieuw woord.

In meertalige gemeenschappen worden er vaak nieuwe woorden gemaakt door woorden uit verschillende talen te combineren.

Soms staat het leenwoord voorop, soms staat het woord uit de eigen taal voorop.

Voorbeeld 2

Taal	Woord uit andere taal	Eigen woord	Nieuw woord	Vertaling in het Nederlands
Nederlands	Bara	bakker	barabakker	Barabakker
Sranan	juffrouw	Skoro	skorojuffrouw	schooljuffrouw
Sarnámi	Kuku	Anda	andakuku	Eierkoek

OPDRACHT 1

- Kies één taal die jij thuis spreekt uit het schema met voorbeelden van leenwoorden.
- Schrijf de vijf leenwoorden over in je schrift.
- Schrijf achter elk leenwoord uit welke taal het woord is geleend.

Voorbeelden van leenwoorden

Arowaks	Karîna auran	Mandarijn	Okanisi	Saamaka
odi	sikoro	kěń dé	show	avion
trapu	lampu	pīsà	chocolade	batilei
sinki	sapato	Sūlínán	ID	wagi
emre	aradio	Parbo	tas	siköö
blik	telefon	kāfēi	plak	foto

Sarnámi	Sranan	Surinaams-Javaans	Trio	Wayana
yuru	gebruik	botol	kama	sukulu
morsu	brek	moro	patu	patëlei ulu
habrá	bedoel	setur	perere	sikolo
wakti	over/geslaagd	sepatu	kino	hautu
teloh	jam	lampu	tuwaja	pampila

OPDRACHT 2

Bedenk zoveel mogelijk nieuwe woorden door woorden uit verschillende Surinaamse thuistalen te combineren. Je kan hiervoor de lijst gebruiken. Je mag ook woorden gebruiken die je zelf kent of Nederlandse woorden gebruiken. Schrijf de woorden in je schrift op.

Lijst met oorspronkelijke woorden

Arowaks	Karîna auran	Mandarijn	Okanisi	Saamaka
bokodarin (bestuurder)	bo (oud)	jī (kip)	pangi (omslagdoek met speciaal patroon)	lai (bagage/ vracht)
yokorarin (man)	‘membo (klein)	pán zí (bord)	kuku (koek)	döö (deur)
sabe (kinderen)	ran (gras)	rén (mens)	kayta (kaart)	gansë (pot)
dwada (pot)	ijèny (lijst)	pí jiũ (bier)	sikoo (school)	duumi (slapen)
kakhotaro (bier)	undy (bestuurder)	sè (kleur)	koti (snijden)	sëmbë (mens)

Sarnámi	Sranan	Surinaams-Javaans	Trio	Wayana
kamrá (kamer)	tafra (tafel)	dalan (baan)	uru (batterij)	ahmit (kleed)
kare (doen, handeling uitvoeren)	bobi (borst van een vrouw)	gula (suiker)	epu (frame of ondersteuning)	enï (fles)
botal (fles)	watra (water)	wong (mens)	ikaritëto (oplader)	montolu (buitenboord)
ári (zaag)	guyaba (guave)	jawa (Javaan)	eku (sap)	ëtutop (commu- niceren)
per (boom)	buku (boek)	méja (tafel)	entapuru (deur)	upotom (kleding)

TERUGKIJKEN

Wat is het leukste woord dat werd bedacht?

Herhaling van les 9, 17 en 25

JE HERHAALT

- hoe je de leestekens dubbele punt en puntkomma gebruikt;
- hoe je bijvoeglijke naamwoorden spelt;
- hoe je sterke werkwoorden in de voltooid tegenwoordige tijd schrijft.

INFORMATIE

Kijk nog eens terug naar de lessen 9, 17 en 25 van dit thema.

OPDRACHT 1

Hoort er een dubbele punt of een puntkomma? Schrijf alleen de dikgedrukte letter en het leesteken : of ; in je schrift.

Mijn moeder zegt (a) "De mensheid heeft de techniek uitgevonden." Zelf werkt ze in de chemische techniek (b) ze is daar onderzoeker. Haar bedrijf produceert allerlei nieuwe dingen (c) kunststoffen, kunstvezels, zelfs make-up. Ze lacht (d) "Dat zie ik apen nog niet doen (e) die zijn niet intelligent genoeg, ha ha!"

OPDRACHT 2

Schrijf de bijvoeglijke naamwoorden op de juiste manier in je schrift op.

1. de (blauw) plek	4. de (bitter) pil	7. de (leer) schoenen
2. het (Europees) geld	5. de (grappig) foto's	8. de (gevlucht) tijger
3. een (ijzer) werktuig	6. het (gemaaid) gras	9. een (Chinees) medicijn

OPDRACHT 3

Schrijf de voltooid tijd van de werkwoorden in je schrift op.
Doe het zo: Wij lopen. – *Wij hebben gelopen.*

1. Ik zing.	4. Wij verliezen.	7. Ik val.
2. Jij verzint.	5. Jullie schrijven.	8. Hij kruipt.
3. Zij helpt.	6. Zij eten.	9. Jullie kijken.

OPDRACHT 4

Vergelijk je antwoorden bij opdracht 1 tot en met 3 met je duopartner. Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

TERUGKIJKEN

Welke opdracht zou je goed aan iemand anders kunnen uitleggen?
Over welke opdracht heb je nog een vraag?

Herhaling themawoorden

JE HERHAALT

- de betekenis van alle themawoorden uit het thema Technologie.

INFORMATIE

Kijk nog eens bij de lessen 2, 10 en 18 van dit thema.

OPDRACHT 1

Kies een woord uit les 2, 10 of 18. Teken het woord. De anderen proberen het woord te raden.

Herhaal dit elk met drie woorden. Houd de score bij.

OPDRACHT 2

Neem allemaal een andere woordenschatles voor je dan die in opdracht 1. Kies uit les 2, 10 of 18.

Kies nu om de beurt een ander woord uit je les.

- Teken het themawoord op je kladblaadje.
- De anderen proberen het woord te raden. Voor elk juist geraden woord wordt een punt gegeven.
- Iemand houdt de score bij.
- Wissel van beurt, nadat je drie themawoorden hebt getekend.

TERUGKIJKEN

Wat zijn je favoriete themawoorden?

Welke themawoorden vind je moeilijk?

Maak een zin met twee themawoorden erin.

JE LEERT

- vragen bedenken voor een interview;
- een interview afnemen.

INFORMATIE

- Tijdens een interview stel je zoveel mogelijk open vragen.
- Open vragen beginnen met woorden als: wat, waarom, waardoor en hoe.
- Is de vraag niet volledig of onduidelijk beantwoord:
 - vraag dan om extra uitleg;
 - vraag dan om een voorbeeld.

Bijvoorbeeld:

Vraag: "Hoe kwam u op het idee om uitvinder te worden?"

Antwoord: "Als kind vond ik al allerlei dingen uit."

Doorvragen: "Wat vond u daar zo leuk aan?"

Of: "Kunt u daar een voorbeeld van geven?"

Jan Matzeliger (1852-1889) werd in Paramaribo geboren. Hij leerde het vak van schoenmaker. Schoenen werden in die tijd allemaal op de hand gemaakt. In 1873 verhuisde hij naar Amerika. In 1883 vond hij de schoenmachine uit. Met deze machine kon je sneller schoenen maken. Hierdoor werden schoenen veel goedkoper en konden ook armere mensen schoenen kopen.

Alexander Graham Bell (1846-1922) staat bekend als de uitvinder van de telefoon. Hij werd geboren in Schotland, maar verhuisde later naar de Verenigde Staten. Hij kwam uit een familie die zich bezighield met onderwijs aan doven. Zijn moeder en zijn vrouw waren beiden doof. Hij deed veel experimenten met geluid. Hij heeft ook een heel belangrijk Amerikaans telefoonbedrijf opgericht.

John Adrian Shepherd-Barron (1925-2010) was de uitvinder van de geldautomaat. Ook hij werd geboren in Schotland. Hij studeerde aan de universiteit van Edinburgh en Cambridge. Nadat hij twee keer voor een gesloten bankkantoor had gestaan, verbaasde hij zich erover dat hij in eigen land of in het buitenland niet vrij over zijn eigen geld kon beschikken. Een zelfbedieningsmachine voor chocolade bracht hem op het idee om een geldautomaat te ontwerpen.

OPDRACHT 1

- Lees de informatie over de uitvinders. Kies samen een uitvinder uit.
- Beantwoord de volgende vragen over de tekst:
 - Waar staat deze uitvinder om bekend?
 - In wat voor tijd leefde hij?
 - Waarom is zijn uitvinding handig?
- Wat zou er nu anders zijn zonder zijn uitvinding?

OPDRACHT 2

Bedenk vragen die je aan de uitvinder zou willen stellen. Schrijf ze elk in je schrift op. Denk bijvoorbeeld aan de volgende onderwerpen:

Over de uitvinder:

- In wat voor tijd groeide hij op? Hoe was dat anders dan nu?
- Hoe was hij als kind?
- Hoe ging het op school?

Over de uitvinding:

- Hoe kwam hij op het idee?
- Wat zou er anders zijn, als die uitvinding nooit gedaan was?

OPDRACHT 3

Voer het interview uit.

- Verdeel de rollen: uitvinder, interviewer en twee observatoren.
Observator 1 let vooral op de uitvinder, observator 2 vooral op de interviewer.
- Schrijf het observatieformulier over in je schrift.
- Hou het interview.
- Wissel dan van rol. De observatoren doen nu het interview, de andere twee observeren.
- Bespreek je observaties.
Geef elkaar tops en tips.
- Bepaal welk duo het interview voor de klas mag gaan doen.

Observatieschema's interview

De interviewer	Ja	Nee	±
1. ... was beleefd.			
2. ... was goed te verstaan.			
3. ... stelde open vragen.			
4. ... vroeg soms om uitleg.			
5. ... vroeg soms om een voorbeeld.			

De uitvinder	Ja	Nee	±
1. ... was goed te verstaan.			
2. ... gaf antwoord op de vragen.			
3. ... was goed te begrijpen.			

TIP

Kijk in het observatieschema om te weten waar je op moet letten als je spreekt.

TERUGKIJKEN

Wat vind je het leukst, interviewen of worden geïnterviewd? Leg uit waarom.

THEMA

4

Fantasie

1 Een nieuw thema

JE LEERT

- woorden en begrippen rond het thema Fantasia.
- wat je in dit thema gaat doen.

INFORMATIE

Het nieuwe thema is Fantasia. Fantasia heeft iedereen, want we kunnen allemaal fantaseren. Fantaseren doe je als je in je gedachten zaken bedenkt die er in het echt niet zijn. Meestal zie je plaatjes of filmpjes voor je, als je je fantasia gebruikt. Sommige mensen hebben er hun beroep van gemaakt, om fantasieën uit te beelden, zoals schilders, schrijvers, dichters en acteurs.

In dit thema krijg je informatie en voorbeelden over fantasia en ga je ook zelf je fantasia gebruiken.

OPDRACHT 1

Praat over de vragen. Doe het bij elke vraag zo:

- denk eerst even zelf na;
 - geef dan om de beurt antwoord;
 - stel elkaar daarna vragen over de antwoorden.
- Wanneer heb je voor het laatst gefantaseerd? Waar ging dat over?
 - Een fantasieverhaal is een verhaal waarin zaken gebeuren die in het echt niet kunnen. Ken jij zo'n verhaal? Welk? Wat vind je van het verhaal?
 - Welke fantasia zou leuk zijn om in het echt mee te maken?

OPDRACHT 2

Blader door de lessen van dit thema. Schrijf de antwoorden op de vragen in je schrift op.

- In welke les leer je wat codewisseling is?
- Welke lessen gaan over dialogen?
- Welke les gaat over geld verdienen met fantaseren?
- In welke lessen komt Alladin voor?
- In welke les leer je de betekenis van 'mysterieus'?
- Wat zie je op de afbeelding over een 'nachtmerrie' in les 10?
- Welke lessen gaan over Engelse leenwerkwoorden?
- Welk nieuw zinsdeel leer je in dit thema?
- Welke lessen gaan over het verschil tussen letterlijk en figuurlijk?
- In welke les staat volgens jou de leukste afbeelding?

TERUGKIJKEN

Welke les wordt een leuke les, denk je?
Leg je antwoord uit.

JE LEERT

- de betekenis van vijftien nieuwe woorden bij het thema Fantasia.

INFORMATIE

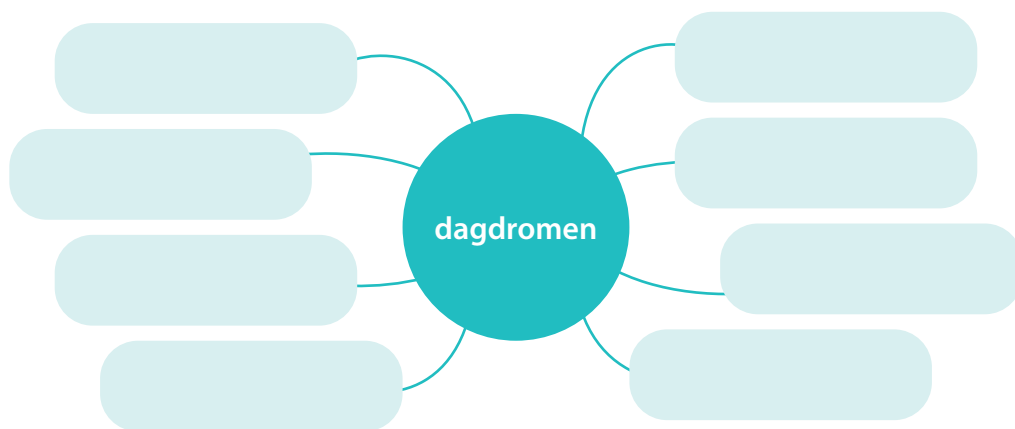
Woord	Betekenis	Voorbeeldzin
de associatie	Het onbewust verbinden van de ene gedachte met de andere.	Mijn eerste associatie bij Aruba is een paradijselijk duikeiland met parelwitte stranden.
het avontuur	Een onverwachte gebeurtenis die spannend, leuk en soms een beetje gevaarlijk is.	Ga mee op avontuur in het natuurpark en kom oog in oog te staan met een brulaap.
het beeld	Een voorstelling van iets.	Kun jij je een beeld vormen van het verhaal uit je nieuwe boek?
dagdromen	Het afdwalen van je gedachten terwijl je wakker bent.	Tijdens de les begon ik te dagdromen over de vakantie.
denkbeeldig	Iets wat je in gedachten hebt bedacht.	De kinderen speelden met een denkbeeldig paard en deden alsof ze erop reden.
eentonig	Steeds hetzelfde, saai.	De meeste mensen vinden eentonig werk heel erg saai om te doen.
fantaseren	Iets bedenken dat niet echt hoeft te zijn.	Ik fantaseerde dat ik rijk was, en alles kon kopen wat ik wilde.
de fantasie	Iets wat je verzint.	In mijn fantasie is mijn feestjurk de mooiste die ik ooit heb gezien.
in ontvangst nemen	Aanpakken, aannemen, krijgen.	Mijn jarige tante Mildred nam het cadeau van haar familie in ontvangst.
onbereikbaar	Niet te bereiken. Je kunt er niet komen.	Een groot deel van Suriname is onbereikbaar met de auto.
onbewoond	Waar niemand woont.	Hoe zou het zijn als je op een onbewoond eiland moet overleven?

onwerkelijk	Alsof het niet echt is.	Ik vond het heel onwerkelijk om de zeeschildpadden van zo dichtbij te zien.
populair	Bij veel mensen geliefd.	Ryan Babel is een populaire voetballer.
verschijnen	Tevoorschijn komen. Je laten zien.	Ik schrok, want ineens verscheen er een onbekende man op ons erf.
zich voorstellen	Bedenken, inbeelden.	Ik kan me niet voorstellen hoe het is om een broer te hebben.

OPDRACHT 1

Welke woorden passen in de woordspin van 'dagdromen'?

Teken de woordspin in je schrift. Zet de goede woorden bij de pijlen.

Kies uit:

de associatie – het beeld – denkbeeldig – fantaseren – de fantasie – onbewoond – in ontvangst nemen – populair

OPDRACHT 2

Welk woord is het tegengestelde van:

1. onbereikbaar
2. onbewoond
3. onwerkelijk
4. denkbeeldig
5. verschijnen

OPDRACHT 3

Welk themawoord is hetzelfde als:

1. saai
2. bedenken
3. krijgen

OPDRACHT 4

Vergelijk je antwoorden bij opdrachten 1 tot 3 met je duopartner. Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

OPDRACHT 5

Schrijf een kort verhaal van ongeveer zes zinnen met de volgende themawoorden:

populair – avontuur – onbewoond – onwerkelijk

Let goed op de betekenis van de woorden. Schrijf het verhaal in je schrift op.

TERUGKIJKEN

Kijk hoe je associaties kunt maken van 'eentonig' naar 'avontuur'.

Bijvoorbeeld: *eentonig – machine – fabriek – baas – geld – vakantie – avontuur*

Maak nu zelf associaties van 'onbewoond' naar 'fantasie'.

Alinea's verdelen

JE LEERT

- een tekst verdelen in alinea's.

INFORMATIE

Een alinea:

- is het kleinste gedeelte van een tekst, groter dan één zin, maar kleiner dan een paragraaf of een hoofdstuk.
- kun je herkennen aan de tekst die op een nieuwe regel begint. Soms staat er een witregel voor en na de alinea.
- gaat over één onderwerp; de inhoud van de zinnen hoort bij elkaar.
- heeft belangrijke en minder belangrijke zinnen. De belangrijkste zin, **de kernzin**, is meestal de eerste, tweede of de laatste zin van een alinea.

De inleiding en het slot van een tekst bestaan meestal elk uit één alinea. De kern bestaat vaak uit meerdere alinea's.

Zo bepaal je of er een nieuwe alinea komt:

- Er begint een nieuw (deel)onderwerp (bijvoorbeeld: een nieuw argument, een nieuw voorbeeld, een nieuwe (deel)vraag).
- Een alinea moet niet te lang zijn, maar ook niet te kort: ongeveer tien regels. De lengte van een alinea hangt ook af van de lengte van de tekst.

OPDRACHT 1

- Lees tekst 1 'Fantastisch, wat fantasie kan' een paar keer voor jezelf.
- Blader terug naar tekst 1 in les 3 van thema 3: 'Knappe koppen en hun uitvindingen'. Lees ook die tekst nog een keer.
- Tekst 1 in deze les is niet in alinea's verdeeld. De tekst uit les 3 van thema 3 is wel in alinea's verdeeld. Zijn er verschillen?
- Welke tekst vond je het makkelijkst om te lezen?
Schrijf op in je schrift.
Kies uit:
A Allebei even makkelijk.
B Tekst 1 was moeilijker om te lezen.
C Tekst 3 was moeilijker om te lezen.

OPDRACHT 2

- Lees tekst 1 nog eens.
Bepaal samen waar de eerste alinea (de inleiding) eindigt.
- Bepaal waar de laatste alinea (het slot) begint.

OPDRACHT 3

De overgebleven tekst tussen de inleiding en het slot is de kern.

Verdeel de kern in alinea's.

Bespreek waar een nieuwe alinea moet beginnen en waarom.

Schrijf het zo in je schrift:

Alinea 2: eerste woord – laatste woord

Let op: is het eerste woord een lidwoord? Noem dan ook het zelfstandige naamwoord erna.

OPDRACHT 4

Zoek in elk van de alinea's de kernzin.

Vergelijk de kernzinnen met je indeling. Is het steeds de eerste, tweede of laatste zin van de alinea?

tekst 1

Fantastisch, wat fantasie kan

Het bestaat niet, het is onwerkelijk, het is creatief, het is oneindig. Fantaseren betekent iets verzinnen. We doen het allemaal. Kinderen misschien iets meer dan volwassenen. Het gebeurt niet echt, het bestaat niet echt: het gebeurt in je hoofd, denkbeeldig. Je ziet het als een film voor je wanneer je fantaseert. Als je fantaseert, denk je na over leuke, grote, onbereikbare zaken. Je fantaseert bijvoorbeeld hoe jij er over dertig jaar uit zal zien. Of je verbeeldt je dat je al voor je schoolexamen geslaagd bent en je diploma in ontvangst neemt. Iedereen bewondert je, want je bent de best geslaagde van alle scholen in Suriname. Je verschijnt in de krant en op tv, je bent populair. Jonge kinderen willen een handtekening van je, omdat ze fan van je zijn en je geweldig vinden. Fantaseren kent geen grenzen. Volwassenen zeggen waarschijnlijk dat je aan het dagdromen bent. In ons hoofd gebeurt het: onze hersenen krijgen beelden en associaties. Volwassenen verwijten kinderen vaak dat ze 'gekke dingen' denken.

Maar misschien hebben volwassenen gewoon minder fantasie. Als je het woord 'regenboog' hoort of leest, kun je je toch helemaal voorstellen dat er aan het uiteinde daarvan een schatkist staat met geld en sieraden? En dat je met dat geld een prachtige reis boekt? Het interessante van fantaseren is dat niemand je gedachten kan lezen. Als wij niet in staat waren te fantaseren, zou de wereld erg saai en eentonig zijn. We zouden fantasieloze robots zijn. Onze gedachten nemen ons mee op avontuur zonder de plek waar je bent te verlaten. Dat is toch fantastisch? Dat je, wanneer je je ogen dicht doet, plotseling op een onbewoond eiland bent. Met een flesje cola en wat cassavechips. Geen meneer of juffrouw die op het bord tikt met het krijt, geen bijlessen, geen muskieten, alleen maar de zee, de zon en lekker eten.

TERUGKIJKEN

Hoe kun je herkennen waar een nieuwe alinea begint?

Meewerkend voorwerp

JE LEERT

- het meewerkend voorwerp in een zin vinden.

INFORMATIE

In sommige zinnen staat een meewerkend voorwerp (mv).
 Voor het meewerkend voorwerp staat vaak het woord **aan** of **voor**.
 Soms kan je die 'aan' of 'voor' weglaten, dan moet je die er zelf bij denken.

Zo vind je het meewerkend voorwerp in een zin:

Vraag: aan/voor wie + pv/wg + ow (+ lv)?

Bijvoorbeeld:

1. We organiseren een verkleedfeest voor Randy.
 Voor wie organiseren we een verkleedfeest? – voor Randy
 mv = voor Randy
2. Janice had haar oma een zelfgemaakt fantasiedier gegeven.
 Aan wie had Janice een zelfgemaakt fantasiedier gegeven? – (aan) haar oma
 mv = haar oma

OPDRACHT 1

Benoem de verschillende zinsdelen. Doe het zo:

pv =

wg =

ow =

lv =

1. Ze organiseren een verrassingsfeest voor Jair.
2. Zijn nichtjes hebben populaire spelletjes voor het feestje verzameld.
3. Shanti stuurt uitnodigingen aan al zijn vrienden.
4. Natuurlijk brengt Naomi een taart voor hem mee.
5. Dat vertelde Shanti mij.
6. Ik zal het geheim aan niemand doorvertellen.

OPDRACHT 2

Lees de zinnen van opdracht 1 nog eens.

Schrijf voor iedere zin de vraag om het meewerkend voorwerp te vinden in je schrift op.

Schrijf dan het meewerkend voorwerp op. Doe het zo in je schrift:

mv =

OPDRACHT 3

Deze zinnen hebben geen meewerkend voorwerp.

Maak er zinnen van mét een meewerkend voorwerp.

1. Ik vertel mijn dromen nooit.
2. Latoya had iets lekkers gekocht.

OPDRACHT 4

Vergelijk je antwoorden bij opdracht 1 tot en met 3 met je duopartner. Zijn er verschillen?

Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

TERUGKIJKEN

Schrijf een zin met de volgende zinsdelen in je schrift op: persoonsvorm, onderwerp, lijdend voorwerp en meewerkend voorwerp. Wissel van zin met je duopartner.

Schrijf de zinsdelen bij elkaars zin op zoals bij opdrachten 1 en 2.

Als er een zinsdeel mist, vul dan samen de ontbrekende zinsdelen aan.

Letterlijk en figuurlijk

JE LEERT

- of gegeven woorden letterlijk of figuurlijk zijn gebruikt;
- de letterlijke en figuurlijke betekenis van woorden en zinnen aangeven.

INFORMATIE

Letterlijk: Wanneer je met woorden precies zegt wat je bedoelt.

Bijvoorbeeld:

Een *scherp* mes.

Figuurlijk: Wanneer je met woorden iets anders bedoelt dan je zegt.

Bijvoorbeeld:

Een *scherpe* tong hebben.

OPDRACHT 1

Schrijf de letters onder elkaar in je schrift over.

Schrijf ernaast of de cursieve woorden letterlijk (l) of figuurlijk (f) zijn gebruikt.

1. Een *zacht* ei.
2. Een *zacht* karakter.
3. Een *gladde* jongen.
4. Een *gladde* vloer.
5. Een *dode* vogel.
6. Een *dode* vulkaan.
7. Een *hard* matras.
8. *Harde* woorden.
9. Een *lage* streek.
10. Een *lage* schutting.
11. Een *felle* zon.
12. Een *felle* aanval.

OPDRACHT 2

Schrijf de betekenis van de figuurlijk gebruikte woorden uit opdracht 1 erachter.

OPDRACHT 3

Bespreek samen wat bij elkaar hoort.

a.	Zij trekt een zuur gezicht.
b.	Zij heeft hoge verwachtingen van het gesprek.
c.	Zij vertelt sterke verhalen.
d.	Het is een opvliegend meisje.
e.	Zij gaat met loden schoenen naar de tandarts.
f.	Zij viert haar zilveren jubileum op de zaak.

1.	Zij verwacht er veel van.
2.	Zij is al vijftientig jaar bij hetzelfde bedrijf
3.	Zij wordt snel boos.
4.	Zij ziet er heel erg tegenop.
5.	Zij schept op.
6.	Zij kijkt ontevreden.

OPDRACHT 4

Zeg wat er in de zin staat, zonder figuurlijke taal te gebruiken.

1. De keizer regeerde met ijzeren vuist.
2. Petra voert altijd het hoogste woord.
3. Er worden zware eisen gesteld voor je mag meedoen aan de Olympische Spelen.

TERUGKIJKEN

Maak een zin met figuurlijk taalgebruik.

Afro-Surinaamse verteltraditie

JE LEERT

- een Afro-Surinaamse verteltraditie.

INFORMATIE

De Afro-Surinaamse culturen hebben een speciale manier van verhalen vertellen. In het Sranantongo is het *kot'tori*, in het Okanisi heet dit *mato* en in het Saamaka spreekt men van *kontu*. In veel verhalen spelen dieren een belangrijke rol. Die doen soms als mensen. Ze kunnen ook vaak praten.

				
Nederlands	Spin	Arend	Bosvarken	Hert
Sranan	Anansi	Aka	Pingo	Diya
Okanisi	Anainsi	Aaga/Adyanko	Pingo	Diya
Saamaka	Anasi	Gabijan	Pingo	Djanga futu

Bij het vertellen heb je:

Sranan	Okanisi	Saamaka	
een giman	een giman/matoman	da otoman	Deze vertelt het verhaal.
een pikiman	een pikiman	piki otoman	Deze bevestigt steeds wat de verteller zegt.
kotiman	kotiman	koti otoman	Dit zijn mensen uit het publiek die het verhaal mogen onderbreken om zelf iets te vertellen.

Let op. De rest van de uitleg is met Sranan-woorden geschreven.

De *pikiman* zit links of rechts van de *giman*, maar zo dat hij het gezicht van de *giman* kan zien.

De *giman* begint met een raadsel voor het publiek.

Als niemand het raadsel kan oplossen, roept een *kotiman* uit het publiek: "*Granman oso.*"

De *giman* geeft dan de oplossing, en begint te vertellen.

Na elk stukje bevestigt de *pikiman* de woorden van de *giman* met bepaalde trefwoorden.

Als een *kotiman* het verhaal wil onderbreken, roept die de trefwoorden van de *kotiman*.

Als de *pikiman* het goed vindt, geeft hij toestemming aan de *kotiman* om het woord te voeren.

De onderbreking van de *kotiman* heet *kot'tori*.

Als de *kotiman* klaar is met zijn onderbreking, gaat de *giman* weer verder.

Uiteindelijk eindigt de *giman* het verhaal met een boodschap: "*Na dati meki ...*"

Belangrijke zinnen bij een vertelling:

Trefwoorden				
wie zegt het?	Nederlands	Sranan	Okanisi	Saamaka
Iemand uit het publiek	Ik weet het niet.	Granman oso.	U gi mabu.	Gaanman wosu.
Pikiman	Zo is het.	Na so a de.	A so a de/Iya/Na so a de.	Ma na un ku de.
Kotiman	Ik was daar.	Ma mi ben dape (drape).	Mi ben de ape.	Mi bi saidë.
Pikiman	Wat zag je?	Dan san yu si?	Di yu ben de ape san yu be si?	Nö andi i si?
Giman	Dat heeft gemaakt dat .../ Daarom ...	Na dati meki ...	Na dati meke ...	Hën mbei ...

Als de drie dieren het verhaal onderbreken, zeggen ze:

Wie zegt het?	Nederlands	Sranan	Okanisi	Saamaka
Kotiman	Mijn naam is ... (dierennaam). Ik was daar.	Mi na ... Mi ben dape.	Mi nen na ... Mi ben de ape.	Mi në da ... Mi bi saidë.
Kotiman	Ik houd van dit verhaal.	Mi lobi a tori.	Mi lobi a mato.	Mi lobi a kontu.

Raadsel

Wat is vuur in het bos?

Het verhaal van Todo en Sneki

Toen Todo en Sneki klein waren, speelden ze vaak met elkaar. De huisjes van de familie Todo en de familie Sneki waren niet ver van elkaar. De moeders van Todo en Sneki keken wel een beetje zuur als hun kinderen elkaar riepen om te komen spelen, maar ze dachten: ach, ze zijn nog klein. Dan kan iedereen met elkaar spelen.

Maar op een dag kwam Sneki moe en hongerig thuis na het spelen. Hij riep: "Ma, wat is er te eten?"

De moeder dacht: nu moet ik het aan hem vertellen. "Luister mijn kind, weet je dat je elke dag met je eten speelt?"

"Wat?", zei Sneki. "Wat bedoelt ma?"

"Nou", zei zijn moeder. "Wij slangen eten kikkers. Ik doe het, je vader doet het, je opa, je oma, je oom, je tante, iedereen." Sneki's ogen straalden. O, morgen na het spelen zou hij Todo verrassen. Hij zou hem pakken en opeten. Maar intussen had ook Todo's moeder haar zoon geroepen. "Luister mijn kind. Vanaf vandaag mag je niet meer met Sneki spelen. Nu je wat groter bent geworden, moet je weten dat slangen kikkers eten. Pas op met je vriend Sneki, want hij is niet echt je vriend."

>>

Twee dagen gingen voorbij. Sneki dacht: wat is er met Todo? Hij is niet komen spelen. Ik was juist van plan hem te pakken.

Hij ging naar het huis van Todo en riep: "Hé Todo, kom je buitenspelen?"

Maar Todo hield zich stil.

Sneki bleef roepen en roepen, totdat Todo eindelijk zijn hoofd naar buiten

stak en zei: "Ga weg Sneki. Mijn moeder heeft me alles verteld hoor. Jullie slangen eten kikkers. Gwe yu sneki, yu oso abi yu bigisma, mi oso abi den tu."

Sneki en Todo keken elkaar nog even aan. Toen keerde Sneki zich om en ging terug naar zijn huis. Sneki en Todo hebben nooit meer met elkaar gespeeld.

OPDRACHT 1

Speel de vertelling van Todo en Sneki.

Als kotiman moet je zelf beslissen wanneer je inkomt. Bij deze vertelling hoef je niet in te vallen met een eigen verhaal. Als je invalt, zeg je in de gekozen taal: "Mijn naam is (dieren-naam)" en hun trefwoord. Als de pikiman je de kans geeft om iets te zeggen, zeg je alleen: "Mi lobi a tori" (Sranan) of "Mi lobi a mato" (Okanisi) of "Mi lobi a kontu" (Saamaka).

OPDRACHT 2

Lees het verhaal.

Welke boodschap heb je meegekregen uit het verhaal over Todo en Sneki?

TERUGKIJKEN

Welke vertellingen ken je nog meer?

7

Een dialoog voeren

JE LEERT

- in een dialoog op elkaar te reageren;
- een dialoog observeren door kritisch te luisteren.

INFORMATIE

In een dialoog zijn twee mensen met elkaar in gesprek.

Een dialoog voer je zo:

- je spreekt duidelijk en boeiend;
- je luistert actief en laat dat merken door af en toe te knikken of 'hm' te zeggen;
- je hebt oogcontact met elkaar, zonder elkaar aan te staren;
- je laat elkaar uitspreken;
- je reageert op wat de ander zegt.

Reageren kan op verschillende manieren:

- je vult de ander aan, zonder die te onderbreken;
- je vertelt dat jij iets anders denkt en legt dat uit;
- je stelt een vraag.

Bijvoorbeeld:

Albert "Ik word later astronaut. In een ruimteschip verre werelden ontdekken, dat lijkt me fantastisch."

Ching "Ja, geweldig, dan maak je misschien wel contact met ruimtewezens en word je beroemd!"

Albert "Hm, dat kan, maar ik hoef niet beroemd te worden. Ik wil iets belangrijks doen voor de mensheid."

Ching "Oké, maar wat als die ruimtewezens helemaal niet aardig zijn? Kunnen we ze niet beter met rust laten?"

Albert "Ik begrijp wat je bedoelt. Misschien heb je wel gelijk. Oké, dan word ik uitvinder. Bedankt voor je tip!"

OPDRACHT 1

- Kies één van de volgende onderwerpen:
 - Dagdromen*. Wat is dat? Doe je dat weleens? Wanneer? Waarover? Heeft dagdromen nut? Wat zijn de voor- en nadelen?
 - Fantasie*. Wat is dat? Hoe zou de wereld zijn zonder fantasie? Kunnen we leven zonder fantasie? Hebben dieren ook fantasie?
 - Beroep van de toekomst*. Welke beroepen zullen er in de toekomst zijn die nu nog niet bestaan? Waarom zullen die er zijn? Welke daarvan wil je zelf uitvoeren?
- Beantwoord een aantal vragen bij het gekozen onderwerp. De vragen zijn bedoeld om je aan het denken te zetten. Je hoeft niet alle vragen te beantwoorden.
- Oefen de dialoog. Om beurten zeg je iets over het onderwerp. Je luistert naar elkaar en reageert op elkaar.

OPDRACHT 2

- Het ene duo voert de dialoog. Het andere duo observeert.
- Gebruik daarvoor de observatieschema's. Neem die over in je schrift.
Let op:
Een observeert het spreken en luisteren.
De ander observeert de manier van reageren.
- Wissel van rol.

Spreken en luisteren	naam 1			naam 2		
	ja	nee	±	ja	nee	±
spreekt duidelijk						
spreekt boeiend						
heeft oogcontact						
luistert actief						
laat de ander uitspreken						

Reageren	Hoe vaak hoorde je dit?	
	naam 1	naam 2
vult aan		
brengt iets nieuws in		
stelt een vraag		

TERUGKIJKEN

Wat vind je het moeilijkste aan een dialoog voeren?
Wat vind je het leukste aan een dialoog voeren?

8

Een dialoog schrijven

JE LEERT

- een dialoog schrijven;
- op de juiste manier leestekens plaatsen in een dialoog.

INFORMATIE

Een dialoog is een gesprek tussen twee mensen.

Een dialoog schrijf je zo:

- als er een nieuw persoon aan het woord is, begin je op een nieuwe regel;
- zinnen die in gedachten worden uitgesproken krijgen geen aanhalingstekens; wel een gedachtestreepje – een lang streepje welteverstaan – voor en na de gedachte;
- letterlijk uitgesproken zinnen staan altijd tussen aanhalingstekens;
- letterlijk uitgesproken zinnen staan vaak in de tegenwoordige tijd, maar in de verleden tijd kan ook.

Bijvoorbeeld:

“Ik wil niet naar dit tv-station kijken.”

“Zeur niet, voetbal is spannender dan die meidenfilm.”

“Niet waar. Wat heb ik aan dat trappen tegen die voetbal.”

“Geef me die remote terug of ik roep papa.”

“Roep dan maar! Ga liever met hem beneden naar voetbal kijken.”

OPDRACHT 1

Kijk naar het stripverhaal.

Bedenk wat er in de spreekwolken kan staan, zodat het een verhaal wordt.

1. Tekening 1
jongen links:
jongen rechts:
2. Tekening 2
jongen links:
jongen rechts:

OPDRACHT 2

Schrijf een dialoog. Denk terug aan de dialoog uit les 7.

- Bedenk samen hoe het gesprek ging. Wat zei de één? Wat zei de ander? Probeer je te herinneren wat grappig of belangrijk was. Schrijf dit in steekwoorden op je kladblaadje.
- Bedenk een korte inleiding en een slot voor je dialoog, zodat het echt een verhaal wordt. Schrijf het in steekwoorden op je kladblaadje.

OPDRACHT 3

Maak een kort verhaal met een dialoog op je kladblaadje.
Maak het niet langer dan vijftien tot twintig zinnen.

OPDRACHT 4

- Controleer je verhaal. Schrijf de antwoorden in je schrift op.
 - Denk je dat een ander de dialoog begrijpt? ja/nee
 - Begin je elke keer als er een nieuw persoon aan het woord is op een nieuwe regel? ja/nee
 - Staan de zinnen die letterlijk gezegd worden tussen aanhalingstekens? ja/nee
 - Staan de zinnen die letterlijk gezegd worden in de tegenwoordige tijd? ja/nee
 - Is het handschrift goed te lezen? ja/nee
 - Is de spelling correct? ja/nee
- Verbeter je verhaal zo nodig.
- Schrijf je verhaal in je schrift over.

TIP

Kijk nog eens bij het kopje informatie om te weten waar je op moet letten.

OPDRACHT 5

Lees de dialoog.
Verdeel de rollen.
Oefen tot het een levendige dialoog is.

TERUGKIJKEN

Vond je het makkelijker om een dialoog bij een striptekening te maken of om een dialoog in een verhaal te schrijven? Leg je antwoord uit.

Leestekens en hoofdletters

JE HERHAALT

- hoe je leestekens en hoofdletters gebruikt.

INFORMATIE

Leestekens en hoofdletters zijn belangrijk in een tekst om de tekst goed te kunnen lezen.

Je gebruikt een hoofdletter:

- aan het begin van een zin;
- voor namen van mensen en landen;
- aan het begin van een citaat.

Bijvoorbeeld:

Ik zei tegen **Benny**: "**Mijn** nichtjes **Jabá** en **Indri** speelden dat ze elfjes waren uit **Wonderland**. **Dat** was zo schattig!"

OPDRACHT 1

Schrijf de tekst in je schrift over. Plaats leestekens en hoofdletters.

Gebruik de leestekens: . , : ! ? en " "

het is half acht wanneer ritesh wakker schrikt hij zegt tegen zichzelf mijn gunst ik heb me verslapen en ik wil niet laat op school aankomen hij rent naar de badkamer maar merkt dat hij zijn baddoek is vergeten en rent terug naar de slaapkamer hij staat precies één minuut onder de douche en poetst zijn tanden vliegensvlug hij kleedt zich aan terwijl hij luid roept ma mama we zijn laat hij hoort niets hij roept nog eens nu hoort hij de slaperige stem van zijn moeder vragen ritesh jongen waarom maak je zoveel lawaai op een zaterdagochtend

TIP

Lees eerst de hele tekst zachtjes voor jezelf. Waar eindigt de zin? Waar staan citaten? Waar hoor je een rust en schrijf je een komma?

OPDRACHT 2

Schrijf de tekst in je schrift over.
Plaats leestekens en hoofdletters.
Gebruik de leestekens: ., : ! ? en " "

we waren op het verjaardagsfeestje van jaden opeens kwam als verrassing een clown binnen hij maakte grappen trok gekke bekken en ging op zijn hoofd staan toen riep hij met een zware stem wie is hier jarig jaden was een beetje geschrokken en zei een beetje beverig ik ik ben jarig de clown zei zo dan heb ik een cadeau voor je kan je raden wat het is jaden kon aan de ronde vorm zien wat het was een bal riep hij blij

OPDRACHT 3

Vergelijk je antwoorden bij opdracht 1 en 2 met je duopartner. Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

TERUGKIJKEN

Schrijf een zin met aanhalingstekens en minstens twee hoofdletters in je schrift op.

10 Themawoorden

JE LEERT

- de betekenis van vijftien nieuwe woorden bij het thema Fantasia.

INFORMATIE

Woord	Betekenis	Voorbeeldzin
beseffen	Goed begrijpen.	Ik besepte heel goed dat ik enorm geluk had gehad met het winnen van de eerste prijs.
dof	Zonder glans.	De potten en pannen waren helemaal dof van al het stof.
de geest	Denkbeeldig figuur zonder lichaam.	In sprookjes en in spookverhalen komen vaak geesten voor.
het geheim	Iets wat niemand mag weten.	Spannende geheimen moet je niet doorvertellen; dan is het geen geheim meer.
de held	Iemand die iets gevaarlijks doet, om anderen te helpen.	Hij redde het meisje dat in het water gevallen was en werd zo de held van de dag.
het kindertehuis	Plek waar kinderen worden opgevangen die niet bij hun ouders kunnen wonen.	Omdat haar moeder niet goed voor haar kon zorgen, werd Carmen naar het kindertehuis gebracht.
het koper	Geelbruin metaal.	Het koper van de trompet was helemaal glimmend gepoetst.
logisch	Begrijpelijk, vanzelfsprekend, volgens een redenering.	Het is logisch dat kinderen naar school gaan.
masseren	Op iemands spieren drukken en wrijven.	Vóór een belangrijke wedstrijd worden de sporters vaak gemasseerd om hun spierweefsels soepel te maken.
de nachtmerrie	Droom waarin je angstige dingen beleeft.	Midden in de nacht schrok ik wakker van een nachtmerrie waarin ik in een ravijn viel.

schittering

ongelofelijk	Niet te geloven.	Het is ongeloofelijk hoe hard Miquel kan rennen.
de schittering	De glinstering.	De schittering van de zon op het water was zo fel dat ik een zonnebril op moest doen.
het toeval	Iets wat onverwachts gebeurt.	Het was een toeval dat ik mijn oude vriend Vikash na jaren op zijn verjaardag ontmoette.
de werkelijkheid	Dat wat echt bestaat.	In werkelijkheid was de jurk minder mooi dan op het plaatje op internet.
zorgzaam	Met aandacht voor anderen.	Mijn lieve, zorgzame tante hielp haar zieke buurvrouw door steeds voor haar te koken.

OPDRACHT 1

Schrijf het themawoord dat in de zin past in je schrift op

1. Als je de kaarsen op je verjaardagstaart uitblaast, mag je een wens doen, maar die moet je wel ... houden.
2. Hé Keith, wat een ... dat ik je hier op Brownsberg ook zie.
3. Van een enge film kan je wel een ... krijgen.
4. Fantasie is het tegenovergestelde van de ...
5. De verpleegkundige in het ziekenhuis is extra ... voor de zieke baby.
6. Als je kramp in je spieren hebt, is het fijn als iemand je kan ...
7. Het is een ... grote eer om op te mogen treden met Damaru.
8. De zilveren ketting in het doosje was ... geworden.

OPDRACHT 2

Welke woorden horen bij elkaar? Schrijf telkens beide woorden naast elkaar in je schrift op.

a.	de schittering
b.	het koper
c.	logisch
d.	beseffen
e.	de werkelijkheid
f.	het kindertehuis
g.	de held

1.	metaal
2.	begrijpen
3.	echt
4.	normaal
5.	glinsteren
6.	helpen
7.	opvangen

OPDRACHT 3

Welk woord hoort er niet bij?

1. metaal – koper – nachtmerrie – geelbruin
2. spieren – wrijven – logisch – masseren
3. anderen – aandacht – zorgzaam – toeval
4. helpen – gevaarlijk – schittering – held

OPDRACHT 4

Schrijf een voorbeeld in je schrift van:

1. iets met een mooie schittering
2. iets wat dof is
3. een held
4. toeval

OPDRACHT 5

Vergelijk je antwoorden bij opdracht 1 tot en met 4 met je duopartner. Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

TERUGKIJKEN

Maak een zin met een woord dat je nog niet kende.

Alinea's ordenen

JE LEERT

- alinea's van een verhaal in chronologische volgorde zetten.

INFORMATIE

In verhalen worden de gebeurtenissen vaak verteld in de volgorde waarin ze zijn gebeurd: Wat gebeurt er eerst? Wat gebeurt daarna? Hoe loopt het af?

Dat noemen we een **chronologische** volgorde.

De volgorde van gebeurtenissen herken je aan **signaalwoorden van tijd**: eerst, daarvoor, voordat, terwijl, toen, daarna, vervolgens, later, nadat

OPDRACHT 1

Lees tekst 2 'Aladdin en de wonderlamp, een Surinaams sprookje' een paar keer aandachtig door.

De alinea's staan in de verkeerde volgorde.

Bedenk terwijl je leest wat de goede, chronologische volgorde is: Wat gebeurt er eerst? Wat gebeurt daarna? Hoe loopt het af?

OPDRACHT 2

- a. Knip de acht alinea's netjes los.
- b. Leg ze in de goede volgorde op een leeg bad.
- c. Lees om te zien of je verhaal klopt.
- d. Ben je tevreden? Plak je alinea's dan op het blad vast.

OPDRACHT 3

Een sprookje kent altijd een goede afloop.

Kijk nog eens naar de volgorde van het verhaal. Loopt het verhaal goed af?

OPDRACHT 4

Schrijf twee punten in je schrift waaraan je kan zien dat dit verhaal is verzonnen.

OPDRACHT 5

Wissel je verhaal met dat van een klasgenoot. Vergelijk de verhalen.

Wat is hetzelfde? Wat is anders?

Praat er met elkaar over waarom je voor deze volgorde koos.

tekst 2

Aladdin en de wonderlamp, een Surinaams sprookje

De volgende dag op school zat Din constant voor zich uit te staren. Hij zag de geest van Bubu steeds voor zich. Meneer dacht dat hij aan het dagdromen was. Din vroeg zich af of hij alles had gedroomd. Hij vertelde niemand iets. Toen hij thuis, na school, in zijn kamer was, hoorde hij zijn moeder vanuit de keuken gillen.

“Henrííé! Wááyyy Migado!”

Din rende naar haar toe.

“De plastic kom verdween net uit mijn handen! Het spookt hier!”

Zijn moeder stond in de keuken, te midden van een enorme rommel: de staafmixer, bloem en eieren lagen op de grond. De birambi op azijn, suiker, zout, ketjap, alles lag op het aanrecht en lekte op de grond.

Gedaan”, zei Bubu al na een paar seconden. “Oké, doe nô, dat was je eerste wens. Je tweede en derde wens wil ik ook meteen horen, want ik heb geen tijd. Ik moet echt naar een masseur. En ik wel ook een Hongkong-tjauwmin kopen, die lust ik al heel lang.

“Oké, oké, oké, rustig. Even denken ... Ik wens dat heel Suriname zonder zwerfhonden is!”

“Mooi man, dat is nummer twee!”

“Maar hoe weet ik of mijn wensen echt uitkomen?”, vroeg Din bezorgd.

Bubu maakte weer een tyuri. “Jongen, je zal straks zien dat het werkelijkheid is. Nu nog je laatste wens. Schiet op hoor!”

Din opende een kist en zag een oude, koperen lamp. De lamp was zwart en dof geworden; de schittering was verdwenen. Nieuwsgierig wreef Din met zijn T-shirt over de lamp. Wat toen gebeurde was ongelooflijk: er kwam een geest uit de lamp! Van schrik tuimelde Din achterover. Met wijd open ogen staarde hij naar de geest. “Wat is dat? Hoe kan dit?”, vroeg hij zich verschrikt af. “Bubu is toch niet in Suriname? Ik droom!”

De geest lachte hard. “Jongen, ôfa, ik zit al zo lang vast in die ellendige lamp, al mijn spieren doen pijn. Heb je het telefoonnummer van een masseur die ze soepel kan maken? Aw, mi baka!”

Din brak zijn hoofd erover hoe hij Bubu weer in de fles zou krijgen.

“Ey, gwè, ga weg, jij bent niet echt! Ik ga mijn vader roepen!”

De geest keek naar zijn nagels en besteedde geen aandacht aan het geschreeuw van Din.

“En wil je direct ook een manicure bel-len? Van dat koper en het lange zitten, hebben mijn nagels schimmel gekregen.”

De geest keek op van zijn nagels en klonk ineens streng.

“Luister, je opa heeft de lamp nooit gebruikt. Hij was bang. Ik gaf hem de kans om de wereld te veranderen, de held te zijn, maar hij verstopte mij in een kist! Jij gaat dat niet met mij uithalen, hè?”

De geest schudde zijn hoofd en maakte een tyuri.

“Surinamers weten ook niet wat ze willen. Ze beseffen niet hoeveel ik kan.”

Din stond op van de grond en krabde zijn hoofd. Hij stotterde: “Ik, ik, ik ... ik wens dat Suriname geen plastic meer heeft! Ook geen plastic bakjes en plastic spullen. Kan dat?”

>>

Er was eens een Surinaamse jongen die Aladdin heette, maar iedereen noemde hem Din. Dat was zijn koosnaampje. Op een dag hielp Din zijn vader het berghok schoonmaken. Daar bewaarde zijn vader gereedschapskisten vol schroeven, spijkers, moertjes en kabels. Er stonden ook kisten van opa, die vijf jaar geleden was overleden. Dins moeder vond dat het tijd was om te kijken wat er in die kisten zat en de inhoud ervan weg te geven of weg te gooien.

Stomverbaasd keek Din naar de rommel. Bubu ... Het was dus waar ... Hij had het niet gedroomd.

Wow! Dacht Din, dat betekent: Suriname zonder plastic! Suriname zonder zwerfhonden, Suriname zonder weeskinderen! Dank je wel, Bubu, ik hoop dat je in goede handen terechtkomt.

Dins ogen waren nog steeds wijd open. Hij wilde gillen, maar er kwam geen geluid uit zijn mond. Dit was een nachtmerrie. Dit was niet logisch. Hij wreef in zijn ogen. Hij was al twaalf, hij geloofde niet meer in dit soort dingen. Of toch

wel? Hij had het verhaal zo vaak gelezen in kinderboeken en hij had zoveel tekenfilms gezien. Hij wist wel hoe deze geest heette. En dat je, als je deze geest ontmoette, drie wensen mocht doen. Was het toeval dat hij de koperen lamp had gevonden? Of was het omdat hij Aladdin heette? Hij kon niet geloven dat er al die tijd, in zijn huis, een toverlamp verborgen was geweest.

Din dacht kort na en zei aarzelend: "Ik wens dat alle kinderen in kindertehuizen lieve en zorgzame ouders hebben."

Weer antwoordde de geest snel. "Ok, ook gedaan! Je moet wel 24 uur wachten totdat alles in werking gaat. Misschien denk je dat ik hier verhaaltjes zit te verzinnen. Maar je zult zien, je fantasie slaat niet op hol."

De geest begon zich terug te wringen in de lamp. "Nou, doe, ik moet mijn nagels gaan doen. En mi baka. Wikkel de lamp in een oude krant en doe hem in de doos bij de bunkopuseri-spullen. Als je het niet doet, gaan je wensen niet in vervulling. En niemand vertellen! Dit moet een geheim blijven, anders gaat niets door!"

TERUGKIJKEN

Als jij Din was, welke drie zaken zou jij dan wensen?

Persoonlijke voornaamwoorden

JE LEERT

- wat persoonlijke voornaamwoorden zijn;
- persoonlijke voornaamwoorden gebruiken in een zin.

INFORMATIE

Een persoonlijk voornaamwoord verwijst vaak naar een persoon of een groep personen. Je gebruikt het in plaats van de naam.

Persoonlijke voornaamwoorden:

Enkelvoud			Meervoud		
ik	jij/je/u	hij/zij/ze	wij/we	jullie/u	zij/ze
mij/me	jou/je/u	haar/hem/het	ons	jullie/u	hun/hen/ze

Bijvoorbeeld:

Gaat **Asha** met **Priya** mee?

De geest liet **Jai en mij** schrikken.

Jai en ik schrokken van **jou en Ronnie**.

Rakesh en Donk doen **de helden** na.

Gaat **zij/ze** met **haar** mee?

Hij laat **ons** schrikken.

Wij schrokken van **jullie**.

Zij/ze doen **hen** na.

OPDRACHT 1

Lees de zinnen. Schrijf de persoonlijke voornaamwoorden in je schrift op.

1. Weet je, ik vloog eens naar de maan.
2. Onderweg kwam ik twee marsmannetjes tegen, ze waren nieuwsgierig naar de aarde.
3. We hebben leuk zitten praten.
4. Ze zeiden: "Wat spannend om jou te ontmoeten; een echte aardbewoner."
5. "Ik had ook nog nooit een van jullie gezien", zei ik.
6. "Ga je nog bij mijn oma langs?", vroeg ik. "Doe haar dan de groeten."
7. "Dat doen we!", zeiden de marsmannetjes. En weg waren ze.
8. Ik heb hen daarna nooit meer gezien.
9. Geloof jij dat allemaal? Dan heb je net zoveel fantasie als ik.

TIP

Weet je niet zeker of het een persoonlijk voornaamwoord is? Probeer het woord dan te vervangen door een naam. Als dat niet lukt, is het geen persoonlijk voornaamwoord.

OPDRACHT 2

Vervang het woord of de woorden tussen haakjes door een persoonlijk voornaamwoord. Schrijf de zinnen in je schrift op.

1. (Shane) kan goed een held spelen. Dat heb ik (Shane) zien doen.
2. (Nicole) heeft zich verkleed als een prinses. Kijk eens hoe prachtig (Nicole) eruitziet?
3. Hoor (Chamiel) eens brullen. (Chamiel) lijkt wel een monster uit een nachtmerrie.
4. (De kinderen) moesten heel erg lachen toen (Rai) een reus nadeed.
5. (Gian en ik) worden toneelschrijvers. Dan krijgen (jij en Chamiel) een rol in ons stuk.
6. (Shane) wil (Gian en mij) dan misschien wel interviewen.

OPDRACHT 3

Vergelijk je antwoorden bij opdracht 1 en 2 met je duopartner. Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

OPDRACHT 4

Schrijf twee zinnen in je schrift op. Wissel van schrift. Onderstreep de persoonlijke voornaamwoorden in elkaars zinnen.

TERUGKIJKEN

Schrijf in je schrift op met welk persoonlijk voornaamwoord je naar een dier, plant of ding verwijst.

Schrijf een zin met dat persoonlijk voornaamwoord in je schrift op.

De trappen van vergelijking

JE LEERT

- de vergrotende en de overtreffende trap vormen.

INFORMATIE

De trappen van vergelijking:

De stellende trap	De vergrotende trap	De overtreffende trap
–	+ er	+ st
mooi	mooier	mooist

Uitzonderingen voor de overtreffende trap:

- Eindigt het woord op een -s? Dan wordt de overtreffende trap + **t**.
vers - verser - verst
- Is de overtreffende trap moeilijk uit te spreken? Dan komt er soms niets achter, maar komt er 'meest' voor.
enthousiast - enthousiaster - meest enthousiast

Sommige trappen van vergelijking zijn onregelmatig.

goed - beter - best

veel - meer - meest

weinig - minder - minst

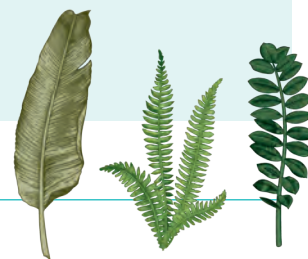
graag - liever - liefst

Gebruik je één van de trappen van vergelijking als bijvoeglijk naamwoord

Dan moet je er meestal nog een -e achter zetten.

Mijn moeder is het *liefst*.

De *liefste* moeder.

OPDRACHT 1

Vul de ontbrekende de trappen van vergelijking in.

	de stellende trap	de vergrotende trap	de overtreffende trap
a.	duur	...	het ...
b.	...	...	het droogst
c.	raar	...	het ...
d.	belangrijk	...	het ...
e.	ver	...	het ...
f.	vers	...	het ...
g.	...	viezer	het ...

OPDRACHT 2

Schrijf de juiste trappen van vergelijking in je schrift op.

1. Het berghok bij mijn huis is groot, maar mijn huis is ... (groot). En het ... (groot) gebouw in de straat is het kindertehuis. Dat is het ... (groot).
2. De eigenaar van dat kindertehuis is heel zorgzaam. Het is de ... (zorgzaam) man die ik ooit heb ontmoet.
3. De kinderen die daar wonen hebben veel tegenslag gehad. Ze horen eigenlijk bij hun familie te wonen. Dat zou het ... (logisch) zijn.
4. Ze zouden dat waarschijnlijk het ... (graag) willen. Maar dat kan niet altijd.
5. Gelukkig is dit kindertehuis heel goed. Het leven daar is een stuk ... (goed) dan op straat moeten leven.
6. Ik hoop dat alle kinderen van het kindertehuis heel gelukkig worden. Ik wens hen de ... (goed) en ... (gelukkig) toekomst die je maar kunt hebben. Dan is ook de eigenaar de ... (blij) man op aarde.

OPDRACHT 3

Schrijf de overtreffende trap van het woord tussen haakjes in je schrift op.

1. Din was de ... jongen van Suriname. (verrast)
2. Hij keek met de ... blik naar de olielamp. (verbaasd)
3. Het was het ... als er niets zou gebeuren na het oppoetsen. (logisch)
4. Dat er wensen in vervulling gingen was het ... (leuk)

OPDRACHT 4

Gebruik de woorden om zinnen met een vergelijking te maken. Schrijf de zinnen in je schrift op.

1. leukste
2. het duurst
3. het meest waard

OPDRACHT 5

Vergelijk je antwoorden bij opdracht 1 tot en met 4 met je duopartner. Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

TERUGKIJKEN

Bedenk twee zinnen waarin je de vergrotende of overtreffende trap gebruikt.

14 Odo, spreekwoorden in het Sranan

JE LEERT

- enkele Sranan odo en hun betekenis;
- in welke situatie je de odo kan gebruiken.

INFORMATIE

In het Sranan heet een spreekwoord een 'odo'.

	Sranan	Letterlijke vertaling	Uitleg
1.	Botro switi, ma bari mu tapu.	Boter is lekker, maar het vat moet dicht. Lekker is maar één vinger lang.	Boter werd vroeger in tonnen bewaard. Met boter werden allerlei lekkere dingen gemaakt. Maar dat kan je niet de hele tijd doen. Dus op een gegeven moment moet de ton dicht. Je moet een keer stoppen.
2.	Tranga no e tyari kaw go na pen.	Als je een koe naar de stal wil brengen en hij wil niet, moet je geen geweld gebruiken.	Als je iets wilt bereiken, kun je beter aardig zijn of uitleggen waarom je iets wilt.
3.	Pikin aksi e fala bigi bon.	Met een kleine bijl kan je grote bomen omhakken.	Al ben je klein, toch kan je grote doelen bereiken. Of: iets kleins kan grote gevolgen hebben.
4.	Yu kan kibri yu granmma, ma yu no kan kibri en koso-koso.	Je kan proberen je oma te verstoppen, maar als ze begint te hoesten, zullen de mensen toch weten dat ze er is.	Je kan proberen iets te verbergen, maar uiteindelijk komt dat toch tevoorschijn. Het heeft geen zin om stiekem te doen.
5.	Efu yu wani losi bana, yu mu bron yu finga.	Als je geroosterde bananen wilt, zal je bereid moeten zijn om je vingers te branden.	Je moet moeite doen en je kunt tegenslag hebben als je je doel wilt bereiken.
6.	Mi e taki los losi, yu e taki bor bori.	Ik praat over roosteren, jij praat over koken.	De een praat over iets anders dan de ander.
7.	Ala meti e nyan kasaba, kon koni wwan e tyari a nen.	Alle dieren eten cassave, maar alleen het konijn krijgt de schuld.	Meestal krijgt een persoon de schuld van iets wat samen is gedaan met anderen.
8.	Yu na fowru: te yu nyan, yu e figi yu mofo na gron.	De kip veegt haar snavel aan de grond af als ze heeft gegeten.	Je bent on dankbaar voor wat je net hebt gekregen.
9.	Yu na karuwwiri faya.	De droge bladeren van het koren branden heftig, maar zijn snel opgebrand.	Je maakt een heleboel drukte om niets.

OPDRACHT 1

Bedenk een situatie waarbij de odo kan worden gebruikt worden. Schrijf de odo en de situatie in je schrift op.

TERUGKIJKEN

Wanneer zou jij één van deze odo goed kunnen gebruiken?

Interviewen

JE LEERT

- een interview voorbereiden.

INFORMATIE

Een interview is een vraaggesprek. Je stelt een ander vragen om informatie over haar/hem te weten te komen.

Als je veel open vragen stelt, kom je meer te weten.

Open vragen beginnen met w/h-woorden, zoals: wie, wat, waar, wanneer, waarom en hoe.

Een interview bereid je zo voor:

- Bedenk wat het doel is van je interview. Waarover wil je meer te weten komen?
- Verzamel van tevoren informatie over dat onderwerp. Zo kun je gericht vragen stellen.
- Schrijf de belangrijkste vragen die je wilt stellen op.
- Zoek een rustige ruimte voor je interview.

Let op de beleefdheidsregels voor een interview:

- Groet de geïnterviewde beleefd;
- Laat de geïnterviewde uitspreken, voordat je een nieuwe vraag stelt;
- Sluit het gesprek beleefd af.

OPDRACHT 1

Wie wil je interviewen? Kies een personage:

- een bekende acteur of artiest;
- een bekende sporter;
- de best geslaagde leerling van leerjaar 8;
- Miss Universe.

OPDRACHT 2

Praat over de volgende vragen:

- Wat is het doel van het interview? Waarover wil je meer weten?
- Wat weet je al over dat onderwerp?

OPDRACHT 3

- Schrijf drie onderwerpen waarover je meer wilt weten in je schrift op.
- Schrijf bij elk onderwerp drie vragen op.

OPDRACHT 4

- Bepaal wie interviewt, wie de geïnterviewde speelt en wie observeren.
- Neem het interview af.
- Neem het observatieschema in je schrift over. De observators vullen de observatiepunten voor de interviewer in.

Interviewer:	ja	nee	±
houdt zich aan de beleefdheidsregels			
stelt open vragen			
Zijn er nog andere zaken die zijn opgevallen tijdens dit interview?			

TERUGKIJKEN

Wat vond je de beste vraag?
Welke vraag vond je niet zo goed? Waarom niet?

Een fantasieverhaal schrijven

JE LEERT

- een fantasieverhaal schrijven.

INFORMATIE

Stappenplan voor het schrijven van een verhaal:

1. Kies het onderwerp van het verhaal.
2. Maak een woordspin waarin je kort opschrijft:
 - wie de hoofdpersoon is of wie de hoofdpersonen zijn;
 - wat er gebeurt;
 - waar het gebeurt;
 - wat er wordt gezegd;
 - hoe het begint (inleiding);
 - hoe het verdergaat (kern);
 - hoe het afloopt (slot).
3. Schrijf zinnen met de ideeën in de woordspin.
4. Maak er één verhaal van.
5. Bedenk tot slot een passende titel.

OPDRACHT 1

Schrijf een fantasieverhaal waarin jij de geest van Aladin ontmoet.

- a. Maak op een kladblaadje een woordspin waarin je je ideeën opschrijft. Gebruik stap 2 uit het informatieblokje.
- b. Bedenk bij 'wat er wordt gezegd' hoe het gesprek tussen jou en de geest zal gaan.
- c. Wat zou je tegen de geest willen zeggen? Wat zegt de geest terug?

Schrijf dat in steekwoorden op.

OPDRACHT 2

- a. Schrijf zinnen met je ideeën van de woordspin.
- b. Maak er één verhaal van. Je verhaal is ongeveer 25-30 regels.
- c. Schrijf de dialogen op.
- d. Schrijf er tot slot een passende titel boven.

TIP

Kijk nog eens bij het informatieblokje van les 8 voor de regels voor het schrijven van een dialoog.

OPDRACHT 3

- a. Controleer je verhaal. Schrijf de antwoorden in je schrift.
1. Staat het begin van het verhaal in de inleiding?	ja/nee
2. Staat hoe het verhaal verdergaat in de kern?	ja/nee
3. Staat hoe het verhaal afloopt in het slot?	ja/nee
4. Denk je dat een ander je dialoog goed begrijpt?	ja/nee
5. Heb je de aanhalingstekens goed gebruikt?	ja/nee
6. Is het handschrift goed te lezen?	ja/nee
7. Is de spelling correct?	ja/nee
- b. Verbeter je verhaal zo nodig.
- c. Schrijf je verhaal in je schrift over.

OPDRACHT 4

Wissel van verhaal.

Bespreek elkaars verhaal. Geef elkaar een top en een tip.

TERUGKIJKEN

Het stappenplan helpt mij wel/niet bij het schrijven van een verhaal, want ...

Werkwoorden in de voltooid tijd

JE LEERT

- werkwoorden in de voltooid verleden tijd schrijven.

INFORMATIE

Zo schrijf je werkwoorden in de verleden tijd en de voltooid tegenwoordige tijd:

- In de verleden tijd komt er -te(n) of -de(n) achter de stam van een werkwoord.
- In de voltooid tegenwoordige tijd (v.t.t.) gebruik je het hulpwerkwoord *hebben* of *zijn* samen met een voltooid deelwoord.
- Sommige werkwoorden veranderen in de verleden tijd van klank. Het voltooid deelwoord eindigt dan op -en.

In de voltooid verleden tijd (v.v.t.) gebruik je het hulpwerkwoord *hebben* of *zijn* in de verleden tijd.

Let op:

1. Alle voltooid deelwoorden eindigen op -d, -t, of -en.
Bijvoorbeeld: *brengen* - *ik bracht* - *ik ben gebracht*
2. Soms is het hulpwerkwoord *worden*.
Bijvoorbeeld: *zoeken* - *ik zocht* - *ik **word**/werd gezocht*

hele werkwoord	stam t.t.	v.t.	v.t.t.	v.v.t.
Werken	ik werk	ik werkte	ik heb gewerkt	ik had gewerkt
Lopen	ik loop	ik liep	ik heb gelopen	ik had gelopen
Brengen	ik breng	ik bracht	ik ben gebracht	ik was gebracht
Zoeken	ik zoek	ik zocht	ik word gezocht	ik werd gezocht

OPDRACHT 1

Schrijf de tijd van het werkwoord in je schrift op. Gebruik de goede afkorting. Kies uit: *tegenwoordige tijd (t.t.)* – *verleden tijd (v.t.)* – *voltooid tegenwoordige tijd (v.t.t.)* – *voltooid verleden tijd (v.v.t.)*

1. Soms is de werkelijkheid nog gekker dan fantasie.
2. Avonturenverhalen zijn altijd populair geweest bij kinderen.
3. De koperen lamp was dof geworden.
4. Bubu wachtte al honderd jaar.

OPDRACHT 2

Schrijf de zinnen in de voltooid verleden tijd in je schrift op.

1. De opa van Din (hebben) veel spullen (bewaren).
2. Die (hebben) oma en hij in de loop van de jaren (verzamelen).
3. Het berghok (zijn) al een hele tijd niet (opruimen).
4. Din (hebben) het verhaal van de koperen toverlamp (lezen).
5. De lamp (worden) door Din glimmend (poetsen).
6. De geest zei dat ze de toverlamp nooit (hebben) (gebruiken).

TIP

Denk aan 't kofschiptaxietje als je wilt weten hoe je het voltooid deelwoord schrijft.

OPDRACHT 3

Schrijf de zinnen in de voltooid verleden tijd in je schrift op.

1. Mijn moeder maakt zondag geroosterde kip.
2. Mijn broer en ik helpen haar.
3. Mijn broer brengt boodschappen mee uit de winkel.
4. Mijn moeder maakt het vuur aan.
5. Ik zorg voor de kruiden voor de kip.
6. Daarna roosteren we de kip.
7. Helaas verbrandt de kip.
8. Bijna alle kip mislukt dus!

OPDRACHT 4

Vergelijk je antwoorden bij opdracht 1 tot en met 3 met je duopartner. Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

TERUGKIJKEN

Schrijf een zin in de v.t.t. in je schrift op. Schrijf dezelfde zin ook in de voltooid verleden tijd op.

JE LEERT

- de betekenis van vijftien nieuwe woorden bij het thema Fantasia.

INFORMATIE

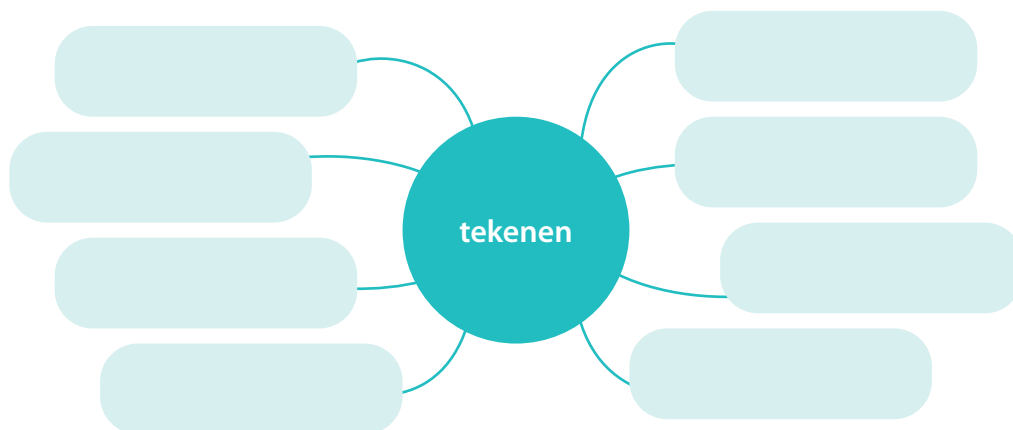
Woord	Betekenis	Voorbeeldzin
beeldend	Laten zien, treffend of gevoelig beschrijven.	Deze dichter weet zijn gevoelens echt beeldend onder woorden te brengen.
de cartoon	De tekenfilm.	Ik kijk graag naar de cartoons van Tom en Jerry op televisie.
de combinatie	De verbinding. iets wat je samengevoegd hebt.	De combinatie van baco en chocolade is erg lekker.
de fantasiewereld	Een denkbeeldige wereld waarin van alles kan.	Wanneer je de boeken van Harry Potter leest, is het net alsof je zelf in een fantasiewereld stapt.
historisch	Volgens de geschiedenis. Echt gebeurd.	Er zou eens een historische film gemaakt moeten worden over de dichter Trefossa.
het idee	De gedachte.	Het idee voor het boek ontstond toen de schrijver zelf een bijzonder avontuur had beleefd.
de kunstenaar	Iemand die kunstwerken maakt, zoals een schilder of een beeldhouwer.	Er hangt in het nationaal museum zelfs een kunstwerk van deze kunstenaar.
mysterieus	Geheimzinnig, raadselachtig.	De film gaat over de mysterieuze verdwijning van een passagiersvliegtuig.
opleveren	Opbrengen, geven.	De zoektocht naar de verdwaalde kinderen leverde helaas niets op.
scheppen	Het maken van iets nieuws.	Kunnen we geen wereld scheppen waarin het altijd vrede is?
de schets	Een snelle, grove tekening.	Met een schets liet de man zien hoe het huis zou kunnen worden.

de sciencefiction	Verhalen over de toekomst.	In dit sciencefictionverhaal ontdekt een team van onderzoekers een nieuw zonnestelsel met vele planeten zoals de aarde.
specifiek	Speciaal, gericht.	Mijn oom maakt tafels van een specifieke houtsoort, namelijk cedar.
het theater	Een zaal waar op een podium toneelstukken worden gespeeld of waar op een groot scherm een film wordt vertoond.	In Theater Thalia werd het toneelstuk 'Land te Koop' van Thea Doelwijt opgevoerd.
verfilmen	Een film maken van een verhaal.	Ook de verhalen van de spin Anansi zijn verfilmd.

OPDRACHT 1

Welke woorden passen in de woordspin van 'tekenen'?

Teken de woordspin in je schrift. Zet de goede woorden bij de pijlen.

Kies uit: *beeldend* – *de cartoon* – *historisch* – *de kunstenaar* – *scheppen* – *de schets* – *het theater*

OPDRACHT 2

Welk woord hoort in de zin? Schrijf het antwoord in je schrift op.

1. De *beeldend/combinatie* kunstenaar maakte een schets van de president.
2. Marvin had een *historisch/specifiek* plannetje voor de verjaardag van zijn vrouw.
3. De *fantasiewereld/combinatie* van historisch verhaal en een goede acteur leverde een prachtige verfilming op.
4. Alleen al *het idee/de sciencefiction* van een lamp met een geest erin opgesloten deed me rillen.
5. Het boek was zo goed beschreven dat ze het graag wilden *verfilmen/scheppen*.
6. Ik houd erg van *theater/schets* en geniet altijd van alle optredens.
7. Door het *mysterieuze/beeldende* verhaal durfde ik bijna niet te gaan slapen.

OPDRACHT 3

Welk woord hoort er niet bij? Schrijf het antwoord in je schrift op.

1. kunstenaar – beeldhouwer – scheppen – mysterieus
2. milieuvervuiling – verhaal – toekomst – sciencefiction
3. opleveren – geven – opbrengen – verfilmen
4. specifiek – cartoons – fantasiewereld – tekenfilm
5. historisch – schets – geschiedenis – echt
6. gedachte – idee – aanraken – bedenken

OPDRACHT 4

Vergelijk je antwoorden bij opdracht 1 tot en met 3 met je duopartner. Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

TERUGKIJKEN

Maak twee kolommen in je schrift. Zet aan de ene kant 'werkelijkheid' en aan de andere kant 'fantasie'. Vul de kolommen aan met minstens vier passende woorden.

Werkelijkheid	Fantasie

Hoofdzaken en bijzaken

JE LEERT

- wat hoofdzaken en bijzaken zijn in een tekst.

INFORMATIE

- Het belangrijkste uit de tekst zijn de **hoofdzaken**.
- Vaak vind je de hoofdzaken in de kernzin.
- Minder belangrijk zijn de **bijzaken** en de details.
- Bijzaken in een tekst zijn bijvoorbeeld voorbeelden of extra uitleg. Bijzaken maken de tekst duidelijker, leuker of beter te begrijpen.
- Dankzij de hoofdzaken en de bijzaken kun je een tekst goed navertellen of samenvatten. De bijzaken en details kun je als het ware ophangen aan de hoofdzaken.

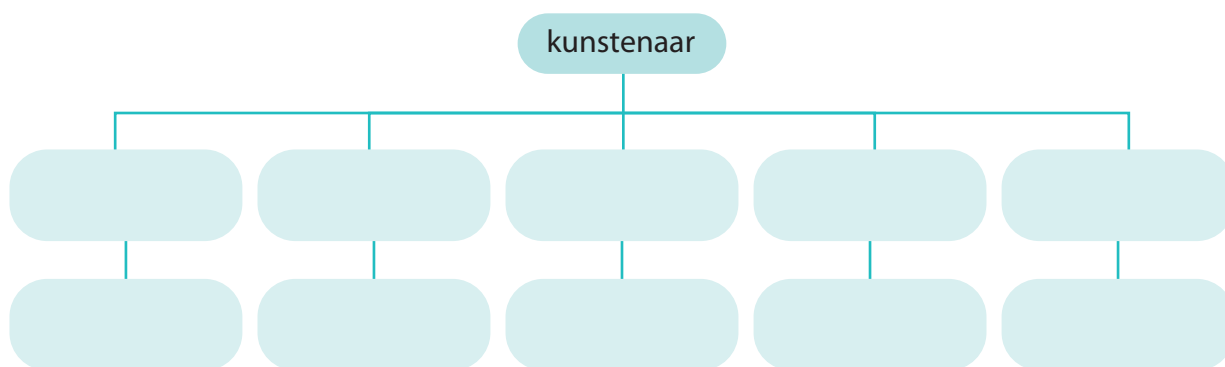
OPDRACHT 1

- Lees tekst 3: 'Je geld verdienen met fantaseren' eerst globaal. Let goed op de titel, de afbeelding en op opvallende woorden. Lees van iedere alinea de eerste en de laatste zin.
- Waar denk je dat de tekst over gaat? Wat weet je al over het onderwerp?
- Lees nu de tekst intensief.

OPDRACHT 2

- Teken de woordparaplu in je schrift na.
- Ga na welke soorten kunstenaars er in de tekst worden genoemd. Schrijf ze in de paraplu op.
- Ga na welke soorten kunstwerken in de tekst worden genoemd. Schrijf die in de paraplu, onder de kunstenaar waar het bij hoort.
- Schrijf de zinnen juist in je schrift op:
De kunstenaars zijn de *hoofdzaken/bijzaken* in deze tekst.
De kunstwerken zijn de *hoofdzaken/bijzaken* in deze tekst.

OPDRACHT 3

Lees alinea 2.

- Vul aan: Voorbeelden in een tekst zijn *hoofdzaken/bijzaken*.
- Zoek de twee voorbeelden in deze alinea. Schrijf ze in je schrift op.
- Leg uit aan welke woorden je de voorbeelden herkende.

OPDRACHT 4

Lees alinea 3.

- Schrijf een zin uit deze alinea op waarin je een hoofdzaak leest.
- Schrijf een zin uit deze alinea op waarin je een bijzaak leest.
- Hoe herkende je hoofdzaak en bijzaak? Leg je antwoord uit.

tekst 3

Je geld verdienen met fantaseren

- 1 Kunstenaars fantaseren voor hun werk. Een kunstenaar schept een fantasiewereld voor lezers, kijkers en luisteraars, zodat zij zich in die wereld kunnen verplaatsen en inleven.

Het begint met het idee dat een kunstenaar in zijn hoofd heeft. Schrijvers werken dat idee uit op papier. Maar ook andere kunstenaars beginnen op papier. Een muzikant schrijft eerst de muzieknoten en de tekst van het liedje op, een toneelschrijver schrijft op hoe een toneelstuk in het theater zal worden opgevoerd, een filmmaker schrijft op hoe de film moet worden en zelfs een beeldend kunstenaar maakt eerst een schets. In hun boeken, toneelstukken, schilderijen, muziek, films zie of hoor je later hun fantasie terug.

- 2 De fantasiewereld die kunstenaars bedenken, is vaak mysterieus: een beetje geheimzinnig, apart of anders. In die fantasiewereld komen heksen, reuzen, draken, monsters, of duivelse figuren voor. Prinsen en prinsessen, heldinnen en lieve mensen zijn er zeker ook bij, maar de gemene types maken de verhalen spannend. Een slechterik en een held horen bij elkaar. Denk maar aan Harry Potter en Voldemort uit de Harry Potter-boeken en -films. Harry is vooral een held, omdat hij de slechterik Voldemort verslaat.

In de fantasiewereld kunnen daarnaast dieren praten, zoals Anansi de spin die met zijn streken iedereen vastspint. Ook gedragen dieren zich als mensen. Zoals in de cartoon Bugs Bunny, waarin het konijn Bugs vrijwel dagelijks zijn jager treitert.

3 Sciencefiction is ook fantasie, maar in een specifieke vorm: daar spring je in de toekomst, in een andere tijd en ruimte. Een tijd bijvoorbeeld waarin mensen in ruimteschepen door de ruimte reizen op weg naar planeten met buitenaardse wezens. Of een tijd waarin alles op aarde anders is en mensen leven in een wereld vol technologie.

4 Fantasie leidt ook tot combinaties van waargebeurde en verzonden stukjes in

verhalen. Zoals in de historische roman *Hoe duur was de suiker?* van Cynthia McLeod. Dat boek geeft een goed beeld van hoe het was tijdens de slavernijperiode in Suriname. Het is ook verfilmd. De schrijfster schreef het boek lang nadat de slavernij was verboden. Met dit boek, dat bij duizenden is verkocht, is ze een bekende Surinaamse schrijfster geworden, omdat ze zich goed inbeeldde in de slaventijd. Zo zie je maar wat fantaseren kan opleveren.

TERUGKIJKEN

Vind jij een woordparaplu handig om hoofdzaken en bijzaken in te ordenen?

JE HERHAALT

- ## INFORMATIE

OPDRACHT 1

TIP

OPDRACHT 2

OPDRACHT 3

DIT WEEKEND
22.00 UUR

**HORROR NIGHT
PARTY**

**VRIJE
TOEGANG!**

OPDRACHT 4

TERUGKIJKEN

106

Herhaling van les 5 en 13

JE HERHAALT

- het letterlijk of figuurlijk gebruik van woorden;
- de vergrotende en de overtreffende trap vormen.

INFORMATIE

Kijk nog eens terug naar de lessen 5 en 13 van dit thema.

OPDRACHT 1

Schrijf de cijfers onder elkaar in je schrift op. Schrijf ernaast of de cursieve woorden letterlijk of figuurlijk zijn gebruikt.

1. Een *harde* matras.
2. *Harde* taal.
3. Een *felle* zon.
4. Een *felle* aanval.

OPDRACHT 2

Schrijf de betekenis van de figuurlijk gebruikte woorden uit opdracht 1 erachter.

OPDRACHT 3

Geef bij elke zin aan of er sprake is van letterlijk of figuurlijk taalgebruik.

1. Op straat lag er een dode rat.
2. De tekening van Joan heeft scherpe kleuren.
3. Tijdens de uitverkoop zijn de prijzen lager dan normaal.
4. Laat de geplukte manja's niet buiten, want onze buurjongen heeft lange vingers.
5. Omdat Michelle verlegen was, sprak ze met een zachte stem.
6. Mama heeft scherpe messen in de keuken.

OPDRACHT 4

Schrijf de juiste trappen van vergelijking in je schrift op.

1. Anansi de spin is de ... (beroemd) spin op aarde.
2. Hij haalt de ... (raar) streken uit.
3. Hij is uiteindelijk ... (slim) dan iedereen.
4. Eén van de ... (bijzonder) dingen is dat Anansi kan praten.
5. De verhalen van Anansi worden door de ... (veel) mensen aan elkaar doorverteld.
6. Door het doorvertellen ontstaan de ... (verschillend) verhalen over die beroemde spin.

OPDRACHT 5

Vergelijk je antwoorden bij opdracht 1 tot en met 4 met je duopartner. Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

TERUGKIJKEN

Vul de zinnen aan. Schrijf de antwoorden in je schrift.

a. De drie trappen van vergelijking zijn:

1. ...
2. ...
3. ...

b. Letterlijk betekent: ...

Figuurlijk betekent: ...

22

Codewisseling

JE LEERT

- dat je in een zin van de ene naar de andere taal kan wisselen.
- wat codewisseling is.

INFORMATIE

In Suriname gebruiken mensen vaak meerdere talen in een zin of tijdens een gesprek.

Bijvoorbeeld: Dag mi gudu.

Mijn áji heeft gisteren een yorka gezien. Echt waar, mi no e lei.

Als je correcte zinnen maakt, mag je in een zin van taal wisselen.

Dit heet codewisseling.

OPDRACHT 1

Vertaal de cursieve woorden naar de taal die je thuis spreekt.

Dankjewel! Je cadeau is echt mooi. *Ik houd ervan.*

OPDRACHT 2

Schrijf de nummers in je schrift op van de zinnen waarin sprake is van codewisseling.

1. De lamp van Alladin is een mooi sprookje. Ik heb ervan genoten.
2. Leni mi wan bata melk fi.
3. Yu fruku tide. Is er weer geen school?
4. Het uitstapje was leuk, maar we moeten nu naar huis. Botro switi, ma bari mu tapu.
5. Pauze mao ëwekhëpitë, voordat je gaat spelen.
6. Wakhayakho bunekhebon. Je hebt heel goed gewerkt.
7. Moro strati ta kytesapimai.
8. Mi be sabi taki yu o over go a ini tweede klas.
9. Ghám bahut tej hai.
10. Aku nèk kerja kudu ngabrah broki.

OPDRACHT 3

Vervang de onderstreepte woorden door een andere Surinaamse thuistaal.

1. Het is warm. De zon is fel.
2. Oom Rinaldo wil een fles water. Hij heeft dorst.
3. Laten we gaan eten bij tante Siene. A e feryari.
4. Het spookt in dat huis.
5. No kosi a meisje. No suku trobi.

OPDRACHT 4

Maak de zin in een andere Surinaamse thuistaal af.

1. Als het warm is, ...
2. Nadat ik die film had gezien, ...
3. Ik moest lachen, want ...
4. Op de poster stond de volgende tekst: ...
5. Ik heb gister nacht gedroomd over ...

TERUGKIJKEN

Schrijf in je schrift op wat je tijdens deze les hebt geleerd.

Een reclamebericht presenteren

JE LEERT

- **waarop** je moet letten als je een reclamebericht presenteert;
- **een** reclamebericht beoordelen door kritisch te luisteren.

INFORMATIE

Reclame is bedoeld om mensen enthousiast te maken voor een product en ze over te halen het te kopen.

In een reclamebericht:

- zeg je duidelijk om welk product het gaat;
- leg je de nadruk op de belangrijkste informatie over dat product;
- spreek je op enthousiaste toon;
- gebruik je enthousiaste woorden, zoals geweldig, fantastisch, schitterend of onmisbaar;
- sluit je op een originele en leuke manier af.

Word nu *de beste* van je klas!!

STUDIE BOLLEN

- Elke week bijles op basis van een eigen leerlijn
- Voor alle vakken van de basisschool
- Extra aandacht voor zelfvertrouwen op school
- Elke week een verslag van de bijles

Voor een *optimale* begeleiding op de basisschool

SRD 25,-
per les van 1 uur
BETALING PER MAAND

LOCATIES:
PARINA ZWEMBAD / ONS HUIS / CCS GEBOUW

Beet nu voor een eigen maatwerk programma!!

WWW.STUDIEBOLLSR | +597 8451 444 | INFO@STUDIEBOLLSR

OPDRACHT 1

- Kies samen een onderwerp waarvoor je reclame wilt maken, bijvoorbeeld:
 - een bepaalde film of een bepaald boek;
 - een bepaald stuk speelgoed of een bepaalde videogame;
 - een bepaald restaurant/eethuis of een bepaalde winkel.
- Besprek hoe je dit onderwerp gaat aanprijzen. Praat over de volgende vragen:
 - Wat is het voor product?
 - Wat zijn de belangrijkste kenmerken?
 - Wat is er leuk, goed of onmisbaar aan?
 - Waarom zouden mensen dit moeten kopen/lezen/zien?
- Schrijf de belangrijkste woorden van de reclameboodschap in je schrift.

TIP

Sluit je reclamebericht af met een slogan. Dat is een reclamezin die mensen goed kunnen onthouden. Een slogan rijmt meestal.

OPDRACHT 2

- Oefen de presentatie van de reclame. Verdeel de rollen. Niet iedereen hoeft een rol te hebben. Twee of drie leerlingen kunnen de reclame presenteren, terwijl de andere leerlingen kijken wat goed gaat en wat beter kan.
- Besprek wat goed ging en wat beter kan. Oefen de verbeterde versie. Daarbij kun je de rollen omdraaien.

OPDRACHT 3

Werk met een andere groep samen.

- De ene groep presenteert het reclamebericht. De andere groep observeert.
- Gebruik daarvoor het observatieschema. Neem de nummers over in je schrift.
- Wissel van rol. De observatoren gaan presenteren.

Observatieschema reclamebericht

		ja	nee	±
1.	Het was duidelijk om welk product het ging.			
2.	De belangrijkste informatie over het product werd benadrukt.			
3.	Er werd op enthousiaste toon gesproken.			
4.	Er werden enthousiaste woorden gebruikt.			
5.	De afsluiting was creatief en verrassend.			

TERUGKIJKEN

Wat is het belangrijkste bij reclame: wat je zegt of hoe je het zegt? Leg uit.

Een flyer schrijven

JE LEERT

- een flyer schrijven.

INFORMATIE

Een flyer:

- is een ongevouwen folder met een voorzijde en achterzijde;
- heeft informatie op één of beide zijden;
- wil de lezer activeren om iets te doen;
- trekt de aandacht met een leuk plaatje en opvallende kleuren;
- geeft lokkertjes om de lezer te motiveren.

OPDRACHT 1

- Bespreek en schrijf in steekwoorden op een kladblaadje wat er op je flyer komt te staan:
 - om welke activiteit het gaat;
 - waar het is;
 - wanneer het is;
 - voor wie het is;
 - hoe laat het begint en eindigt;
 - hoeveel het kost;
 - een lokkertje;
 - andere belangrijke informatie.

Bedenk wat voor tekening of plaatje erbij past.

- Maak een schets van een tekening. Of zoek naar plaatjes in tijdschriften of boeken, of op internet.

OPDRACHT 2

Maak een schets van je flyer.

- Bedenk wat de belangrijkste kop op de flyer wordt.
- Bepaal waar de rest van de informatie komt.
- Geef aan waar tekeningen of afbeeldingen komen.
- Kies welke kleuren je gaat gebruiken in je flyer.

TIP

Kijk nog eens bij het kopje informatie om te weten waar je op moet letten.

OPDRACHT 3

Maak de flyer aantrekkelijker door twee Engelse leenwoorden te gebruiken.

OPDRACHT 4

- Bespreek de flyer en controleer je schrijfwerk.
 - Is de flyer volledig? ja/nee
 - Staan er twee Engelse leenwoorden in? ja/nee
 - Is de spelling correct? ja/nee
 - Is de flyer goed geworden? ja/nee
- Verbeter de flyer zo nodig.
- Maak de flyer in kleur op tekenpapier. Werk de tekening uit of plak de afbeeldingen erbij.

TERUGKIJKEN

Wat vind je het belangrijkste dat je geleerd hebt in deze les?

Engelse leenwerkwoorden

JE LEERT

- Engelse leenwerkwoorden in de voltooid tijd schrijven.

INFORMATIE

De regels voor Engelse leenwerkwoorden zijn vaak dezelfde als voor de Nederlandse werkwoorden.

De regel van 't kofschiptaxietje geldt ook voor Engelse leenwerkwoorden.

Eindigt de stam op -e? Kijk dan naar de letter ervóór.

Eindigt het Engelse leenwoord op een sisklank, dan gaat de regel van 't kofschiptaxietje ook op.

Bijvoorbeeld: *to push* - ik *push* - hij *pushte*

Sommige Engelse leenwerkwoorden eindigen op een dubbele medeklinker.

Spreek het woord uit:

- Klinkt het Engels? Laat dan beide medeklinkers staan.
Bijvoorbeeld: *to app* (klinkt als *ep*) - ik *app* - zij *appt*
- Klinkt het Nederlands? Je mag één medeklinker weglaten.
Bijvoorbeeld: *to scroll* (klinkt als *skrol*) - ik *scrol* - zij *scrolt*

Voor de voltooid tijd gelden dezelfde regels als voor de Nederlandse werkwoorden.

	Engels	Nederlands	stam	v.t.	v.t.t.	v.v.t.
't kofschiptaxietje	<i>to check</i>	checken	check	zij checkte	wij hebben gecheckt	hij had gecheckt
	<i>to push</i> (sisklank)	pushen	push	ik pushte	zij heeft gepusht	jullie hadden gepusht
	<i>to skate</i>	skaten	skate	wij skateten	hij heeft geskatet	ik had geskatet
	<i>to app</i> (zeg: ep)	appen	app	hij appte	ik heb geappt	wij hadden geappt
overig	<i>to jog</i>	joggen	jog	jullie jogden	jij hebt gejogd	zij hadden gejogd
	<i>to save</i>	saven	save	zij saveden	jullie hebben gesaved	jij had gesaved
	<i>to chill</i> (zeg: tjil)	chillen	chil	wij childen	zij hebben gechild	u had gechild

OPDRACHT 1

Schrijf de Engelse leenwerkwoorden in de tegenwoordige tijd in je schrift op.

1. Anoushka (checken) 's avonds altijd alle spullen in haar schooltas.
2. Sergio (mailen) de uitnodiging voor zijn verjaardag aan zijn vrienden.
3. Mijn vader (printen) de theaterkaartjes voor ons.
4. Ze voetbalt zo goed, omdat ze wel drie keer in de week (trainen).
5. Ze is ook een goede atleet en (finishen) vaak als eerste.
6. Wanneer er geen wedstrijden zijn, (relaxen) ze graag in het zwembad of in een kreek.

TIP

Weet je niet zeker of het Engelse leenwerkwoord eindigt op een dubbele medeklinker of op -e? Zoek het op in een Engels woordenboek of op internet.

OPDRACHT 2

Lees de zinnen van opdracht 1.

Schrijf de Engelse leenwerkwoorden in de verleden tijd in je schrift op.

TIP

Kijk nog eens in het kopje informatie voor het overzicht met de Engelse leenwerkwoorden.

OPDRACHT 3

Schrijf de zinnen in de voltooid tegenwoordige tijd in je schrift.

1. Ik game soms wel uren aan één stuk door.
2. Skype jij nog vaak met haar?
3. Nee, we appen meestal.
4. Hij scrolt langs de namen van kunstenaars.
5. Zij vlogt veel over films.
6. Een groot bedrijf sponsort het theater.

OPDRACHT 4

Vergelijk je antwoorden bij opdracht 1 tot en met 3 met je duopartner. Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

TERUGKIJKEN

Wat voor Engelse leenwerkwoorden kun je beter even opzoeken in het woordenboek of op internet? Waarom? Schrijf twee voorbeelden van zulke woorden in je schrift.

26

Een script lezen

JE LEERT

- wat een script is.

INFORMATIE

Een script:

- Wordt gebruikt bij een film, een televisieserie of een toneelstuk.
- Beschrijft heel precies alles wat erin te zien en te horen is, tot in het kleinste detail, zoals:
 - de plaats waarin het zich afspeelt;
 - welke personages er zijn;
 - informatie over de personages, bijvoorbeeld hoe oud ze zijn of wat ze dragen;
 - wat de situatie is, wat eraan voorafging;
 - wat er gebeurt;
 - wat de personages doen;
 - wat er wordt gezegd en hoe het moet worden.

OPDRACHT 1

- Lees het script in tekst 4 'Een betovering' een keer door.
- Besprek wat er is gebeurd. Is er een echte betovering of is er iets anders aan de hand?
- Besprek hoe je in het script ziet dat je iets moet doen of hoe je iets moet zeggen.

OPDRACHT 2

Verdeel de rollen.

- Lees het script nog een keer. Ieder leest zijn rol luidop voor. Let op de aanwijzingen in het script hoe je iets moet zeggen.
- Besprek na hoe het ging. Geef elkaar een top en een tip.
- Lees het script nog een keer samen luidop voor.

OPDRACHT 3

- Bedenk samen een slot. Maak het script af.
- Schrijf het slot van het script op een kladblaadje. Doe het op dezelfde manier als in je boek. Maak het slot niet langer dan vijf regels.
- Ben je tevreden over het slot? Schrijf het over in je eigen schrift.

OPDRACHT 4

Speel het toneelstuk met het nieuwe slot.

Je mag de tekst van je rol erbij houden.

Denk aan de handelingen die je moet uitvoeren.

Je mag 'doen alsof', bijvoorbeeld 'doen alsof je in bed ligt'.

Script 'Een betovering'

Plaats: Thuis bij Ingrid en Astrid.

Personages: Ingrid (elf jaar), draagt een nachtjapon en is op blote voeten.

Astrid (vijftien jaar), de zus van Ingrid, draagt ook een nachtjapon en is ook op blote voeten.

Moeder (veertig jaar), de moeder van Astrid en Ingrid, draagt een jurk en slippers.

Situatie: Het is vroeg in de ochtend en Astrid ligt nog in bed. Ze draagt een nachtjapon. Ze is net wakker. Het is gisteravond een beetje laat geworden, want ze keek met Ingrid naar een film. Het was een spannende, maar toch humoristische film, waarin een vader en een zoon verwisselden van lichaam. De vader werd de jongen en de jongen werd de vader. Ingrid en Astrid hadden zich erg geamuseerd. Na de film hadden ze nog een tijdje gediscussieerd wat er zou gebeuren als zo'n gedaanteverwisseling in het echt zou plaatsvinden.

Handelingen: Moeder staat in de keuken bij het aanrecht. Astrid is in haar slaapkamer, in bed.

Ingrid loopt de badkamer in, waar een spiegel boven de wastafel hangt.

Moeder: "Meisjes, schieten jullie op, anders komen jullie te laat op school!" (luid)

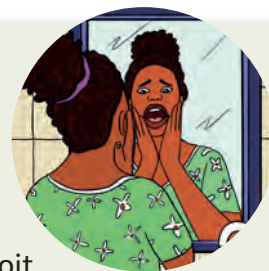
Handelingen: Astrid keert zich nog even om, trekt de deken over zich heen en bromt wat.

Ingrid kijkt in de spiegel.

Ingrid: "Help, help, mama, mama help!" (gillend)

Handelingen: Moeder rent naar de badkamer.

Moeder: "Astrid, meisje, wat is er? Voel je je niet goed?"

Ingrid: "Ik ben Astrid niet, ik ben Ingrid."

Moeder: "Luister

Astrid. Doe dat nooit meer, me zo laten schrikken.

Ik kreeg bijna een hartaanval."

Handelingen: Astrid is ook geschrokken van het gegil en komt uit de kamer.

Ze kijkt ook in de spiegel en begint ook te gillen.

Moeder: "Ingrid, houd jij ook op."

Astrid: "Ik ben Ingrid niet, ik ben Astrid."

Ingrid: "Ik ben Ingrid."

Handelingen: Moeder kijkt boos, maar ook ongerust naar de meisjes.

Moeder: "Wat gebeurt hier? Worden we allemaal gek hier? Of houden jullie me voor de gek?"

Handelingen: Ingrid en Astrid praten tegelijkertijd, praten door elkaar.

Ingrid: "Ik denk ... dat wat er met ons gebeurt, net zoals in de film is."

Astrid: "Ja, dat denk ik ook ... het is net als in de film van gisteravond."

Handelingen: Moeder slaat een hand voor haar mond van schrik en kijkt met grote ogen.

Moeder: "Jullie bedoelen toch niet wat ik denk ... Ik kan het niet geloven."

Astrid: "Zo kunnen we echt niet naar school. Ik ga niet weer in leerjaar 7 zitten."

Ingrid: "Hé, voor één dag is het toch niet erg. Ik heb vandaag een rekenrepetitie en ik ken de sommen niet zo goed. (smekend) Mama mag Astrid m'n repetitie gaan maken?"

Moeder: "Nee. Dan zou dat bedrog zijn." (erg streng)

TERUGKIJKEN

Wat vond je het lastigst: je rol spelen, een slot bedenken of het slot in scriptvorm opschrijven? Leg uit waarom.

JE LEERT

- dat talen kunnen verschillen in klanken en accenten;
- hoe Faraweners van de gebiedende wijs een verzoek maken.

INFORMATIE

Stel je voor: het is het jaar 2091. De bewoners van planeet aarde hebben al heel wat planeten ontdekt waarop andere wezens wonen. Er is een groep bewoners van de planeet Farawen op bezoek in Suriname. Ze proberen de Surinaamse talen te spreken. Maar er zijn belangrijke verschillen tussen de taal van de Faraweners en de Surinaamse talen.

Vershil 1

De Faraweners kennen de medeklinker 'k' niet in hun taal. In plaats van k zeggen ze 'b'. Let op: in het Nederlands zou je 'mab' uitspreken als 'map', maar dat mag niet. De Faraweners moeten de b altijd uitspreken als een b, ook aan het einde van een woord.

Vershil 2

Faraweners geven geen bevelen, maar gebruiken toch de gebiedende wijs. Vóór ze de zin met de gebiedende wijs uitspreken, maken ze een belgeluid ('tjing'). Na de zin zeggen ze 'nô'. Hierdoor verandert het bevel in een verzoek.

Vershil 3

De Faraweners leggen bij woorden met twee lettergrepen het accent op de eerste lettergreep. Bij woorden met drie of meer lettergrepen ligt het accent om en om, dus bijvoorbeeld op de eerste en de derde lettergreep.

Voorbeeld:

	Stappen	
1.	Wat is de vraag in het Nederlands?	Wil je een kokosnoot kopen?
2.	Gebiedende wijs in het Nederlands	Koop een kokosnoot.
3.	Spelling in het Faraweens: k = b	Boop een bobosnoot.
4.	Vraag in het Faraweens: + tjing en + nô	Tjing boop een bobosnoot nô.
5.	Onderstreep de lettergrepen die nadruk krijgen.	Tjing boop een <u>bo</u> <u>bo</u> sno <u>ot</u> nô.

OPDRACHT 1

- Schrijf de woorden in je schrift op zoals de Faraweners ze zouden uitspreken.
 - kikker (kikker – Nederlands)
 - karta (kaart – Sranan)
 - bapak (vader of meneer – Surinaams-Javaans)
 - basi (aas – Sranan)
 - boekenkast (boekenkast – Nederlands)
 - fôdeiwooko (donderdag – Saamaka)
 - paka (betalen – Saamaka)
 - kòko (kokosnoot – Karina auran)
 - aku (ik – Surinaams-Javaans)
 - karailá (sopropo – Sarnámi)
- Welk woord spreken de Faraweners hetzelfde uit?

OPDRACHT 2

Kijk naar de woorden die je hebt opgeschreven bij opdracht 1. Oefen samen hoe je de woorden als een Farawener uitspreekt. Onderstreep de lettergrepen die een accent krijgen.

OPDRACHT 3

Hoe stel je de volgende vragen in het Faraweens? Schrijf alle stappen van elke vraag in je schrift.

- Menno, wil jij betalen voor de kokosnoot?
- Kishan, wil je opa groeten?
- Meriam, wil je de kikker weggagen?

	Stappen
1.	Wat wil je vragen in het Nederlands?
2.	Gebiedende wijs in het Nederlands
3.	Spelling in het Faraweens: k = b
4.	Vraag in het Faraweens: + tjing en + nô
5.	Onderstreep de lettergrepen die nadruk krijgen.

OPDRACHT 4

Schrijf het antwoord van de volgende vragen in je schrift op.

- Welke klank komt niet voor in de taal van de Faraweners?
- Waar vallen de accenten in een woord met vier lettergrepen in de Faraweense taal?
- Ken je een woord met vijf of meer lettergrepen? Hoe zou een Farawener dit woord uitspreken?

TERUGKIJKEN

Wat vind je het moeilijkst aan de taal van de Faraweners?

Herhaling van les 9, 17 en 25

JE HERHAALT

- leestekens en hoofdletters gebruiken;
- werkwoorden in de voltooid verleden tijd schrijven;
- Engelse leenwerkwoorden in de voltooid tijd schrijven.

INFORMATIE

Kijk nog eens terug naar de lessen 9, 17 en 25 van dit thema.

OPDRACHT 1

Schrijf samen een kort verhaal in je schrift op.

1. Gebruik daarin de leestekens: . : ! ? , ; en " "
2. Gebruik de hoofdletters op de juiste manier.
3. Het verhaal moet minstens tien zinnen lang zijn.

Schrijf om de beurt een zin. Je mag elkaar daarbij helpen.

De eerste zin is:

Toen Asha die ochtend wakker werd, kon ze haar ogen niet geloven.

OPDRACHT 2

Schrijf de zinnen in de voltooid verleden tijd in je schrift op.

Omcirkel het hulpwerkwoord. Onderstreep het voltooid werkwoord.

1. Rina studeert heel hard.
2. Jonge kinderen luisteren graag naar sprookjes.
3. John las veel oude verhalen.
4. Opa en oma reizen vaker naar onbekende eilanden.

OPDRACHT 3

Maak met elk Engels leenwerkwoord een zin in de voltooid tegenwoordige tijd:

mailen – checken – trainen – coachen – skaten

TERUGKIJKEN

Bedenk een slogan waarin je aanhalingstekens, een hoofdletter en een Engels leenwerkwoord gebruikt.

29

Herhaling themawoorden

JE HERHAALT

- de betekenis van alle themawoorden uit het thema Fantasia.

INFORMATIE

Kijk nog eens terug naar de lessen 2, 10 en 18 van dit thema.

OPDRACHT 1

Neem allemaal een andere les Woordenschat voor je: les 2, 10 of 18.

- Maak vijf of meer quizvragen over de woorden uit deze les.
- Bedenk bij elke vraag een A- en een B-antwoord. Eén van de antwoorden is juist, één fout.
- Schrijf de vragen op losse blaadjes.
- Schrijf het juiste antwoord (A of B) heel klein op de achterkant van het blaadje.

OPDRACHT 2

Verzamel alle blaadjes met vragen en antwoorden. Speel de quiz klassikaal. Wie heeft de meeste antwoorden goed?

TERUGKIJKEN

Welke themawoorden vond je moeilijk?
Waarom denk je dat het belangrijk is om deze themawoorden te kennen?

Spelregels uitleggen

JE LEERT

- de spelregels van een spel uitleggen.

INFORMATIE

Als je iemand spelregels uitlegt, geef je eigenlijk een instructie.

Als je instructies geeft, doe je dat stap voor stap, in een logische volgorde. Je gebruikt signaalwoorden van tijd: eerst, daarna, vervolgens, tot slot. Je maakt er passende gebaren bij.

Zo leg je spelregels uit:

- Leg het doel van het spel uit. Wanneer heb je gewonnen?
- Vertel stap voor stap hoe het spel gaat:
- leg eerst de belangrijkste spelregels uit;
- vertel daarna de spelregels die je ook moet weten.
- Vraag of alles duidelijk is.

OPDRACHT 1

Denk na over de spelregels van 'dyul'. Wat is het belangrijkste om te weten? Wat vertel je daarna?

OPDRACHT 2

- Bepaal wie de spelregels uitlegt. De anderen observeren.
- Neem alleen de nummers van het observatieschema in je schrift over. Vul het schema in.
- De observatoren geven tops en tips.

OPDRACHT 3

- Wissel van rol. Iemand anders legt de spelregels uit.
- Degene die uitlegt, bedenkt er een extra spelregel bij.
- De observatoren geven tops en tips.
- Doe hetzelfde als a, b en c, totdat iedereen het spel een keer heeft uitgelegd.

OPDRACHT 4

- Bedenk een ander spel om uit te leggen.
- Oefen om de beurt met het uitleggen van de spelregels.
- Spreek af wie het spel voor de klas gaat uitleggen.
- Oefen nog een keer en geef tops en tips.

TIP

Speel eerst een proefspelletje, waarbij iedereen nog vragen mag stellen over hoe het ook alweer gaat. In een proefspelletje gaat het nog niet om winnen. Daarna speel je het spel pas echt.

Observatieschema spelregels uitleggen

	naam:	ja	nee	±
1.	vertelt het doel van het spel			
2.	legt het spel stap voor stap uit			
3.	vertelt de belangrijkste spelregels eerst			
4.	gebruikt signaalwoorden van tijd (eerst, daarna, vervolgens)			
5.	vraagt of alles duidelijk is			

TERUGKIJKEN

Wat is het moeilijkste van een spel uitleggen?

THEMA

5

Samenwerking

1 Een nieuw thema

JE LEERT

- woorden en begrippen rond het thema Samenwerking;

INFORMATIE

Het nieuwe thema is Samenwerking. Een bijzondere manier is Gotong royong (spreek uit: gottong-rojong). In Suriname is het een bekend woord. Het betekent samenwerken, klaarstaan voor een ander en elkaar helpen. Jij doet iets voor mij en morgen doe ik iets voor jou. Dat vinden we ook heel belangrijk.

In dit thema krijg je er informatie over en leer je hoe je anderen enthousiast kunt maken om zo een samenwerking, zo een gotong royong, mee te helpen organiseren en vooral om aan zo een actie mee te doen.

OPDRACHT 1

- Bedenk voorbeelden van gotong royong.
- Welke voorbeelden heb je zelf meegemaakt?
- Vertel elkaar om de beurt over één voorbeeld dat je zelf hebt meegemaakt. Denk aan:
 - Wie waren erbij?
 - Waar was het?
 - Wat gebeurde er?
 - Wat was er leuk aan?

OPDRACHT 2

- Maak een woordspin over samenwerking of gotong royong. Spreek af wie schrijft. Noem om de beurt een woord dat erbij past.
- Ruil de woordspin met die van een andere groep. Welke woorden had jouw groep niet?

OPDRACHT 3

Blader door de lessen van dit thema. Schrijf de antwoorden op de vragen op.

- In welke les staat een tekst met de titel 'Samen maken we het feest!'?
- In welke lessen kom je het woord 'inzamelingsactie' tegen?
- In welke les ga je stoelen bestellen?
- Waarover gaat les 12?
- In welke les leer je iets over Javaanse klanken?
- Kijk naar de afbeelding en de titel in les 5. Welk taalgrapje zit erin verstopt?
- In welke les ga je een gedicht schrijven?
- Waarover gaat les 17?

TERUGKIJKEN

Welke afbeelding in dit thema vind jij het mooist?
In welke les staat die?

2

Themawoorden

JE LEERT

- de betekenis van vijftien nieuwe woorden bij het thema Samenwerking.

INFORMATIE

Woord	Betekenis	Voorbeeldzin
de afkomst	De familie of het land waar je vandaan komt.	Angela is van Chinese afkomst.
cultureel	Wat met jarenlange (of zelfs: eeuwenlange) gewoontes en gebruiken van een volk of wat met kunst te maken heeft.	In het cultureel centrum is een tentoonstelling over de Inheemsen te zien.
de gastheer/de gastvrouw	De man of vrouw bij wie iemand als gast is.	Tijdens het feestje had de gastheer voor iedereen een kleine verrassing.
gezamenlijk	Met elkaar. Samen.	De sporters zongen bij de prijsuitreiking gezamenlijk het Surinaamse volkslied.
de immigratie	Het in een land komen wonen.	Veel mensen zijn door immigratie in Suriname komen wonen.
het individu	Eén enkel mens.	Elk individu moet zich aan de regels van fatsoen houden.
de inspanning	De moeite die het je kost om iets te doen.	Het optillen van de zware balk kostte veel inspanning van de arbeiders.
loyaal	Trouw zijn aan iemand.	Vele arbeiders gingen niet in staking, omdat zij loyaal bleven aan de leiding van het bedrijf.
normen en waarden	Geschreven en ongeschreven regels in de samenleving voor normaal gedrag.	Volgens mijn oma is één van de Surinaamse normen en waarden dat je respect moet hebben voor ouderen en hen waar nodig moet helpen.
oorspronkelijk	Eerst, aan het begin. Aanvankelijk.	Oorspronkelijk woonden er alleen Inheemsen in Suriname.

de inspanning

de overtocht

het individu

de overtocht	Het oversteken van een stuk water, een rivier of een zee met een boot.	De overtocht van Paramaribo naar Meerzorg duurde minder dan een kwartier.
het ritueel	Iets heel plechtig doen in een vaste volgorde.	Het is een vast ritueel om met Divali eerst te bidden en dan lichtjes aan te steken.
de traditie	Een gewoonte of leefregel die een groep mensen al heel lang volgt.	Het is een traditie om je schoenen uit te doen als je ergens naar binnen gaat.
een wederdienst bewijzen	Iets terugdoen voor iemand die iets voor jou heeft gedaan.	Om mijn tante een wederdienst te bewijzen voor het bakken van mijn verjaardagstaart, ging ik haar erf van onkruid ontdoen en harken.
zorgdragen voor	Passen op. Zorgen voor.	Tijdens het festival zal de politiekapel zorgdragen voor de muziek.

OPDRACHT 1

Maak een woordspin met het woord *traditie*. Schrijf ten minste acht woorden op die in je opkomen.

Ruil met het duo dat naast je zit en lees hun woordspin.

Ken je alle woorden? Neen? Vraag dan om uitleg.

OPDRACHT 2

Schrijf de zinnen in je schrift over. Vul het juiste themawoord in.

1. Sam en ik gaan altijd ... op pad. We zijn de beste vrienden.
2. Sam is van Hindoestaanse ... en ik kom ... uit Brazilië.
3. Als Sam gaat voetballen, kan ik ... voor zijn hond Pluto. Als ik ga zwemmen, let Sam erop dat mijn hond Tyson niet de straat op rent. We bewijzen elkaar een ...
4. Het is inmiddels onze ... om samen naar voetbalwedstrijden te kijken. We doen dat al jaren.
5. We hebben dan een heel ...: eerst trekken we onze voetbalshirts aan, dan leggen we alle kussens voor de tv, en schrijven in een schrift wie er allemaal scoren.
6. We zijn heel ... aan elkaar. We zullen elkaar nooit in de steek laten.
7. Sam is ook een supergrappige jongen, hij is het leukste ... dat ik ken.

OPDRACHT 3

Welke twee zinsdelen horen bij elkaar? Schrijf de volledige zin in je schrift over.

a.	De gastheer	1.	dat je 'u' zegt tegen een ouder persoon.
b.	In het cultureel centrum	2.	naar Suriname gekomen.
c.	Ruim 100 jaar geleden zijn veel Javanen door immigratie	3.	ontvangt iedereen bij het feestje.
d.	Eén van de Surinaamse normen en waarden is	4.	duurt een halfuur.
e.	De overtocht van Suriname naar Guyana	5.	is een tentoonstelling te zien over de kunst van de Wayana.

OPDRACHT 4

Welke woorden horen bij elkaar? Schrijf ze in je schrift over.

a.	wederdienst
b.	loyaal
c.	overtocht
d.	normen en waarden
e.	inspanning
f.	traditie
g.	individueel
h.	oorspronkelijk

1.	leefregels
2.	mens
3.	moeite
4.	gewoonte
5.	eerst
6.	iets terug doen
7.	oversteek
8.	trouw

OPDRACHT 5

Vergelijk je antwoorden bij opdracht 2 tot en met 4 met je duopartner. Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

TERUGKIJKEN

Schrijf het werkwoord bij het themawoord.

- a. de immigratie – ...
- b. de inspanning – ...

Verbanden: voorbeeld

JE LEERT

- het verband *voorbeeld* in een tekst herkennen.

INFORMATIE

In een tekst hebben zinsdelen, zinnen en alinea's met elkaar te maken; er is een **verband**. Er zijn verschillende soorten verbanden. Eén ervan is **voorbeeld**.

De **signaalwoorden** *bijvoorbeeld, een voorbeeld, denk aan, onder andere, zoals* en *als* geven aan dat er een voorbeeld volgt in het volgende zinsdeel, de volgende zin of alinea.

Bijvoorbeeld:

Je kunt op veel manieren aardig zijn voor een ander, **zoals** iemand helpen. Maar ook iets liefs zeggen of een brasa geven zijn **een voorbeeld** van aardig gedrag.

OPDRACHT 1

- Lees tekst 1 'Help mij vandaag en morgen help ik jou!'.
- Schrijf de antwoorden op de vragen op.
 - Wat betekent 'gotong royong'?
 - Waar komt 'gotong royong' vandaan?
- Lees de titel. In welke alinea wordt de titel het best uitgelegd? Schrijf het nummer van deze alinea op.

OPDRACHT 2

- In alinea 3 wordt een voorbeeld gegeven. Waarvan? Schrijf het kort in je schrift op.
- In alinea 4 wordt ook een voorbeeld gegeven. Waarvan?
- Schrijf op aan welk signaalwoord je de voorbeelden hebt herkend.

OPDRACHT 3

- In alinea 5 worden twee voorbeelden gegeven van hoe niet-Javaanse Surinamers 'gotong royong' gebruiken. Schrijf deze voorbeelden kort op.
- Schrijf op aan welk signaalwoord je de voorbeelden hebt herkend.

OPDRACHT 4

Kijk naar de afbeeldingen bij de tekst. Hierop zie je voorbeelden van 'gotong royong'. Schrijf in je schrift op welke voorbeelden je ziet op afbeelding 1 en afbeelding 2.

OPDRACHT 5

- Vergelijk je antwoorden bij opdracht 1 tot en met 4 met je duopartner. Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.
- Bedenk samen een nieuw voorbeeld van 'gotong royong'.

tekst 1

Help mij vandaag en morgen help ik jou!**Gotong royong**

- 1 Wat een fijne woorden om uit te spreken, hè? Gotong royong. Herhaal het een paar keer. Gotong royong heeft te maken met gezamenlijke inspanning, met samenwerken.

Geschiedenis

- 2 Gotong royong is oorspronkelijk een Javaanse term, dat hoor je meteen. Het komt van Java, een eiland in Indonesië, waar de Javaanse voorouders van sommige Surinamers vandaan kwamen. Tijdens de Javaanse immigratie tussen 1890 en 1938 maakten ze de overtocht naar Suriname. Naast laos en peperzaadjes namen ze ook hun normen en waarden en gewoonten mee naar Suriname, zoals 'gotong royong'.

Gotong royong in actie

- 3 Een voorbeeld van hoe Surinaamse-Javanen 'gotong royong' uitvoerden, is dat ze samen bouwden. De hele familie bouwde gezamenlijk een huis voor familieleden, want vele handen maken licht werk. De gastheer hielp mee met het bouwen. De gastvrouw en de andere vrouwen van de hulpontvangende familie kookten voor de bouwers. Niemand werd uitbetaald, een bordje heerlijke nasi of bami of petjil was voldoende. Gewoon, omdat je zorg draagt voor elkaar en loyaal bent naar elkaar. Als na een tijdje andere familieleden een huis wilden bouwen, dan bewezen de gastheer en de gastvrouw samen met

hun gezin of familie een wederdienst en hielpen meebouwen.

Gotong royong kan overal

- 4 Bij gotong royong gaat het om 'wij samen', niet om het individu, ik alleen. Niet ieder voor zich, maar samen voor elkaar. Denk aan samenwerken, samen leven, samen spelen, samen lachen, samen verdriet hebben, samen helpen, samen delen en om elkaar geven.
- 5 In Suriname hebben we veel van elkaars culturele gewoonten geleerd en overgenomen. Het 'gotong-royongen' is inmiddels ook bij veel Surinamers van niet-Javaanse afkomst een traditie geworden. Bijvoorbeeld als er een hond is weggelopen, dan helpt iedereen zoeken. Of als iemand is overleden. Dan komen tantes, ooms, neefjes en nichtjes helpen met het organiseren van de rituelen rond de uitvaart, zoals singi neti. Onderling wordt er dan afgestemd wie wat doet of betaalt. Gotong royong wordt gewaardeerd, vooral in moeilijke tijden. De personen die geholpen worden, zijn altijd dankbaar.

TERUGKIJKEN

Noem ten minste twee soorten tekstverbanden.

Noem bij elk tekstverband een signaalwoord waaraan je het kunt herkennen.

4

Lijdend en meewerkend voorwerp

JE HERHAALT

- het lijdend voorwerp en meewerkend voorwerp vinden in een zin.

INFORMATIE

Het lijdend voorwerp (lv) vind je door te vragen:

wie of wat + werkwoordelijk gezegde + onderwerp?

Het meewerkend voorwerp (mv) vind je door te vragen:

aan wie of voor wie of aan wat of voor wat + wg + ow + lv.

Bijvoorbeeld:

De hele familie bouwde een nieuw huis voor één van de slachtoffers van de natuurramp.

Wat bouwde de hele familie? lv = een nieuw huis.

Voor wie bouwde de hele familie een nieuw huis? mv = voor één van de slachtoffers van de natuurramp.

OPDRACHT 1

Schrijf de persoonsvorm (pv), het werkwoordelijk gezegde (wg) en het onderwerp (ow) van de zin op. Doe het zo:

pv/wg =

ow =

1. De medewerkers organiseerden een feestje voor Jane.
2. De gastenlijst had Andy al aan Reza doorgegeven.
3. Alice gaf Andy toen de plannen.
4. De financiële afdeling moest voor Reza een cheque voor de bank uitschrijven.
5. Alice liet Gilly's moeder haar feestjurk zien.
6. Ondertussen schonk Gilly's moeder een glas thee voor haar in.

TIP

Weet je nog? Het lv begint nooit met een voorzetsel.

OPDRACHT 2

Lees de zinnen van opdracht 1 nog eens.

- a. Schrijf bij iedere zin de vraag om het lv te vinden op.
Schrijf het lv erachter.
- b. Schrijf bij iedere zin de vraag om het mv te vinden op.
Schrijf het mv erachter.

Doe het zoals in het voorbeeld in het informatieblokje.

TIP

Kijk nog eens op het overzicht van alle zinsdelen.

OPDRACHT 3

Vergelijk je antwoorden bij opdracht 1 en 2 met je duopartner. Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

TERUGKIJKEN

Welk zinsdeel zoek je als eerste als je zinsdelen moet benoemen?

Welk zinsdeel zoek je als laatste?

Waarom moet het volgens die volgorde?

5

Stoffelijke bijvoeglijke naamwoorden

JE LEERT

- stoffelijke bijvoeglijke naamwoorden vormen en benoemen.

INFORMATIE

Een stoffelijk bijvoeglijk naamwoord is een bijvoeglijk naamwoord dat zegt van welk materiaal iets is gemaakt.

Bijvoorbeeld:

De *houten* tafel. (Het is een tafel van hout. Hout is het materiaal.)

De *gouden* oorbel. (Het is een oorbel van goud. Goud is dus het materiaal.)

De stoffelijke bijvoeglijke naamwoorden eindigen bijna altijd op -en.

Soms blijft de stofnaam onveranderd:

- een *aluminium* buis
- een *bamboe* hutje
- een *plastic* fles

Soms kun je kiezen tussen de twee vormen:

- een *gipsen* been of een *gips* been
- een *rubberen* bal of een *rubber* bal

Een enkele keer verandert de grondvorm van het woord:

- de *glazen* vaas

OPDRACHT 1

Schrijf de juiste vorm van het stoffelijk bijvoeglijk naamwoord op.

1. Oma heeft een (goud) ... ketting gehad voor haar verjaardag.
2. De neven hadden een (riet) ... afdakje voor de kleintjes gemaakt.
3. Cindy heeft een (marmer) ... beeld in de tuin.
4. Liesbeth kreeg een (zilver) ... armband van haar man.
5. Gyan pakte een (ijzer) ... schep om een gat te graven.

OPDRACHT 2

Schrijf de stoffelijk bijvoeglijke naamwoorden in de zin op.

1. De groene rok is gemaakt van fluwelen stof.
2. Het porseleinen kopje staat in het kleine kastje.
3. Het lange meisje droeg een zijden jurk.
4. Het betonnen gebouwtje staat aan het eind van een lange straat.
5. Het bronzen beeld was in een kartonnen doos verpakt.

TIP

Kijk of je kunt zeggen: Het is gemaakt van ...

OPDRACHT 3

Vergelijk je antwoorden bij opdracht 1 en 2 met je duopartner. Zijn er verschillen?

Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

TERUGKIJKEN

Bedenk extra voorbeelden van stoffelijke bijvoeglijke naamwoorden.

6

Lied over saamhorigheid

JE LEERT

- een voorbeeld van taalverwantschap;
- het refrein van een lied in het Hindi naar je eigen thuistaal vertalen;

INFORMATIE

Ham sab Sūrīnāmī hai' is een lied in het Hindi. Het refrein gaat als volgt:

Ham sab Sūrīnāmī hai
 Ham sab Sūrīnāmī hai
 Apnī manzil eka hai, ha ha ha
 eka hai, ho ho ho; eka hai
 Ham sab Sūrīnāmī hai
 Ham sab Sūrīnāmī hai

Wij zijn allen Surinamers
 Wij zijn allen Surinamers
 En hebben eenzelfde bestemming, ha ha ha
 Is hetzelfde, ho ho ho, is hetzelfde
 Wij zijn allen Surinamers
 Wij zijn allen Surinamers

OPDRACHT 1

- Vertaal het refrein van het lied *Ham sab Sūrīnāmī hai'* naar je eigen thuistaal. Je hoeft het niet letterlijk te vertalen. De tekst moet op de melodie passen.
- Zing de vertaling.

TERUGKIJKEN

In welke taal is het lied oorspronkelijk geschreven?
 Welke Surinaamse taal is verwant aan het Hindi?

7 Open en gesloten vragen stellen

JE LEERT

- open en gesloten vragen afwisselen in een vraaggesprek.

INFORMATIE

Als je in een gesprek open vragen stelt, dan kom je meer te weten.

Open vragen beginnen met w/h-woorden zoals: *wat, waarom, waardoor* of met het woord *hoe*.

Wil je informatie checken, dan zijn gesloten vragen geschikter. Op een gesloten vraag is het antwoord ja of nee.

Bijvoorbeeld:

Open vraag: "Welk voorbeeld van gotong royong heb je al eens meegemaakt?"

Gesloten vraag: "Is dat een voorbeeld van samenwerken?"

OPDRACHT 1

Bespreek de vragen. Welke vragen zijn open? Welke gesloten?

- Heb je vandaag een goede daad verricht?
- Welke goede daad heb je vandaag verricht?
- Waar was dat?
- Waarom was dat een goede daad?
- Ben je trots op deze goede daad?
- Welke reden heb je om daar trots op te zijn?
- Is dat een goede reden?

OPDRACHT 2

Kies uit de vragen van opdracht 1 welke drie het belangrijkste zijn.
Bespreek waarom dit de belangrijkste vragen zijn.

OPDRACHT 3

- Kies een voorbeeld van gotong royong dat niet in het boek staat.
- Spreek af welke groep begint met vragen stellen.
- Groep 1 stelt vragen en probeert zo te raden:
 - welk voorbeeld de andere groep heeft gekozen;
 - of dit voorbeeld zelf bedacht is;
 - of dit een voorbeeld is van gotong royong.
- Daarna stelt de andere groep de vragen.

TIP

Noem bij iedere vraag de naam van de klasgenoot aan wie je de vraag stelt. Zo voorkom je dat er door elkaar wordt gepraat.

Regels bij spreken en luisteren:

- Laat elkaar uitspreken.
- Spreek beleefd, met twee woorden.
- Spreek luid en duidelijk, maar schreeuw niet.
- Spreek rustig, maar niet te langzaam.
- Spreek correct, zonder taalfouten.
- Stel vragen als iets je niet duidelijk is.

TERUGKIJKEN

Denk terug aan de gesprekken uit opdracht 1 tot en met 3.
Welke open vraag leverde de meeste informatie op?
Welke gesloten vraag leverde de meeste informatie op?

8

Een oproep schrijven

JE LEERT

- een oproep schrijven.

INFORMATIE

Kenmerken van een oproep:

- het is een verzoek aan mensen om iets te doen;
- er staat wat je graag wilt dat de mensen doen;
- er staat waar de mensen verwacht worden;
- er staat hoe laat de mensen verwacht worden;
- er staat wie de activiteit organiseert;
- er staat wat de mensen mee moeten nemen;
- het heeft een vriendelijke toon, je doet immers een verzoek;
- het trekt de aandacht met een leuke afbeelding en mooie kleuren.

OPDRACHT 1

Maak een oproep voor Khushi en Imelda, waarin ze aan hun buurt vragen om de speeltuin schoon te maken.

Schrijf de steekwoorden op een kladblaadje. Bedenk:

- een naam voor de speeltuin;
- waar die is;
- voor wie de oproep is;
- wanneer er wordt opgeruimd;
- hoe laat het opruimen begint;
- andere belangrijke informatie (bijvoorbeeld: wat iedereen mee moet nemen).

OPDRACHT 2

Schrijf je oproep aan de hand van je steekwoorden in tien tot vijftien regels op een kladblaadje.

OPDRACHT 3

- Controleer je oproep. Schrijf de antwoorden in je schrift.
 - Is de oproep volledig? ja/nee
 - Is de toon vriendelijk? ja/nee
 - Is het handschrift goed te lezen? ja/nee
 - Is de spelling correct? ja/nee
- Verbeter je oproep zo nodig.

OPDRACHT 4

- Ben je tevreden? Schrijf je oproep dan netjes op het tekenpapier over.
- Geef de belangrijkste kop of zin een opvallende kleur.
- Zoek in tijdschriften, boeken of op internet naar een passende afbeelding bij je oproep. Plak het erbij. Of maak er een passende tekening bij.

TERUGKIJKEN

Wanneer is een oproep goed?

Helpende handen gezocht!

Spelletjesmiddag Ouderenclub

Wij zijn op zoek naar mensen die ons kunnen komen helpen op de spelletjesmiddag op

10 april van 13.00 tot 17.00 uur.

We hebben hulp nodig bij het klaarzetten van alle spullen voor de spelletjes, het begeleiden van de spelletjes en het opruimen. Daarnaast zoeken we mensen die kunnen helpen bij het inschenken van drankjes.

Vaders, moeders, broers, zussen, ooms, tantes, neefjes, nichtjes, buurmannen en buurvrouwen mogen allemaal komen helpen, want: vele handen maken licht werk. Wil je helpen? Meld je aan bij Simone op 07899881.

Alvast bedankt!

TIP

Lees elkaars teksten en geef elkaar tops en tips.

9

Leestekens en hoofdletters

JE LEERT

- leestekens en hoofdletters op de juiste manier schrijven in een tekst.

INFORMATIE

Leestekens en hoofdletters zijn belangrijk in een tekst om die goed te kunnen lezen. Je gebruikt een komma als in de zin een pauze te horen is.

Dat gebeurt:

1. voor een voegwoord (zoals: *want*, *daarom*, *terwijl*, *omdat* en *of*), maar niet na 'en';
2. bij een opsomming;
3. als je iemand aanspreekt.

Bijvoorbeeld:

1. Gotong royong is een traditie, want het gebeurt al eeuwenlang.
2. Je kunt gezamenlijk bouwen, koken, dieren verzorgen en bepaalde zaken regelen.
3. Tanisha, kan ik je helpen? Zal ik je helpen, Sara?

OPDRACHT 1

Luister goed naar de leerkracht. Schrijf de zinnen in je schrift op. Gebruik leestekens en hoofdletters.

OPDRACHT 2

- a. Vergelijk elkaars werk.
- b. Bespreek elkaars fouten. Gebruik daarbij het overzicht over leestekens.

TERUGKIJKEN

Hoe hoor je welk leesteken je moet gebruiken?

- a. Schrijf de leestekens op waarbij je een pauze hoort.
- b. Schrijf de leestekens op die je kunt horen aan de intonatie (toon van je stem).
- c. Welke leestekens zijn er nog meer? Hoe hoor je wanneer je die moet gebruiken?

10 Themawoorden

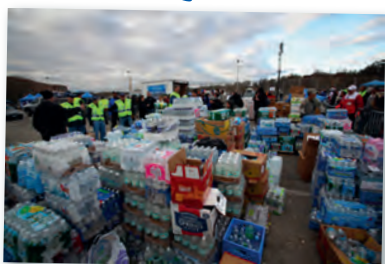
JE LEERT

- de betekenis van vijftien nieuwe woorden bij het thema Samenwerking.

INFORMATIE

Woord	Betekenis	Voorbeeldzin
de coördinatie	Met elkaar afspreken wie wat gaat doen en daar leiding aan geven. De organisatie.	De coördinatie van de zwemwedstrijden was heel goed, want eenieder wist wat die moest doen en hoe er samengewerkt moest worden.
de donatie	Geld of iets anders dat je geeft om een project of activiteit of iemand te steunen. De schenking.	Amira deed een donatie van 50 SRD aan het Rode Kruis.
het draaiboek	Een uitgewerkt plan op papier waarin stap voor stap staat hoe je iets gaat doen.	Om ervoor te zorgen dat het festival goed zou verlopen, werd er een draaiboek gemaakt.
gruwelijk	Heel erg, akelig, verschrikkelijk.	De gruwelijke foto's van de slachtoffers van de aanrijding werden van het internet gehaald.
het hulppakket	Een pak met spullen voor mensen in nood.	Gelukkig kregen de vluchtelingen allemaal een hulppakket met water en eten.
humanitair	Goed voor elkaar zorgend. Menselijk, met sociaal gevoel. Menslievend.	Humanitaire hulp bieden met voedsel, dekens en medicijnen is het minste wat we kunnen doen.
de menslievendheid	Het aardig zijn voor elkaar. Menselijkheid.	Uit menslievendheid bleven de vrijwilligers tot 's avonds laat hulp bieden aan de slachtoffers van de tornado.
miserabel	Ellendig. Heel vervelend.	Het zieke meisje voelt zich miserabel.
in natura	Met goederen of diensten betalen, niet met geld.	In het veraf gelegen dorp wordt veel in natura betaald, omdat daar weinig geld in omloop is.

het hulppakket

het slachtoffer

de solidariteit

de noodsituatie	Een moment waarop iemand in grote problemen is geraakt.	De politie werd gebeld voor een noodsituatie.
de oproep	Een vraag naar de mensen toe om bijvoorbeeld hulp te bieden.	Deze oproep is voor de ouders bedoeld.
rampzalig	Heel erg.	Door dat rampzalig ongeluk verloren tientallen mensen hun leven.
het slachtoffer	Iemand die bijvoorbeeld gewond is geraakt of iets ergs is overkomen.	Het slachtoffer van de aanrijding werd naar de Spoedeisende Hulp vervoerd.
de solidariteit	Het gevoel dat je bij elkaar hoort.	Er heerst grote solidariteit onder de inwoners van het dorp.
de tragiek	Het droevige van een gebeurtenis.	De tragiek is dat de enige dokter van het dorp nu zelf ernstig ziek is.

OPDRACHT 1

Maak een zin met het woord.

1. solidariteit
2. de coördinatie

OPDRACHT 2

Bedenk steeds een passend voorbeeld en schrijf het in je schrift op.

- a. Waarmee kan je betalen als je in natura betaalt?
- b. Wat kan een donatie zijn aan het Leger des Heils?
- c. Wat zou er in een hulppakket kunnen zitten?
- d. Wat zou een noodsituatie kunnen zijn?
- e. Waar kun je slachtoffer van zijn?

OPDRACHT 3

Schrijf een woord dat ongeveer hetzelfde betekent in je schrift op.

1. humanitair
2. miserabel
3. rampzalig
4. gruwelijk

OPDRACHT 4

Welke woorden horen bij elkaar? Schrijf ze in je schrift over.

a.	tragiek
b.	menslievendheid
c.	draaiboek
d.	oproep

1.	plan
2.	vraag
3.	aardig
4.	droevig

TERUGKIJKEN

Welk woord vond je het belangrijkste? Waarom?

11

Verbanden: doel - middel

JE LEERT

- het verband *doel - middel* in een tekst herkennen.

INFORMATIE

In een tekst hebben zinsdelen, zinnen en alinea's met elkaar te maken; er is een **verband**. Er zijn verschillende soorten verbanden. Eén ervan is **doel - middel**.

Als je vertelt wat je wil bereiken en wat je daarvoor gaat gebruiken, dan vertel je iets over **het doel** en **het middel**.

Stel:

Je hebt buikpijn en daar wil je zo snel mogelijk vanaf komen.

Je zegt dan bijvoorbeeld: Ik drink gemberthee om van mijn buikpijn af te komen.

Je *doel* is: van je buikpijn afkomen.

Het *middel* is: gemberthee drinken. (want dat is een huismiddeltje dat helpt tegen buikpijn.)

Het verband *doel - middel* herken je aan de signaalwoorden: *waarmee, daarmee, met dat doel, het doel is, door middel van, om, om te en met behulp van*.

Bijvoorbeeld:

- **Door middel van** hard wrijven, kun je de vlek verwijderen.
- **Met behulp van** een kwast kun je de muur verven.
- Daar liggen de boten **waarmee** we de rivier opvaren.
- Op alle tafeltjes staan viltstiften en kleurpotloden. **Daarmee** kun je je werkstuk versieren.
- **Het doel is** om zoveel mogelijk geld op te halen. Daarom zetten we ons allemaal erg in voor deze actie.

OPDRACHT 1

- Lees voor jezelf tekst 2 'Tragiek kan iedereen treffen'.
- Bespreek: Wat is de hoofdgedachte van de tekst? Kies uit:
 - Bij een ramp komt het Nationaal Coördinatie Centrum voor Rampenbeheersing (NCCR) in actie.
 - Iedereen kan iets ergs overkomen en vooral dan moeten we elkaar helpen.
 - Mensen willen alleen hulp geven als anderen iets ergs overkomt.

OPDRACHT 2

In alinea 2 staat de zin: 'Het NCCR heeft een draaiboek klaarliggen waarmee het in noodsituaties direct hulp kan bieden.'

Schrijf in je schrift op:

- Wat is in deze zin het doel?
- Wat is het middel?
- Aan welk signaalwoord herken je het verband?

OPDRACHT 3

In alinea 2 staan de volgende zinnen: 'In het geval van een afgebrand kindertehuis waren de mensen gul. Ze vonden het erg zielig voor de kinderen en doneerden grote bedragen. Daarmee hoopten ze dat de kinderen snel weer een dak boven hun hoofd zouden hebben.' Schrijf in je schrift op:

- Wat is in deze zin het doel?
- Wat is het middel?
- Aan welk signaalwoord herken je het verband?

OPDRACHT 4

- Zoek in de tekst nog een zin met een doel-middelverband. Schrijf de zin in je schrift op.
- Wat is in deze zin het doel?
- Wat is het middel?
- Aan welk signaalwoord herken je het verband?

OPDRACHT 5

In alinea 3 wordt een voorbeeld gegeven.

- Schrijf het voorbeeld in je schrift op.
- Aan welk signaalwoord herken je het verband?

tekst 2

Tragiek kan iedereen treffen

- 1 'Kindertehuis Nos Kasitas afgebrand', stond als kop op de voorpagina van de krant. Er waren iets meer dan tachtig jonge slachtoffers; kinderen die plotseling zonder huis, kleren, schoolboeken en schoenen waren. Wat een wanhopige dag moet dat zijn geweest. Wat moeten die kinderen zich miserabel gevoeld hebben. Inmiddels zijn de kinderen gelukkig weer ondergebracht in een groot huis met genoeg kamers.
- 2 Het Nationaal Coördinatie Centrum voor Rampenbeheersing (NCCR) had de coördinatie op die rampzalige dag. Het NCCR heeft een draaiboek klaarliggen waarmee het in noodsituaties direct hulp kan bieden. In dat draaiboek staat precies wat het centrum moet doen en hoe de taakverdeling is. Meestal neemt het centrum ook alle gelddonaties en donaties in natura in ontvangst. In het geval van een afgebrand kindertehuis waren de mensen gul. Ze vonden het erg zielig voor de kinderen en doneerden vele goederen en grote bedragen. Daarmee hoopten ze dat de kinderen snel weer een onderdak zouden hebben.
- 3 Gotong royong heeft als doel om mensen te helpen. Vooral als mensen in nood zijn hebben ze anderen nodig. Wanneer er grote of ernstige problemen zijn die een grote groep mensen treffen, zoals natuurrampen, schieten mensen elkaar te hulp.

- 4 Zoals na een verwoestende storm een paar jaar terug op het eiland Sint-Maarten. De gruwelijke televisiebeelden van vernietigde huizen en gebouwen waren akelig om naar te kijken. Internationale humanitaire hulporganisaties uit verschillende landen stuurden hulppakketten. Met behulp van helikopters werden spullen waaraan het meest behoefte was, zoals water, voeding en kleding naar het eiland gebracht. Mensen troostten elkaar om de gevallen slachtoffers. Op zulke momenten merk je de solidariteit en menslievendheid.
- 5 Tragiek kan iedereen treffen. Vandaar deze oproep: laten wij elkaar als mensen op deze aarde vooral helpen wanneer het hard nodig is.

TERUGKIJKEN

Wat is een doel? Wat is een middel? Leg het in je eigen woorden uit.

Bezittelijk voornaamwoord

JE LEERT

- wat bezittelijke voornaamwoorden zijn;
- bezittelijke voornaamwoorden gebruiken in een zin.

INFORMATIE

Een bezittelijk voornaamwoord geeft aan bij wie iets of iemand hoort. Een bezittelijk voornaamwoord hoort bij een zelfstandig naamwoord. Soms staan er andere woorden tussen het bezittelijke voornaamwoord en het zelfstandige naamwoord.

Bijvoorbeeld:

mijn	Dit is mijn tas. Dit is mijn nieuwe tas.
je/jouw/uw	Asha is je/jouw zusje. Asha is uw jongste nichtje.
haar zijn	Ronnie is haar/zijn vader.
ons/ons	Tikkie is ons hondje. Tikkie is onze hond.
jullie/uw	Hier is jullie huis. Hier is uw eigen huis.
hun	Tikkie is hun allerliefste hond.

Let op:

Bij het-woorden gebruik je het bezittelijke voornaamwoord **ons** in plaats van onze. **het** zusje - **ons** zusje; **het** kind - **ons** kind; **het** boek - **ons** boek.

OPDRACHT 1

Lees de zinnen. Schrijf de bezittelijke voornaamwoorden in je schrift op.

1. In onze stad is een vreselijke ramp gebeurd.
2. Bij een brand in het weeshuis zijn tachtig kinderen al hun spullen kwijtgeraakt.
3. Boeken, speelgoed, zelfs al hun kleren waren verbrand.
4. Mijn oma vond het zo zielig dat ze al haar gespaarde geld heeft gedoneerd.
5. Ze zegt: "Het probleem van die arme kinderen is ook ons probleem."
6. Waren alle mensen maar zoals onze gulle oma.

OPDRACHT 2

Schrijf het juiste bezittelijke voornaamwoord in je schrift op.

1. Ik heb voldoende spaargeld.
Ik geef spaargeld aan de slachtoffers.
2. De brand is de tragiek van die weeskinderen.
Het is ... tragiek.
3. De districtscommissaris deed ook een donatie.
Het was ... donatie.
4. Mijn zusje heeft een leesboek dat ze wilde afstaan.
Ze wilde ... leesboek afstaan.
5. We hebben de kinderen op de tv gezien.
We zagen ze op ... tv.
6. Gelukkig hebben wij nog een huis.
Gelukkig hebben we ... huis nog.

OPDRACHT 3

Schrijf twee zinnen met bezittelijke voornaamwoorden in je schrift op.

OPDRACHT 4

Vergelijk je antwoorden bij opdracht 1 en 2 met je duopartner.
Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

OPDRACHT 5

Wissel van schrift. Onderstreep de bezittelijke voornaamwoorden in elkaars zinnen uit opdracht 3.

TERUGKIJKEN

Schrijf een zin met 'ons' als bezittelijk voornaamwoord in je schrift op.
Schrijf een zin met 'onze' als bezittelijk voornaamwoord op.

Bijvoeglijke naamwoorden benoemen

JE LEERT

- bijvoeglijke naamwoorden benoemen die niet vóór een zelfstandig naamwoord staan.

INFORMATIE

Het bijvoeglijke naamwoord geeft informatie over het onderwerp of lijdend voorwerp en over het werkwoord.

Een bijvoeglijk naamwoord kan vóór een zelfstandig naamwoord staan:

Bijvoorbeeld: de blauwe bank
de slimme vrouw
de lange tafel

Een bijvoeglijk naamwoord kan ook niet vóór een zelfstandig naamwoord staan, maar erna.

Bijvoorbeeld: De bank is blauw.
De vrouw is slim.
De tafel is lang.

OPDRACHT 1

Schrijf de bijvoeglijke naamwoorden in je schrift op.

1. Het haar van Aisha is lang.
2. Een koelkast is wel duur.
3. Die fruitschaal is zilverkleurig.
4. Tante Jenny ziet er prachtig uit.
5. De broertjes Antino zijn heel slim.

OPDRACHT 2

Schrijf de bijvoeglijke naamwoorden in je schrift op.

1. De overstroming van het dorp was rampzalig.
2. Het water stroomde snel.
3. De huizen gingen daardoor kapot.
4. Of de huizen kunnen worden gerepareerd is twijfelachtig.
5. De solidariteit met de slachtoffers is groot.

OPDRACHT 3

Schrijf de bijvoeglijke naamwoorden in je schrift op.

1. De snelle actie voor de slachtoffers is succesvol geweest.
2. De meeste mensen blijken gul.
3. De huilende slachtoffers waren ook heel wanhopig.
4. Maar ze zijn dankbaar.
5. Onze landgenoten blijken loyaal.

OPDRACHT 4

Vergelijk je antwoorden bij opdracht 1 en 2 met je duopartner.

Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

OPDRACHT 5

Kies een bijvoeglijk naamwoord uit deze les.

Maak een zin waarbij het bijvoeglijk naamwoord voor het zelfstandig naamwoord staat.

Maak ook een zin waarbij het bijvoeglijk naamwoord na het zelfstandig naamwoord staat.

TERUGKIJKEN

Wat vind je moeilijk aan dit onderwerp? Over welke zinnen twijfelde je?

14

Geven en bedanken

JE LEERT

- wat je in verschillende talen kan zeggen bij geven en bedanken.

INFORMATIE

Veel culturen hebben tradities rond geven en bedanken. Een gift kan hulp zijn, zoals bij gotong royong, maar ook een voorwerp of geld. Het kan duur zijn, maar dat hoeft niet. Je kan bijvoorbeeld een vrucht aan iemand geven.

OPDRACHT 1

- Bekijk de afbeeldingen. Kies één taal voor afbeelding 1 en een andere taal voor afbeelding 2. Schrijf de talen in je schrift op.
- Schrijf eronder wat er in de tekstballonnen moet staan.

- Taal: ...
Shivani: ...
Benny: ...
- Taal: ...
Orlando: ...
Indra: ...

OPDRACHT 2

Doe hetzelfde als in opdracht 1. Gebruik dezelfde talen voor afbeelding 1 en 3 en voor afbeelding 2 en 4.

- Taal: ...
Merian: ...
Oom Edward: ...
- Taal: ...
Juffrouw Eurlly:
Hugo:

TERUGKIJKEN

In welke talen kun je de balonnen nog invullen?

Een discussie voorbereiden

JE LEERT

- goede en slechte argumenten van elkaar onderscheiden.

INFORMATIE

In een discussie geven verschillende mensen hun mening over een onderwerp of stelling. Wanneer je je mening geeft, leg je ook uit waarom je dat vindt. Je geeft argumenten. Begrijp je niet goed wat een ander zegt of heb je het niet goed verstaan? Stel dan vragen.

stelling	Kinderen van 6 tot 12 jaar moeten om 7 uur 's avonds gaan slapen.
mening	mee eens/niet mee eens
argumenten	• Mee eens, want dan krijgen ze genoeg slaap om de volgende dag uitgerust op school te zitten. • Niet mee eens, want dan missen ze belangrijke informatie uit het Jeugdjournaal.

Een goed argument:

- is juist
- is geldig
- wat je zegt moet waar zijn en is controleerbaar;
- wat je zegt moet over de stelling gaan en niet over iets anders.

OPDRACHT 1

Stelling: De school moet om twee uur 's middags uit gaan.

Lees de vijf reacties op de stelling. In welke reacties staan goede argumenten? Leg je antwoord uit.

- A Mee eens, want dat is beter.
- B Mee eens, want dan is er voldoende tijd om rekenen en taal uit te leggen.
- C Mee eens, want dat vinden alle kinderen het fijnst.
- D Mee oneens, want tegen die tijd is het erg warm. Veel kinderen kunnen zich dan niet goed meer concentreren.
- E Mee oneens, want veel kinderen gaan te laat naar bed.

OPDRACHT 2

Praat over de stellingen. Welke is het meest interessant? Waarom?

Over welke stelling zullen de meningen zeker verdeeld zijn?

Probeer elkaar te overtuigen. Kies dan samen voor één stelling.

- A Ieder kind van twaalf jaar of ouder hoeft niet meer naar school.
- B Het schooluniform moet worden afgeschaft.
- C Alle kinderen moeten op vrijdag vrij zijn van school.
- D Iedere school moet een zwembad krijgen op het erf.

OPDRACHT 3

- Maak twee kolommen in je schrift: één kolom voordelen en één kolom nadelen.
- Praat over de gekozen stelling uit opdracht 2. Schrijf de voor- en nadelen in de juiste kolom.
- Bepaal samen een mening.
Gebruik de voor- en nadelen die je hebt opgeschreven.
- Schrijf de drie belangrijkste argumenten op voor of tegen de stelling.
Daarbij kun je de voor- en nadelen gebruiken. Je mag ook nieuwe argumenten bedenken.
- Ga na of de argumenten goed zijn. Verbeter de argumenten zo nodig.

TERUGKIJKEN

Stel elkaar om de beurt een vraag.
Wat is een stelling?
Wat is een argument?
Wat is een goed argument?
Geef een voorbeeld van een slecht argument.

16

Regels schrijven

JE LEERT

- regels voor het spelen in een speeltuin te schrijven.

INFORMATIE

Een regel:

- zegt kort en duidelijk wat je wel of niet mag doen;
- schrijf je in gebiedende wijs (*Houd ...; Wees ...; Let ...*).

Bijvoorbeeld:

Regels voor de speeltuin

1. Houd de omgeving schoon: gooi geen vuil, plastic flessen of zakken in en rondom de speeltuin. Neem alles mee naar huis en gooi het vuil in de ton.
2. Wees zuinig op de speeltoestellen.
3. Let op jezelf en op anderen.

OPDRACHT 1

Bedenk vijf regels voor de speeltuin.

Schrijf ze op je kladblaadje.

Formuleer de regels zodanig dat anderen zich er ook aan gaan houden.

OPDRACHT 2

- a. Controleer je regels.
 1. Zijn de regels kort en duidelijk? ja/nee
 2. Heb je de gebiedende wijs gebruikt? ja/nee
 3. Is het handschrift goed te lezen? ja/nee
 4. Is de spelling correct? ja/nee
- b. Verbeter je regels zo nodig.

TIP

Lees elkaars regels en geef elkaar tops en tips.

OPDRACHT 3

- a. Ben je tevreden? Schrijf de regels dan netjes op een groot vel papier over.
- b. Begin met de drie regels uit het voorbeeld. Schrijf daarna je vijf regels eronder. Nummer deze regels door.
- c. Gebruik kleuren en/of tekeningen om de regels duidelijker te maken.

TERUGKIJKEN

Houd jij je eerder aan een regel als een regel vriendelijk klinkt of als een regel dwingend klinkt?

Samenstellingen

JE LEERT

- wanneer je een -e of -en schrijft tussen de woorden van een samenstelling.

INFORMATIE

Een samenstelling is een woord dat bestaat uit twee of meer woorden: huisdeur, fietsbel, gasfornuisaansteker.

Bij sommige samenstellingen hoor je een tussenklank -e of -en.

Samengestelde woorden krijgen een tussen -en als het linkerdeel van de samenstelling een zelfstandig naamwoord is dat alleen een meervoud heeft op -en.

Bijvoorbeeld:

boek (boeken) + plank = boekenplank

muis (muizen) + val = muizenval

maar: groente (groenten/groentes) + man = groenteman

Onthoud:

Als het linkerdeel al eindigt op -en dan komt er bij een samenstelling nooit -en bij.

Bijvoorbeeld: regen + water = regenwater

OPDRACHT 1

Combineer een woord uit de eerste kolom met een woord uit de tweede kolom. Maak zo een samenstelling. Schrijf ze in je schrift op. Onderstreep de tussenklank.

a.	boek
b.	banaan
c.	paard
d.	pan
e.	stoel

1.	koek
2.	dans
3.	kast
4.	boom
5.	stal

OPDRACHT 2

Combineer een woord uit de eerste kolom met een woord uit de tweede kolom. Maak zo een samenstelling. Schrijf ze in je schrift op. Onderstreep de tussenklank.

a.	haven
b.	regen
c.	bloem
d.	keuken
e.	rat

1.	raam
2.	tuin
3.	terrein
4.	gif
5.	tijd

OPDRACHT 3

Schrijf de juiste samenstelling in je schrift op. Is het meervoud alleen met -en of kan het ook met een -s?

1. tomat + plant =
2. groente + soep =
3. haven + meester =
4. logeer + huis =
5. boek + kast =
6. lade + kast =

OPDRACHT 4

Schrijf bij elke zin twee samenstellingen op met de woorden erachter.

- a. Help je mij de boeken van de ... in de ... te zetten? (boek – kast – keuken – tafel)
- b. Nee, mijn moeder maakt ... en ik moet de ... maken. (groente – kip – pastei – soep)

OPDRACHT 5

Vergelijk je antwoorden bij opdracht 1 tot en met 4 met je duopartner. Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

TERUGKIJKEN

Bedenk zoveel mogelijk nieuwe samenstellingen met woorden uit deze les. Let op: hebben de samenstellingen een tussen -e of tussen -en?

JE LEERT

- de betekenis van vijftien nieuwe woorden bij het thema Samenwerking.

INFORMATIE

Woord	Betekenis	Voorbeeldzin
afnemen	Minder worden.	Na een hele dag storm nam de regen eindelijk af.
attenderen op	Wijzen op.	De buurtbewoners attendeerden de fietser op de grote kuil in de weg.
de beheerder	Iemand die ergens toezicht op houdt.	De beheerder van het gebouw vroeg iedereen om de deur steeds goed op slot te doen.
de cheque	Briefje met betaalopdracht die geld waard is.	Morgen ga ik de cheque innen bij de bank.
contact opnemen	Iemand opbellen of een bericht sturen.	Neem direct contact op met de politie!
de inzamelingsactie	Een actie waarbij geld of spullen worden opgehaald voor het goede doel.	Iedereen deed mee met een inzamelingsactie voor het Rode Kruis.
de kwitantie	Een bewijs dat je betaald hebt.	Gelukkig kon mevrouw De Kom met een kwitantie laten zien dat ze al betaald had voor de zwemlessen.
landelijk	Van heel het land.	Door een landelijke stroomstoring zat iedereen in het donker.
de missie	De bijzondere opdracht.	Het was zijn missie om veel geld op te halen voor het goede doel.
het pamflet	Een vel papier dat op straat wordt uitgedeeld. Een folder. Een brochure.	Op het pamflet stond een aankondiging voor een show op het dorpsplein.
serieus	Ernstig.	Alle kinderen gingen serieus aan het werk voor het goede doel.

de cheque

met vereende krachten

de beheerder

tot stand brengen	iets gedaan krijgen.	Zijn oproep voor meer hulp heeft heel wat tot stand gebracht.
verantwoord	Veilig, verstandig, en er over nagedacht.	Wie goed wil zijn voor het milieu, moet steeds een verantwoorde keuze maken.
met vereende krachten	Met elkaar.	Met vereende krachten tilden de mannen de auto op.

OPDRACHT 1

Welk woord hoort er niet bij?

1. verstandig – vreemd – verantwoord – veilig
2. cheque – folder – pamflet – brochure
3. bewijs – betaald – missie – kwitantie
4. contact opnemen – attenderen op – opbellen – bericht sturen
5. gebouw – kracht – beheerder – zorgen
6. waarde – geld – cheque – serieus

OPDRACHT 2

Welke twee zinsdelen horen bij elkaar? Schrijf de volledige zin in je schrift over.

a.	Met vereende krachten bouwden de mannen	1.	door samen te werken met verschillende muzikanten.
b.	De man kon een mooi concert tot stand brengen	2.	gaan enkele politici op de nationale radio met elkaar in gesprek.
c.	Voor de landelijke verkiezingen	3.	werd genoeg geld opgehaald voor een nieuwe speeltuin.
d.	Met de inzamelingsactie bij de supermarkt	4.	in één week een heel huis.
e.	De regen nam af	5.	maar het water in de rivier stond nog steeds heel hoog.

OPDRACHT 3

Uit welke twee woorden is de 'inzamelingsactie' samengesteld?

OPDRACHT 4

Vergelijk je antwoorden bij opdracht 1 en 2 met je duopartner. Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

OPDRACHT 5

Maak een zin met het themawoord.

1. afnemen (minder worden)
2. de beheerder
3. contact opnemen
4. met vereende krachten

TERUGKIJKEN

Maak een zin met twee themawoorden erin.

Verbanden: tegenstelling

JE LEERT

- het verband *tegenstelling* in een tekst herkennen.

INFORMATIE

In een tekst hebben zinsdelen, zinnen en alinea's met elkaar te maken; er is een **verband**. Er zijn verschillende soorten verbanden. Eén ervan is het verband met een **tegenstelling**. Er is dan een tegenstelling tussen zinsdelen, zinnen of alinea's.

Het verband met een tegenstelling of het tegenstellend verband herken je aan de signaalwoorden: *maar, daarentegen, echter, integendeel, enerzijds ... anderzijds, aan de ene kant ... aan de andere kant, (daar staat) tegenover, hoewel, toch, ofschoon en ondanks dat*.

Bijvoorbeeld:

- Hij is lang, **maar** zij is kort.
- "Vind je me niet aardig?" "**Integendeel**: Ik vind je heel erg aardig!"
- **Enerzijds** vind ik het een goed plan, **anderzijds** twijfel ik of dit plan gaat lukken.
- **Hoewel** hij goed voor zijn repetitie had geleerd, haalde hij toch een slecht cijfer.

OPDRACHT 1

Lees tekst 3 'OS Tamara wint inzamelingsactie'.

- Kijk naar alinea 2. Wat is er verminderd?
- Hoe is dat verminderd?

OPDRACHT 2

In alinea 2 staat de zin: 'De vuilnistonnen puilden dagelijks uit, maar door deze actie is het aantal petflessen dat in het gewone afval belandt, behoorlijk afgenomen.'

- Is dat wat er staat in het groene zinsdeel goed of juist niet goed?
- Is dat wat er staat in het rode zinsdeel goed of juist niet goed?
- Hoe noem je het woord 'maar' in het verband tussen de zinsdelen?
- Welk verband is er tussen de twee zinsdelen?

OPDRACHT 3

- Zoek in alinea 5 naar nog een zin met een tegenstelling. Schrijf de zin op in je schrift.
- Wat is de tegenstelling in de zin?
- Aan welk signaalwoord herken je dit verband?

OPDRACHT 4

Vergelijk je antwoorden bij opdracht 1 en 2 met je duopartner. Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

OPDRACHT 5

In alinea 4 staat de zin: 'De leerlingen namen de inzamelingsactie heel serieus.' Bedenk een tegenstelling met deze zin. Gebruik een van de signaalwoorden in je zin.

tekst 3

OS Tamara wint inzamelingsactie

- 1 De Openbare School Tamara (OS Tamara) heeft de inzamelingsactie voor petflessen gewonnen. De Vereniging 'Zeg nee tegen petflessen' heeft een cheque van drieduizend SRD aan het schoolhoofd overhandigd.
- 2 De stichting 'Zeg nee tegen petflessen' zamelt landelijk alle petflessen in om die te recyclen. OS Tamara vond de missie van de vereniging 'Zeg nee tegen petflessen' zo goed, dat ze besloot als eerste school mee te doen aan de actie. De leerlingen hebben gezamenlijk petflessen verzameld om vervuiling door deze flessen te verminderen. Ze maakten pamfletten om ouders te attenderen op de inzamelingsactie.
- 3 Tanisha: "Sommige kinderen uit mijn klas namen zelfs stiekem flessen van huis mee naar school om daar in de speciale tonnen te verzamelen. Dat mocht wel van de juf." Het schoolhoofd klaagde voorheen dat er nog te veel petflessen bij het vuil belandden. De vuilnistonnen puilden dagelijks uit, maar door deze actie is het aantal flessen dat in het gewone afval belandt, behoorlijk afgenomen. "Het kan! Goed voorbeeld doet goed volgen."
- 4 De leerlingen namen de inzamelingsactie heel serieus. Er was een soort 'stille' strijd gaande tussen de klassen. Welke klas zamelt de meeste petflessen in? Aan het eind van elke week zorgde de beheerder voor het transport van de ingezamelde flessen naar de fabriek. Daar ontving hij een kwitantie met daarop het geldbedrag dat in die week was verdiend. Per fles werd een kwartje verdiend. Zo heeft iedereen er voordeel van: de flessen worden gerecycled en er komen financiën in de schoolkas. "We kunnen van dit geld de klaslokalen weer netjes verven," zei het schoolhoofd. "Dan zien de leerlingen zelf wat met vereende krachten tot stand gebracht kan worden."
- 5 De Vereniging 'Zeg nee tegen petflessen' heeft intussen contact opgenomen met het schoolhoofd. De vereniging wil haar dankbaarheid uiten. Zij heeft laten weten dat OS Tamara, een jaar lang, één keer in de week, een bekertje Surinaamse yoghurt voor elke leerling zal ontvangen. Die bekertjes zijn gemaakt van verantwoord hard karton. Sommige bekertjes worden hergebruikt tijdens de lessen KCE om er verf in de doen. Hoewel de actie succesvol was voor OS Tamara, hebben zich nog geen nieuwe scholen gemeld voor de inzamelingsactie. De Vereniging 'Zeg nee tegen petflessen' hoopt wel dat meer scholen zich aanmelden.

TERUGKIJKEN

Geef een voorbeeld van een verband met een tegenstelling.

Herhaling van les 4 en 12

JE HERHAALT

- het lijdend voorwerp en het meewerkend voorwerp in een zin vinden;
- de bezittelijke voornaamwoorden herkennen en gebruiken in een zin.

INFORMATIE

Kijk nog eens terug naar de lessen 4 en 12 van dit thema.

OPDRACHT 1

Ontleed de zinnen. Schrijf in je schrift op wat pv, wg, ow, lv en mv is.

1. We hebben een inzamelingsactie voor de weeskinderen georganiseerd.
2. De cheque met het opgehaalde bedrag overhandigden we aan de directeur.
3. Hij beloofde ons een interview in de krant.
4. Daarna hebben we het verhaal aan een journalist verteld.

OPDRACHT 2

Schrijf de bezittelijke voornaamwoorden in je schrift op.

1. De gastheer had zijn stem geforceerd.
2. De beheerders namen hun taken erg serieus.
3. Ik wil je graag attenderen op mijn inzamelingsactie.
4. Je moet jouw kwitantie meteen aan je klant meegeven.
5. Zijn oproep om hulp te bieden werd door onze hele klas gesteund.
6. Jullie missie is geslaagd!

OPDRACHT 3

Vergelijk je antwoorden bij opdracht 1 en 2 met je duopartner. Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

OPDRACHT 4

Schrijf een zin met een lijdend voorwerp, een meewerkend voorwerp en minstens één bezittelijk voornaamwoord. Laat elkaar de zin nakijken. Help elkaar om de juiste antwoorden te vinden.

TERUGKIJKEN

In welke zin van opdracht 1 stond geen voorzetsel voor of aan?
Welke van de twee had erin gepast? Voor of aan? Schrijf het in je schrift op.

21

Herhaling van les 5 en 13**JE HERHAALT**

- het benoemen van bijvoeglijke (stoffelijke) naamwoorden.

INFORMATIE

Kijk nog eens terug naar de lessen 5 en 13 van dit thema.

OPDRACHT 1

Schrijf de juiste vorm van het bijvoeglijke naamwoord in je schrift op.

1. de (hout) ... voordeur
2. het (papier) ... pamflet
3. het (lang) ... individu
4. de (ijzer) ... stang
5. de (aardig) ... gastvrouw
6. de (marmer) ... trap

OPDRACHT 2

Schrijf de bijvoeglijke naamwoorden in je schrift op.

1. Gotong royong is een eeuwenoude traditie.
2. Met elkaar hebben we het oude schoolgebouw opgeknapt.
3. De aardige beheerder gaf iedereen een eigen taak.
4. Mijn enthousiaste vader ging de hoge muren verven.
5. Mijn moeder hielp met het opknappen van de grote hal.
6. De enorme solidariteit zorgde voor een mooi resultaat.

OPDRACHT 3

Schrijf de bijvoeglijke naamwoorden in je schrift op.

1. De humanitaire ramp schijnt enorm te zijn.
2. De situatie in het binnenland is miserabel.
3. De hulpverleners wacht een zware taak.
4. Een wanhopige vrouw zoekt overal naar een klein kind.
5. De arme moeder is verdrietig.
6. Het lieve kind blijkt gewond te zijn.

OPDRACHT 4

Vergelijk je antwoorden bij opdracht 1 tot en met 3 met je duopartner. Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

TERUGKIJKEN

Schrijf twee zelfstandige naamwoorden in je schrift op. Bedenk daar passende bijvoeglijke naamwoorden bij die niet uit deze les komen.

22 Spreekwoorden over samenwerken

JE LEERT

- spreekwoorden over samenwerken in verschillende talen.

INFORMATIE

Taal	Spreekwoorden over samenwerken	Letterlijke vertaling
Arowaks	Wamarhi ta the aba khabo sanbia wane khe bun.	Laten we samen één vuist maken om het werk goed te doen.
Karîna auran	Amaminano pokoytesapimai.	Werk ernstig.
Mandarijn	Zhònggrén shíchái huǒyàn gāo	Het vuur zal goed branden als iedereen hout brengt.
Nederlands	Vele handen maken licht werk.	
Okanisi	Wan finga na e diingi okoo baafun.	Met één vinger kan je geen okersoep drinken.
Saamaka	Wan finga anta bebe lalu baafu.	Met één vinger drink je geen okersoep.
Sarnámi	Cirág se cirág jaláná.	Met licht, licht maken.
Sranan	Te tu sma e hari boto, a musu go na tapu dan.	Als twee mensen een boot trekken, moet hij wel de dam op gaan.
Surinaams-Javaans	Rukun anggawé sentosa, tyrah anggawé bubrah.	Eendracht maakt macht, ruzie brengt ondergang.
Trio	Okomo ahen ketëne kënikon rītome.	Vele handen maken licht werk.
Wayana	Kole omo aptau man anumna tēmamine eitop.	Als iedereen meehelpt, zal het werk niet zwaar zijn.

OPDRACHT 1

- Verdeel de taken in je groep. Er is een:
 - groepsleider, die geeft de opdrachten en let op dat alles goed gaat.
 - schrijver, die schrijft op wat het antwoord moet zijn.
 - tijdbewaker, die let op de tijd.
 - presentator, die presenteert het antwoord aan de rest van de klas.
- Kies uit de eerste kolom twee talen die in de groep worden gesproken.
- Lees de spreekwoorden in die talen en bespreek de vertaling.
- Bedenk een situatie waarbij deze spreekwoorden passen.

OPDRACHT 2

Kies een spreekwoord. Schrijf het op een apart blad. Maak een tekening van de bedachte situatie of van een situatie die erbij past.

TERUGKIJKEN

Welke overeenkomst hebben alle spreekwoorden die je vandaag hebt geleerd?

23

Een discussie voeren**JE LEERT**

- met goede argumenten bijdragen aan een discussie.

INFORMATIE

In een discussie geef je je mening met argumenten.

Een argument moet waar en controleerbaar zijn.

Een argument moet ook over de stelling gaan, en niet over iets anders.

OPDRACHT 1

- Schrijf de gekozen stelling in je schrift op.
- Maak twee kolommen in je schrift: één kolom voordelen en één kolom nadelen.
- Praat over de stelling en schrijf de voor- en nadelen in de juiste kolom.
- Bepaal samen een mening.
Gebruik de voor- en nadelen die je hebt opgeschreven.
- Schrijf de drie belangrijkste argumenten op.
Daarbij kun je de voor- en nadelen gebruiken.
Je mag ook nieuwe argumenten bedenken.
- Ga na of de argumenten goed zijn. Verbeter de argumenten waar nodig.

OPDRACHT 2

Neem deel aan de groepsdiscussie.

TIP

Voel je niet persoonlijk aangevallen als iemand een andere mening heeft dan jij. Dit betekent niet dat hij of zij je niet aardig vindt.

TERUGKIJKEN

Was het een goede discussie? Waarom wel of niet?

Een vrij vers schrijven

JE LEERT

- een vrij vers schrijven.

INFORMATIE

In een vrij vers:

- staat niet vast hoeveel regels er moeten zijn;
- staat niet vast hoe lang de stukjes (strofen) of de regels moeten zijn;
- rijmen niet alle regels of is er helemaal geen rijm.

Bijvoorbeeld:

Samen één

Veel volkeren
in één land
Veel geloven
in één land
Veel kleuren
in één land
Veel talen
in één land

In dat land is alles één
In dat land is alles samen
Dat land heet Suriname

Voor elkaar

De overburen zitten zonder stroom
Ze krijgen kaarsen van mijn oom

Een zieke vrouw heeft grote zorgen
Gelukkig komt haar zoon weer overmorgen

Een jongen huilend langs de kant van de weg
Zijn vriend troost hem: "Het is gewoon ontzettend pech."

Een speler op het veld gaat maar weer naar binnen
Alleen met een team is er pas kans op winnen

Een meisje wil opkomen voor haar rechten
Anderen komen om met haar mee te vechten
Voor elkaar
Met elkaar
Samen sta je sterk, sterker, het sterkst

OPDRACHT 1

- Schrijf een vrij vers.
- Bedenk een onderwerp dat met gotong royong te maken heeft.
- Schrijf de antwoorden in steekwoorden op een kladblaadje:
 - Waar moet je aan denken bij gotong royong?
 - Welk gevoel krijg je bij gotong royong?
- Lees de steekwoorden nog een keer. Vul ze aan met nieuwe steekwoorden. Je mag woorden uit andere talen gebruiken.
- Kies een onderwerp voor je gedicht uit de steekwoorden.
- Bedenk nog meer woorden bij je onderwerp. Schrijf ze op je kladblaadje.

OPDRACHT 2

Gebruik de steekwoorden uit opdracht 1 om een gedicht mee te maken.

- Kies een taal voor je gedicht. Je mag meerdere talen gebruiken.
- Maak zinnen die mooi klinken en die een bepaald gevoel oproepen.

OPDRACHT 3

- Controleer je gedicht. Lees het gedicht een paar keer voor jezelf.
 - Klinken de zinnen mooi? ja/nee
 - Is het handschrift goed te lezen? ja/nee
 - Is de spelling correct? ja/nee
- Verbeter je gedicht zo nodig.

OPDRACHT 4

- Wissel van gedicht. Geef elkaar een top en een tip.
- Bespreek elkaars gedicht.
- Ruil weer van gedicht en verbeter je gedicht eventueel.

OPDRACHT 5

Ben je tevreden? Schrijf je gedicht dan netjes op tekenpapier over. Versier het met mooie letters of een tekening.

TERUGKIJKEN

Hoeveel soorten gedichten kun je al schrijven?
Wat vind je de leukste soort gedicht om te schrijven?

25

Werkwoorden met voorzetsels

JE LEERT

- werkwoorden met een voorzetsel erin schrijven.

INFORMATIE

Werkwoorden met een voorzetsel schrijf je:

- in de t.t. en v.t. met het voorzetsel los van het werkwoord;
- in de voltooid tijd met -ge ná het voorzetsel.

Bijvoorbeeld:

voorlezen	ik lees voor	hij las voor	jij hebt voorgelezen
afwassen	hij wast af	jullie wasten af	ik had afgewassen

OPDRACHT 1

Schrijf de zinnen over in je schrift. Vul de juiste werkwoorden in.
Let op: in de voltooid tijd heb je ook een hulpwerkwoord nodig.

1. koken – v.t.	Naina ... heerlijk gisteravond.
2. willen – t.t.	Het schoolhoofd ... dat we op tijd komen.
3. vallen – v.t.t.	De manja's ... op het erf....
4. verwachten – v.t.	Ik ... jou nog later thuis.
5. aanzetten – v.t.	Hij ... de tv alvast
6. uitdelen – v.t.t.	Ik ... aan iedereen iets lekkers
7. opeten – v.v.t.	... jij die banaan nog ...?

TIP

Kijk nog eens naar het overzicht over werkwoorden.

OPDRACHT 2

Maak zelf zinnen. Gebruik het werkwoord in de juiste tijd.
Schrijf de zinnen in je schrift op.

Doe het zo:

natekenen – v.t. (hij)

Hij tekende de hond heel precies na.

1. dansen – v.t. (ik)
2. begrijpen – v.t.t. (jij)
3. lopen – v.v.t. (jullie)
4. afvallen – t.t. (u)
5. wegrijden – v.t.t. (hij)
6. opletten – v.t. (wij)

OPDRACHT 3

Vergelijk je antwoorden bij opdracht 1 en 2 met je duopartner. Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

TERUGKIJKEN

Wat heb je geleerd over werkwoorden met voorzetsels? Wist je dat al of was het nieuw voor je?

Informatie uit een amuserende tekst

JE LEERT

- informatie halen uit een amuserende tekst.

INFORMATIE

Een amuserende tekst:

- is vooral bedoeld om van te genieten en je te vermaken;
- vertelt vaak een verhaal;
- is meestal verzonnen, maar kan ook een waargebeurd verhaal vertellen.

Bijvoorbeeld: sprookje, leesboek, gedicht en fantasieverhaal.

In een amuserende tekst kan ook informatie staan, zoals instructies hoe iets gedaan moet worden of een uitleg.

OPDRACHT 1

Lees de tekst 'Samen maken we het feest!'

- a. Schrijf in je schrift op voor wie het feest is.
- b. Schrijf ook op waarom er een feest is.

OPDRACHT 2

Schrijf in je schrift op wat voor tekst dit is.

- A Een tekst die je leert hoe je een feest moet organiseren.
- B Een tekst die je wil laten geloven dat een feest organiseren veel werk is.
- C Een tekst die je iets leuks wil vertellen.
- D Een tekst die je wil vertellen dat je een feest moet geven.

OPDRACHT 3

In alinea 1 staat de regel: 'Alle kinderen en kleinkinderen van oma waren een avond bij tante Bettie om een feest te plannen.'

- a. Schrijf in je schrift op wat wordt bedoeld met 'een feest plannen'.
- b. Waar worden afspraken over gemaakt? Schrijf de goede nummers in je schrift op.
 1. over de taakverdeling
 2. over de planning
 3. over het geld
 4. over de versiering
 5. over hoeveel mensen er komen
 6. over de inkopen
 7. over wat er gegeten wordt

OPDRACHT 4

In het draaiboek voor het feest staan deze taken:

Het verrassingsfeest voor oma op 25 maart

	Wat	Wie	Wanneer
1.	Een gedicht schrijven voor oma.	oudere nichten	15 maart
2.		kleuters	15 maart
3.	Drank en eten kopen voor het feest.		20 maart
4.	Dans oefenen.	Nichten	15-22 maart
5.	Dans uitvoeren.		25 maart
6.		Neven	25 maart
7.		oom Roy	25 maart

- Schrijf het draaiboek in je schrift over. Maak het draaiboek af. Zoek de antwoorden in de tekst.
- Heeft het draaiboek goed gewerkt? ja/nee. Schrijf hoe je dat weet in je schrift op.

OPDRACHT 5

Maak een tekening van hoe het op het feest was. Wie waren er, hoe was de sfeer, wat werd er gedaan? Gebruik de informatie uit de tekst.

tekst 4

Samen maken we het feest!

- Dat was echt leuk! Mijn oma zou tachtig jaar worden en wij wilden haar verrassen. Een gedoe eerst: Waar ontmoeten we elkaar? Zou je wel op die dag kunnen? Hoeveel geld moet iedereen geven? Een maand lang hadden wij allemaal een geheimhoudingsplicht. Oma en opa mochten niets weten! Alle kinderen en kleinkinderen van oma waren een avond bij tante Bettie om een feest te plannen. Natuurlijk waren opa en oma er niet bij.
- Die avond verliep rommelig, iedereen sprak luid en door elkaar. We hadden elkaar lang niet gezien, dus overal brasa en zo. Tot mijn moeder heel streng sprak: "Nu moeten jullie even stil zijn en luisteren. Ik ga een taakverdeling maken, anders gebeurt er niets! We hebben maar een maand!" Ik grinnikte even toen ik zag dat iedereen zijn mond hield. Typisch mijn moeder, zij is altijd de beste in opdrachten geven.
- Ze stond al met haar schrijfblok en pen in de hand om een draaiboek te maken voor de verrassingsavond. Daarin schreef ze op wie er wat moest doen en wanneer die taak af moest zijn. Na een tijdje was de planning rond: de oudere nichten gingen een lang gedicht schrijven. De stoere neven gingen de bar bemannen en drankjes rondbrengen. Mijn nicht Sara en ik zitten op dezelfde dansschool en wij studeerden samen een dansje in. De kleuters maakten een tekening. En onze vaders kochten de dranken en zorgden voor het eten. Oma had zelf al heel wat mensen uitgenodigd voor haar jaardag, dus ze moesten bij hun inkopen rekening houden met het aantal mensen.

4 Zo hadden we elk weekend een geheime ontmoeting met elkaar tot de grote dag. Mijn moeder is echt goed in activiteiten coördineren, want de owruyari van oma was werkelijk een succes. Ik vond het ook erg gezellig. Oom Roy vertelde de hele avond leuke mopjes! Om twee mopjes moest ik erg lachen: 1. Wat is het vervelendste van ouders? Dat ze je eerst leren lopen en praten en dat ze daarna zeggen: 'Mond dicht en stil zitten!' 2. Jantje zat in de klas en vroeg aan de meester: "Meester, word je gestraft voor iets wat je niet gedaan hebt?" De meester antwoordde: "Natuurlijk niet Jantje, als je niets gedaan hebt, waarom zou je dan gestraft worden? Het is juist beter als je niets gedaan hebt. Zo hoort het in het leven." Jantje haalt opgelucht adem en zegt: "Ik heb namelijk mijn huiswerk niet gemaakt!"

5 Aan het eind van de avond kon oma niet

ophouden te zeggen: "Het was geweldig." Ze bedankte iedereen hartelijk. Op haar jaardag vertelde ze trots aan iedereen die haar feliciteerde dat haar eigen kinderen en kleinkinderen haar gezamenlijk hadden verrast. Ze stond er echt versteld van. Ze was blij met die eenheid in de familie en zei dat het vooral zo moest blijven. Wij zullen deze gedenkwaardige dag nooit vergeten.

TERUGKIJKEN

Hoe heeft het schema uit opdracht 4 je geholpen om in de tekst te zoeken?

27 Javaanse klanken

JE LEERT

- woorden met typische Javaanse klanken herkennen en uitspreken.

INFORMATIE

Typische Javaanse klanken zijn:

- De ng-klank aan het begin van een woord.
- ngalam (weten)
- ngombé (drinken)
- De m-klank m aan het begin van het woord in combinatie met een andere medeklinker.
- mlaku (lopen)
- mbésuk (later / in de toekomst)
- De k-klank op het eind van een woord.
- bapak (vader/meneer)
- anak (kind)

Surinaams-Javaans	Nederlands
Anak	kind
Bapak	vader/meneer
Mbah	opa/oma
mbedil	met een geweer schieten
mblayu	rennen

Surinaams-Javaans	Nederlands
Mburi	achter/achterin
Mlaku	lopen
ngelih	honger hebben
Ngerti	weten
ngombé	drinken

OPDRACHT 1

Oefen met het uitspreken van de volgende woorden:

1. bapak (vader/meneer)
2. anak (kind)
3. ngombé (drinken)
4. ngerti (weten)
5. mbedil (met een geweer schieten)
6. ngelih (honger hebben)
7. mbah (opa/oma)
8. mburi (achter/achterin)
9. mlaku (lopen)
10. mblayu (rennen)

OPDRACHT 2

Spreek de volgende zinnen goed uit.

1. *Arep nang endi?* (Waar ga je naartoe?)
2. *Arep nang pasar, arep tuku iwak pitik.* (Naar de markt. Ik ga kippenvlees kopen.)

TERUGKIJKEN

Wat vond je het leukst in deze les?
Welk woord kende je al?

Herhaling van les 9, 17 en 25

JE HERHAALT

- leestekens en hoofdletters;
- samenstellingen met een tussenklank -e of -en;
- werkwoorden in de tegenwoordige tijd, verleden tijd en voltooid tijd.

INFORMATIE

Kijk nog eens terug naar de lessen 9, 17 en 25 van dit thema.

OPDRACHT 1

- Schrijf de werkwoorden van iedere zin in je schrift over. Schrijf erachter in welke tijd het werkwoord staat.
- Schrijf de werkwoorden in de t.t. in de v.t. en omgekeerd.
- Schrijf met elke werkwoord uit opdracht 1c een nieuwe zin op.

Doe het zo:

heeft meegebracht (v.t.t.) – brengt mee (t.t.) – Moeder brengt straks iets te eten mee.

1. Vorige week heeft mijn vader een hond meegebracht naar huis.
2. Eigenlijk is het nog maar een puppy van twee maanden.
3. We hebben meteen een naam bedacht voor hem: Tikkie!
4. Dat vinden wij een mooie en aparte naam.
5. Morgen komt oom Sin op bezoek.
6. Hij neemt zijn gereedschap mee, zoals een cirkelzaag en een boor.
7. Samen met papa maakt hij een hondenhok op het erf.
8. Onze speelse Tikkie kan dan rustig slapen in zijn hokje.

TIP

Sommige werkwoorden bestaan uit een werkwoord én een voorzetsel.

OPDRACHT 2

Lees de zinnen. Schrijf de werkwoorden van iedere zin op. Verander t.t. in v.t. en v.t.t. in v.v.t. Doe het zo:

1. komt langs – kwam langs
1. De volgende dag komt oom Sin al heel vroeg langs.
2. Gelukkig is papa al wakker.
3. Tante Inke is ook meegekomen.
4. Mama en tante Inke gaan wat boodschappen halen, zoals verf voor het hok.
5. Het heeft een paar uren geduurd.
6. Maar aan het eind van de dag heeft Tikkie een mooi huisje!
7. Samenwerken heeft tot een mooi product geleid.

OPDRACHT 3

Schrijf de samenstelling in je schrift op.

1. contact + lijst =
2. draaiboek + schrijfster =
3. groente + tuin =
4. haven + kantoor =
5. hulppakket + centrum =

OPDRACHT 4

Schrijf de zinnen over in je schrift. Schrijf leestekens en hoofdletters op de juiste plaats.

1. op de eerste schooldag moet je meenemen gymkleding schrijfgerei een schrift en een agenda
2. hou daar mee op
3. sandra vraagt wil je ook een ijsje quinten

OPDRACHT 5

Vergelijk je antwoorden bij opdracht 1 tot en met 4 met je duopartner. Zijn er verschillen? Help elkaar dan om de juiste antwoorden te vinden.

TERUGKIJKEN

Welke opdracht vond je het moeilijkst? Waarom?

Herhaling themawoorden

JE HERHAALT

- de betekenis van alle themawoorden uit het thema Gotong Royong.

INFORMATIE

Kijk nog eens bij de lessen 2, 10 en 18 van dit thema.

OPDRACHT 1

Neem allemaal één woordenschatles voor je: les 2, 10 of 18.

Schrijf 5 betekenissen op die waar zijn of niet waar. Schrijf de betekenissen op aparte blaadjes.

Schrijf het antwoord 'waar' of 'niet waar' op de achterkant van het blaadje.

Doe het zo:

Waar of niet waar? Een cheque is een bewijs dat je betaald hebt.

Op de achterkant schrijf je het antwoord 'waar' of 'niet waar'.

OPDRACHT 2

Verzamel alle vragen en speel de quiz klassikaal.

Wie heeft de meeste antwoorden goed?

TERUGKIJKEN

Was het moeilijk om een stelling te bedenken?

Telefoneren met een onbekende

JE LEERT

- open en gesloten vragen stellen in een telefoongesprek met een onbekende.

INFORMATIE

Als je belt met een onbekende, hou je je aan bepaalde beleefdheidsregels:

- je spreekt de ander aan met 'u' of met 'meneer' of 'mevrouw';
- je groet en zegt je naam;
- je legt uit waarvoor je belt;
- aan het eind van het gesprek herhaal je kort wat is afgesproken;
- aan het eind van het gesprek bedank je en groet je weer vriendelijk.

Tafru en Sturu huren?
Quick hire bellen!

Voor al uw evenementen zoals:
verjaardagen, huwelijken, vergaderingen, dede oso's enz,
kunt u bij ons uw stoelen en tafels huren.
U belt en wij leveren voor u de stoelen en tafels

Wij halen die na uw evenement ook weer op.
Voor meer informatie kunt u bellen op :
868911 of 8877556

Edward & co

OPDRACHT 1

Denk terug aan de tekst in les 26. Oma wordt 80 jaar!

Voor het verrassingsfeest van oma moeten 200 stoelen en 40 tafels gehuurd worden.

- Lees de advertentie van het verhuurbedrijf nog eens.
- Verdeel de rollen:
 - één bestelt de tafels en stoelen;
 - één speelt verhuurder;
 - twee observeren.
- Bereid het gesprek voor met het schema hieronder.

De besteller	De verhuurder	De observators
je schrijft op: 1. het telefoonnummer van het verhuurbedrijf; 2. welke vragen je het verhuurbedrijf wil stellen.	je bepaalt: 1. de verhuurprijs van een stoel en van een tafel; 2. wanneer de stoelen en tafels geleverd kunnen worden; 3. wanneer de stoelen en tafels weer opgehaald kunnen worden; 4 of stoelen en tafels gratis geleverd en opgehaald worden. Zo niet, bepaal dan een prijs hiervoor.	1. bepaal wie je gaat observeren; 2. neem het juiste observatieschema over in je schrift.

OPDRACHT 2

- De besteller en verhuurder voeren het gesprek. De observators vullen het observatieschema in.
- Bespreek het gesprek na. Wat ging goed? Wat kan beter?

OPDRACHT 3

Wissel van rol. De observators gaan nu het gesprek voeren.

- Bereid het gesprek opnieuw voor.
- Voer het gesprek en vul het observatieschema in.

Observatieschema besteller

Spreekt de verhuurder beleefd aan.	ja/nee
Groet en zegt zijn naam.	ja/nee
Legt uit waarvoor hij/ zij belt	ja/nee
Herhaalt de afspraak.	ja/nee
Bedankt en groet.	ja/nee
Aantal open vragen	...
Aantal gesloten vragen	...

Observatieschema verhuurder

Spreekt de besteller beleefd aan.	ja/nee
Geeft voldoende informatie.	ja/nee
Groet.	ja/nee

TERUGKIJKEN

Welke vragen werden het meest gesteld? Open of gesloten vragen?
 Welke rol vond je het moeilijkst? Waarom?

WOORDENLIJST THEMA 3

Les 2	Les 10	Les 18
Woord	Woord	Woord
een analyse maken	de boiler	de chikungunya
het apparaat	de communicatie	de dengue
(iets) bedienen	de elektricien	de epidemie
besturen	het elektriciteitsnetwerk	de genezing
chemisch	de energiecentrale	de infectieziekte
elektronisch	de generator	innovatief
de gedaante	de Industriële Revolutie	het laboratorium
de global warming	de medici	de medicatie
de industrie	het noodgeval	de pacemaker
de mensheid	het onderhoud	het röntgenapparaat
de monteur	de prehistorie	de scanner
de productie	de stroomuitval	de specialist
de technologie	het transport	transplanteren
de uitvinding	het werktuig	het vaccin
de vaklieden	de zekeringskast	het virus

WOORDENLIJST THEMA 4

Les 2	Les 10	Les 18
Woord	Woord	Woord
de associatie	beseffen	beeldend
het avontuur	dof	de cartoon
het beeld	de geest	de combinatie
dagdromen	het geheim	de fantasiewereld
denkbeeldig	de held	historisch
eentonig	het kindertehuis	het idee
fantaseren	koper	de kunstenaar
de fantasie	logisch	mysterieus
onbereikbaar	masseren	opleveren
onbewoond	de nachtmerrie	scheppen
in ontvangst nemen	ongelofelijk	de schets
onwerkelijk	de schittering	science fiction
populair	het toeval	specifiek
verschijnen	de werkelijkheid	het theater
zich voorstellen	zorgzaam	verfilmen

WOORDENLIJST THEMA 5

Les 2
Woord
de afkomst
cultureel
de gastheer/de gastvrouw
gezamenlijk
de immigratie
het individu
de inspanning
loyaal
normen en waarden
oorspronkelijk
overtocht
het ritueel
de traditie
de wederdienst bewijzen
zorgdragen voor

Les 10
Woord
de coördinatie
de donatie
het draaiboek
gruwelijk
het hulppakket
humanitair
de menslievendheid
miserabel
in natura
de noodsituatie
de oproep
rampzalig
het slachtoffer
de solidariteit
de tragiek

Les 18
Woord
afnemen
attenderen op
de beheerder
tot stand brengen
de cheque
contact opnemen
de financiën
de inzamelingsactie
met vereende krachten
de kwitantie
landelijk
de missie
het pamflet
serieus
verantwoord

